

Milan St. Protić

SEĆANJE NA 5. OKTOBAR, 25 GODINA KASNIJE

Đinđić: „Ako nas ne bude dvesta hiljada – na *** ali smo.“

Patrijarh Pavle: „Bog će biti na strani onog pravednika“

BRU 716 - CENA 350 DINARA
• CG 3,5 € • BH 1,65 KM • HR 4,5 €
• SI 0,45 € • MK 200 DEN

Nedeljnik

350 DINARA

DOSIJE
Zašto je ubijen Ivan Stambolić

ŽIVOTNI INTERVJU
ZORAN KESIĆ

**ONI ĆE MENI
DA KAŽU
DA SAM
IZDAJNIK?**

O televiziji i lažima
O grafitima i pretnjama
O Džimiju Kimelu i roditeljima
O pobuni i generacijama
O odrastanju i rejvovima
O fudbalu i Jugoslaviji
O tome zašto nikada neće otići odavde...

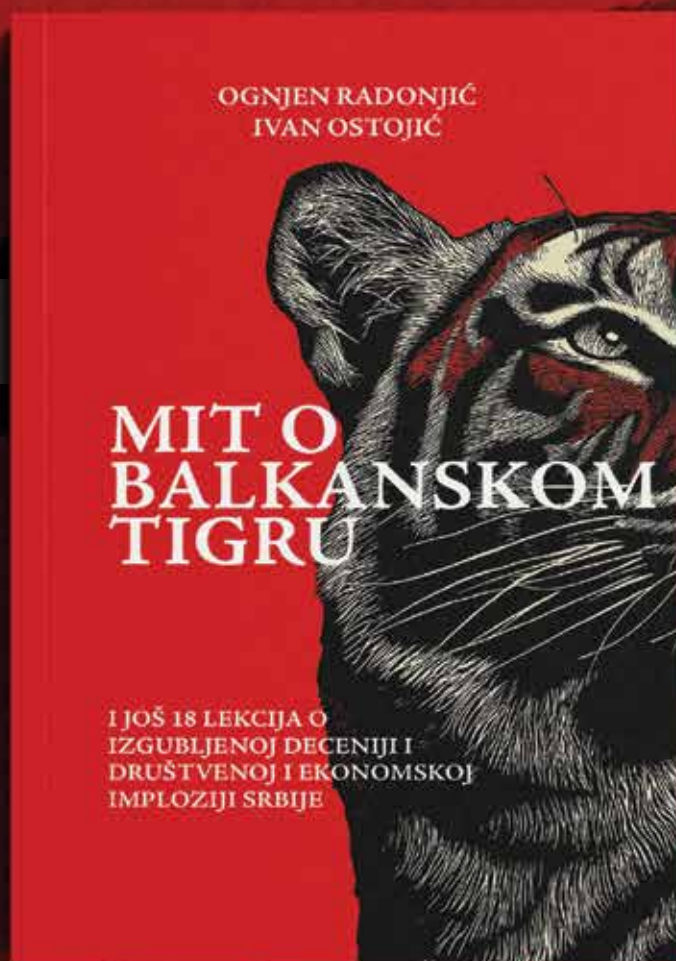
HIT KNJIGA

MIT O BALKANSKOM TIGRU

I još 18 lekcija o izgubljenoj deceniji
i društvenoj i ekonomskoj imploziji Srbije

NARUČI ONLINE na
NEDELJNIK.RS

ILI KUPI U SVIM BOLJIM KNJIŽARAMA

VELIKA ANALIZA O
POSLEDNJIH 30 GODINA
SRPSKE EKONOMIJE
I DETALJNO UPUTSTVO KAKO
DA SE STVARI PREOKRENU

Pišu **profesor Ognjen Radonjić**
i jedan od najvećih srpskih stručnjaka u inostranstvu **Ivan Ostojić**

Dokumentovano i nepristrasno
svedočenje o jednom vremenu
dvojice izuzetnih autora.

Profesor Miodrag Zec

Za sve ljude koji ne negiraju
činjenice ova knjiga bi mogla
da bude pravo prosvetljenje.

Profesor Ivan Vujačić

Prva knjiga koja daje nadu
i uputstvo kako da napravimo srećno
društvo koje Srbija zaslužuje.

Profesor Dejan Šoškić

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Milica Levajac, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Valjarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Pišćević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Dejan Jović (Zagreb), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radojčić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Rat pretnjama

5 | Lice nedelje
Branislav
Grubački Guta

6 | Minerali
Dan posle litijuma

8 | Hapšenja
Džamije, Rusi
i svinjske glave

10 | Dragoljub
Draž Petrović
Šteta što nikog
nismo ubili

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Zahvaljujući
predsedniku
SAD, Netanjahu
je izašao iz
izolacije kojoj je
sam doprineo u
najvećoj meri.
Izraelski premijer
je sada u "win-
win" poziciji. Ako
Hamis prihvati
plan, neće završiti
u zatvoru i moći
će da ostane
u političkom
životu Izraela,
a ako Hamas
odbije plan, ima
"zeleno svetlo"
od Vašingtona
da nastavi sa
eliminacijom
Hamasa

Sećanje na Peti oktobar

Beograd nije treptao od
uzbuđenja i iščekivanja, mada je
svaki njegov žitelj dobro znao šta
se sprema tog popodneva **16**
Piše Milan St. Protić

A Hrvati u Srbiji?

Jedan od tri najveća srpska
scenarista – uz Dušana Kovačevića
i Mihića, ako naš prečanski pogled
nije suviše mutan – svakako je
rođeni Sinjanin, Siniša Pavić **38**
Piše Boris Rašeta

Paracetamol, opet

Malo je verovatno da izloženost
paracetamolu tokom trudnoće
može dovesti do klinički
značajnog, odnosno povećanog
rizika od autizma u detinjstvu **48**
Piše Ana Banko

A na šta vama miriše rana srpska
jesen? Na kiše, na smog, na
obaveze, ili samo – heh, samo – na
razočaranja? Navršilo se četvrt
veka od Petog oktobra, dana koji
je najveća pobeda i najveći poraz,
najveća nada i njen ružni stariji
brat. Tih dvadeset pet godina ne bi
stalo ni u mnogo deblje nedeljnice
Nedeljnice, ali smo zato odlučili da
ih osvetlimo iz (nadamo se) novih
uglova.

Ipak, da ne bude samo
preispitivanje niti samo žalopojke,
pobrinuo se junak naslovne strane
ovog broja. Zoran Kesić odlično
je zabavio Branka Rosića tokom
pravljenja (i snimanja!) intervjua, a
nadamo se da će i naše čitaoce,
makar u onim delovima gde ne
mora da bude skroz ozbiljan...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

Fotografija: Spasa Dakić / SIPA /
Profimedia

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

f /NEDELJNIK

t /NEDELJNIK

@ /NEDELJNIKMAGAZIN/

in /COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

PRETPLATA

	SRBIJA
6 meseci	6.500 5.500
12 meseci	13.000 7.999

Dostupno
u digitalnom
formatu
nedeljnik.rs

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

Štampa Rotografika

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Rat pretnjama

Dvadeset pet godina posle 5. oktobra trebalo bi da se podsetimo njegove najveće zaostavštine, a to je mirna promena vlasti koja je osnova svake demokratije

UAmerici se trenutno dešava rat pretnjama. Šta ćemo tek vama da radimo? To je trenutna politika dve najveće stranke, čudna za prvu godinu mandata nove administracije. No, to je lepa stvar u demokratijama. Ili makar demokratska. Koja i održava demokratije. Makar demokratijama...

Džimi Kimel nije vraćen zbog otkazivanja pretplata, iako to dobro zvuči, niti je za Dizni to bio preveliki finansijski problem (reputacioni jeste), pošto velike kompanije kao Fejsbuk i Gugl godinama svesno krše regulative EU, i onda plate kaznu od nekoliko desetina milijardi dolara. Nama to deluje mnogo, a njima je to zarada od nekoliko sati napravljena na kršenju propisa.

Svi čekamo zabranu geotargetiranja, koja treba da stupi na snagu od Nove godine. To bi trebalo da bude najvažnija stvar za medije, jer se reklame vraćaju tamo gde pripadaju, a ne ono video si patike pa ti sedam dana izlaze patike. Dakle ciljne grupe, tržišta... Ali odmah da vam kažem – ja u to ne verujem.

KOD KIMELA SE, IPAK, DESILA JEDNA važna stvar. I to nije bilo otkazivanje pretplata koliko gostovanje Kamale Haris kod Rejčel Medou. Dva dana pre nego što su ga vratili. Njena poruka bila je, citiram: „Sve sam ovo predvidela (što je njena kampanja) osim kapitulacije.“

I zatim „mi posmatramo velike firme. I sve vas koji čutite. Mi ćemo da branimo demokratiju, ali i da zapamtimo ko je nije branio“.

Meni je u glavi bila slika sastanka tehnooligarha kod Trampa, kojem nije prisustvovao samo Mask, kao nje-

gov najveći saveznik, koji ga je i doveo na vlast, i CEO Nvidije, s kojom Tramp ima poseban odnos. Kamala je tu imala dodatnu poruku: „Demokratija održava kapitalizam. Kapitalizam cveta samo u demokratiji. I neće biti vašeg novca u tiraniji. Vi koji to dopuštate bićete saučesnici u razaranju američke demokratije.“

MENI JE OVAJ TON BIO ŠOKANTAN za demokrate. Iako je na njemu guverner Kalifornije Gavin Njusom stvorio momentum.

Na vatru ćemo odgovoriti vatrom, ponavlja on mesecima. I sad Kamala ili kašni, ili pokušava da se vrati u igru.

Ili je to nova strategija demokrata.

JER TO JE TRAMPOV MANIR. „JA sam vaša osveta.“ Ili kako njegov potpredsednik, i budući kandidat, proteže Pitera Tila i Silicijumske doline, sprovodi „debajdenizaciju“. Ako neko ima osećaj za trenutak, to je Ilon Mask. I sad je zaboravio i Epstina, i to da je pretio da će zapaliti mreže ukoliko se ukinu vize za talentovane, preko kojih je on došao u SAD. Mask tvituje kako će republikanci narednih 12 godina, četiri sa Trampom, i osam sa Džej Dijem, voditi SAD.

KOME DA VERUJETE? DA LI JE stvarno otvorena i Florida kako piše Njuzvik, ili Nju Džerzi, kako izveštava Foks?

Balans straha je krenuo. I videće se na koju stranu ide posle midterm izbora sledeće godine.

To jeste najvažnija stvar demokratije, u koju smo se i mi ponadali pre 25 godina, 5. oktobra. I koja nas je napustila negde kada je Vučić postao predsednik. I pomislio da je nepobediv. Ili većan.

U KINI I RUSIJI NE MOŽETE da izgovarate takve stvari. Niti da im se nadate.

To je onda definicija „unutrašnje emigracije“. Kada postanete kao emigrant u sopstvenoj zemlji. Gledate svoja posla, a politika, samim tim i društvo vas se posebno ne dotiče. Stvari se menjaju čudom.

PROBLEM TIH BLAGOSTANJA, DO MARKSOVOG, JESTE što ne možemo svi da budemo jednaki ako su neki jednaki od drugih.

To je početak Orvelove knjige.

I kraj bratstva i jedinstva.

DIREKTNJA DEMOKRATIJA JE MOGUĆA, ALI NE uz Lenjina. I zato dok vladaju plenumi, nemam ništa protiv. Ali verujem da je demokratija i dalje najbolje rešenje. I u njoj ograničenje mandata kao ključna stvar.

Promena vlasti. Balans straha kao kontrola.

SVE DRUGO SU OVE PRIČE KOJE slušamo. Dolaze snage haosa i bezumlja. Ustaše?! Za takve stvari bi trebalo odgovarati. Jer to je Musolini, kojeg gledam na Skaju. Ako postoje jedni, postoje i drugi. I ako to postoji u porodici, kod roditelja i dece, valjda postoji i u svakom društvu.

AMERIKA IMA VAŽNE IZBORE SVAKE DVE godine, neke i non-stop. Mi smo imali prevremene za mnogo manje stvari od ove u kojoj se danas nalazimo.

I zato je važno da se dvadeset pet godina posle 5. oktobra prisetime njegove najveće zaostavštine, a to je mirna promena vlasti, koja je osnova svake demokratije. I koja je uostalom i Vučića vratila na vlast. **N**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

*„Za promene
optimizam nije
dovoljan, ali
bez optimizma nigde
ne možemo stići.“*

**Branislav
Grubački Guta**

AKTIVISTA I OSNIVAČ
ORGANIZACIJE „NOVI
OPTIMIZAM“

NEMAČKA REZERVE RUDE

Da li je Neptune Energy sahranio srpski litijum?

Nešto više od godinu od „istorijskog dana“ kada je kancelar Olaf Šolc govorio o „važnom evropskom projektu“ u Beogradu, Nemačka je pronašla mnogo bogatiju – i jednostavniju – alternativu

Piše Milica Rilak

GODINU DANA NAKON ŠTO SU NAJVIŠI zvaničnici Evropske unije i Nemačke u Beogradu proslavljali, kako su tada govorili, „istorijski dan“ i „kvantni skok u budućnost“ za Srbiju, pitanje iskopavanja litijuma u dolini Jadra više ne dominira naslovnim stranama, ali tinja ispod površine političke i društvene scene.

Velike reči izgovorene u julu 2024. godine, obećanja o milijardama evra investicija, desetinama hiljada radnih mesta i potpunoj transformaciji srpske ekonomije, danas zvuče kao eho iz nekog drugog vremena. Sa druge strane, nedavno je nemačka kompanija Neptune Energy objavila da je u Saksoniji potvrdila ogromno nalazište litijum-karbonata. Da li je projekat Jadar, koji je trebalo da pozicionira Srbiju kao ključnog igrača u evropskoj zelenoj tranziciji, tiho i nepovratno umro?

„Neće biti litijuma iz Srbije, ni sa trenutnom srpskom vladom, ni sa bilo kojom mogućom budućom. To pitanje je mrtvo. Ili, bolje rečeno: nikada nije ni bilo živo“, zaključak je nemačkog novinara Mihaela Martensa, koji je nedavno za FAZ sumirao ono što se mnogima u Srbiji činilo očiglednim i mnogo ranije.

Kako se od euforije stiglo do mogućeg kraja? Vratimo se u leto 2024. godine. Tada je u Beograd doputovao nemački kancelar Olaf Šolc, u pratnji prve lige nemačkih privrednika poput Olea Kalenijusa, direktora Mercedes-Benza. Pridružio im se i potpredsednik Evropske komisije Maroš Šefčovič. Povod je bio potpisivanje Memoranduma o razumevanju između EU i Srbije o strateškom partnerstvu u oblasti održivih sirovina. Šolc je tada govorio o „važnom evropskom projektu“ koji će pomoći da se osigura suverenitet Evrope u snabdevanju ključnim sirovinama. Šefčovič je video „istorijski dan“ za Evropu, dok je predsednik Srbije Aleksandar Vučić to nazvao „kvantnim skokom u budućnost“ za svoju zemlju.

Na samitu u Beogradu, Vučić je insistirao da Srbija ne bude samo sirovinska baza, već da se obezbedi kompletan lanac vrednosti. „Reč za mene znači više

Ova nova procena naglašava ogroman potencijal naših licencnih područja u Saksoniji-Anhalt. To nam omogućava da značajno doprinesemo nemačkom i evropskom tržištu snabdevanja kritičnom sirovinom litijumom

Andreas Šek, izvršni direktor Neptune Energy

od potpisa, a kancelar je rekao da će dati sve od sebe da se ovde formira lanac proizvodnje, da ne ide sirovina napolje, da imamo sve u Srbiji“, izjavio je tada predsednik Vučić, najavljujući investicije od najmanje šest milijardi evra i potencijalni doprinos BDP-u od čak 16 odsto kada se zaokruži ceo proces, od rudnika do fabrike električnih automobila.

Evropski zvaničnici su se utrkiivali u obećanjima o najvišim ekološkim standardima.

Optimizam je dostigao vrhunac posetom srpske delegacije, predvođene predsednikom Vučićem, rudarskom centru Fraiberg u Saksoniji u decembru 2024. godine. Tamo je, rame uz rame sa kancelarom Šolcom, Vučić „učio“ o nemačkim iskustvima u rudarstvu i zaštiti životne sredine. „Razgovarali smo danas upravo o tome kako i na koji način nemački stručnjaci mogu da nam pomognu u Srbiji, pre svega kako bismo mogli mi da razumemo da možemo da zaštitimo životnu sredinu“, rekao je tada Vučić. I sam kancelar Šolc je dao nedvosmislenu podršku.

Dok se Srbija rvala sa unutrašnjim podelama i političkom nemogućnošću realizacije projekta, svet nije stajao. Evropska potraga za litijumom se nastavila na drugim mestima. Kompanija Neptune Energy nedavno je objavila vest koja bi mogla da zakuca poslednji ekser u kovčeg projekta Jadar. Potvrdili su postojanje jednog od najvećih svetskih nalazišta litijuma u nemačkoj pokrajini Saksonija-Anhalt, sa procenjenim resursima od 43 miliona tona litijum-karbonat ekvivalenta.

Ključna razlika, koju nemačka kompanija ne propušta da istakne, jeste tehnologija. Umesto klasičnog rudarstva, oni koriste proces poznat kao direktna ekstrakcija litijuma (DLE) iz slanih podzemnih voda. Ovaj proces se promovise kao ekološki prihvatljiv, jer podrazumeva da nema otvorenog kopa niti bazena za isparavanje, uz minimalno korišćenje zemljišta. Uspešno su, kažu, završili nekoliko pilot-projekata. **N**

Usmereni na želje modernog kupca: British Motors i OMR Group modernizuju poslovanje

Zona komfora prija, ali izlazak iz nje pokazuje hrabrost, potvrđuje želju da se napreduje i da se napravi iskorak iz nečega što je do sada bilo tradicionalno, u nešto što se, u 21. veku, podrazumeva – a to je digitalizacija. Procesi su ti koji menjaju, transformišu i modernizuju poslovanje.

To otvara prostor da se pruži brža, transparentnija i još pouzdanija usluga klijentima, a upravo to je pravac kojim je započeta i transformacija poslovanja British Motorsa.

„Naša transformacija utemeljena je na primeni ESG principa OMR Grupe, što se ogleda kroz najsavremenija rešenja za zaštitu i sigurnost zaposlenih, ali i kroz podizanje standarda u našim salonima na nivo vodećih evropskih centara. Ključni deo ove priče je i ulaganje u ljude, jer kroz programe za mlade talente i kontinuirane obuke po JLR standardima gradimo tim koji će oblikovati budućnost automotivne industrije“, istakao je Dejan Stupar, izvršni direktor Automotive Divizije OMR grupe i generalni direktor British Motorsa.

Stupar naglašava da je vrhunac ovakvog pristupa i učešće kompanije u razvoju One Mobility platforme, jedinstvenog digitalnog ekosistema koji klijentu nudi sve – od odabira vozila do servisa – na jednom mestu, stavljajući ga u apsolutni centar naše pažnje.

„Kao jedan od strateških nosilaca projekta unutar OMR Grupe, British Motors aktivno učestvuje u razvoju One Mobility platforme. Reč je o jedinstvenoj digitalnoj platformi mobilnosti kroz koju ćemo klijentima ponuditi potpuno objedinjeno rešenje – od kupovine vozila i lizinga do osiguranja i servisa, na jednostavan i digitalan način. Već sada, kroz ovu platformu, klijenti British Motorsa mogu da odaberu vozilo, konfiguriraju dodatne pakete i digitalno zaključe ugovor o najmu u roku od samo 24 sata, što podiže standarde efikasnosti u regionu.

„Naša ulaganja su strateška i dugoročna. Jedan od najkonkretnijih pokazatelja naše posvećenosti je i strateško ulaganje OMR Grupe u implementaciju naprednog CRM (Customer Relationship Management) sistema, čija vrednost prelazi milion evra. Ovo je investicija na nivou celog holdinga, čiji je

Dejan Stupar, izvršni direktor Automotive Divizije OMR grupe i generalni direktor British Motorsa

Investicije se nastavljaju

Ponosni smo na rad na velikim infrastrukturnim projektima, poput novog salona u Podgorici čija je izgradnja u toku, sa investicijom od oko 2,5 miliona evra, kao i na izgradnju objekta u Novom Sadu čija se vrednost procenjuje na više od 3,5 miliona evra, što potvrđuje našu dugoročnu viziju i opredeljenje za region.

cilj da kroz jedinstven i centralizovan sistem upravljanja odnosima sa klijentima unapredi efikasnost i personalizuje svaki kontakt, postavljajući temelj za superiornu korisničko is-

kustvo u svim kompanijama Grupe.“

Promene koje su sada postale svakodnevica British Motorsa, koji je ovlašćeni prodavac i serviser za Land Rover vozila, kao i ovlašćeni serviser za Jaguar vozila kompanije, treba da donesu rezultate.

„Očekujemo da će nas ove promene učiniti još agilnijim, konkurentnijim i još više orijentisanim na potrebe klijenata, a krajni cilj kojem težimo je da povećamo produktivnost, podignemo dodatno kvalitet usluge i imamo još zadovoljnije kupce. To nas dovodi i do održivog rasta i jačanja pozicije British Motorsa i OMR Grupe na tržištu.“

Transformacija poslovanja ogleda se i u promeni pristupa – od pasivnog posmatrača u aktivnog učesnika koji oblikuje tržište.

„Kontinuirano analiziramo trendove u Srbiji, regionu i Evropi. Sprovodimo proaktivnu strategiju koja se najbolje vidi i u činjenici da smo postali ekskluzivni distributer za Zapadni Balkan za brend Changan. Ovim korakom ne samo što diversifikujemo ponudu već i demonstriramo sposobnost da prepoznamo i isporučimo globalne trendove domaćim vozačima.“

Izazova koje nameće tržište uvek ima.

„Složenost lanaca snabdevanja i promene navika potrošača možemo da posmatramo kao izazov, a možda čak i više kao podsticaj za inovacije. Naš odgovor je jasan: kombinacija vrhunske, personalizovane usluge koja određuje luxury segment i snage digitalnih tehnologija. Fokusiranjem na dugoročne odnose i investiranjem u naš tim, gradimo održivo poslovanje koje će uspešno da navigira sadašnjim i budućim izazovima.“

AFERA HAPŠENJA

Svinjske glave i tajna jedinica 29155

Kako je ruski GRU platio „stotinak evra“ Srbima da prave haos u Francuskoj i Nemačkoj, a srpske vlasti to zaboravile da napomenu

U SRBIJI JE OVE NEDELJE UHAŠENO 11 osoba pod sumnjom da su u Francuskoj i Nemačkoj izazvale više incidenata koji podstiču versku i rasnu mržnju.

U Francuskoj su početkom juna bacili zelenu boju na muzej Holokausta, nekoliko sinagoga i jevrejski restoran, lepljenjem nalepnica sa „genocidnim“ sadržajem.

Zatim su u odvojenom incidentu ostavili devet svinjskih glava ispred džamija širom pariskog regiona u noći 8. septembra. Registrovano je da su ljudi koji su kupili te svinjske glave vozili automobile sa srpskim tablicama.

U Nemačkoj su ispred Brandenburške kapije u Berlinu, postavili betonirane „skelete“ sa ispisanim porukama.

Srpske vlasti su saopštile da su osumnjičeni „postupali po instrukcijama strane obaveštajne službe“. Međutim, nisu spomenule o kome je reč. Ugledni francuski list Le Monde objavio je tokom vikenda da je glavnoosumnjičeni povezan sa ruskom vojnom obaveštajnom službom GRU.

Ovaj list piše da su se „istražitelji fokusirali na bivšu Jedinicu 29155 GRU-a, iako još uvek nemaju konkretne dokaze o ruskoj umešanosti“.

„Ova grupa, koja je dugo bila zadužena za sabotaže i atentate u inostranstvu, početkom 2020-ih apsorbovana je u jedinicu SSD, koja je odgovorna za ‘specijalne’ aktivnosti. Na čelu službe nalazi se general Andrej Averijanov, nekadašnji komandant Jedinice 29155“, piše Le Monde.

Prema pisanju lista, veruje se da je kontakt sa srpskim posrednikom ostvaren preko šifrovane aplikacije za razmenu poruka Telegram.

Sumnja se da je osumnjičeni moskovski posrednik u svojoj zemlji regrutovao sunarodnike za obe operacije na francuskom tlu.

Smatra se i da im je dodeljivao zadatke i komunicirao sa njima tokom njihovog boravka u Francuskoj, na zahtev svojih nalogodavaca. Kao i kod sličnih operacija, jasno je postojala namera da se

Srpske vlasti su saopštile da su osumnjičeni „postupali po instrukcijama strane obaveštajne službe“. Međutim, nisu spomenule o kome je reč

ovi postupci povežu sa aktuelnim dešavanjima u francuskoj politici i osetljivošću javnog mnjenja.

Ruska obaveštajna služba regrutovala je niskorangirane, neiskusne operative čiji je amaterizam olakšao njihovu identifikaciju.

„Prema izvoru bliskom istrazi, ovim Srbima je plaćeno ‘nekoliko stotina evra’. To pokazuje njihov nizak značaj u očima ruske obaveštajne službe, koja lako može da negira bilo kakvu umešanost“, navodi francuski list.

Srpske vlasti takođe navode da su akciju hapšenja izveli „pripadnici Bezbednosno-informativne agencije (BIA) u zajedničkoj akciji sa Policijskom upravom u Smederevu i Velikoj Plani“. **N**

IN MEMORIAM VOJISLAV SIMIĆ (1924-2025)

Vojislav zvani Bubiša, čovek zvani džez

JEDAN OD NAJZNAČAJNIJIH SRPSKIH MUZIČARA, KOMPOZITORA I dirigenata Vojislav Bubiša Simić preminuo je u 102. godini.

Kompozitor i dirigent, rođen je 1924. godine u Beogradu, gde je maturirao u Drugoj muškoj gimnaziji i diplomirao na Muzičkoj akademiji (Fakultet muzičke umetnosti).

Posle rata osnovao je amaterski džez orkestar „Dinamo“, prvi big bend u Srbiji, a od 1953. do 1985. godine bio je dirigent Džez orkestra RTV Beograd, sa kojim je proputovao skoro celu Evropu i postigao velike uspehe, od kojih je najznačajnija prva nagrada na džez festivalu u Žuan le Penu (Francuska, 1960).

Dugi niz godina bio je stalni gost-dirigent u Pozorištu na Terazijama. Dirigovalao je i horovima i simfonijskim orkestrima. Pisao je stručne članke o muzici, kao i muzičke kritike, ali i putopisne reportaže.

Napisao je mnogo kompozicija različitih žanrova, a bio je i predsednik Udruženja kompozitora Srbije, kao i predsednik Udruženja džez muzičara.

Nosilac je Ordena rada sa zlatnim vencem i Ordena zasluge za narod sa srebrnim zracima. Dobitnik je nagrade Zlatni beoćug grada Beograda, Nagrade za životno delo RTV Srbije, Nagrade za životno delo džez festivala „Nishville“, kao i Oktobarske nagrade grada Beograda. **N**

Specijalne stipendije za Srbiju

City College, Evropski kampus Univerziteta u Jorku, predstavlja jedinstvenu priliku poslovnog obrazovanja – Panevropski Executive MBA program koji se realizuje u Beogradu. Studenti koji završe program biće nagrađeni dvema diplomama, jednom od vodećeg britanskog Univerziteta u Jorku (146. na svetu – THE 2025) i drugom od prestižnog francuskog Univerziteta u Strazburu (18 Nobelovih nagrada).

Direktor MBA programa, prof. Lesli Samosi, koji takođe predaje na programu, odgovara na ključna pitanja o programu i studijama.

Danas u Srbiji postoji više različitih MBA programa. Koji su razlozi da kandidat izabere Panevropski Executive MBA?

Prvo, i najbitnije, studenti dobijaju dve diplome, jednu sa vodećeg britanskog univerziteta (Univerzitet u Jorku) i jednu sa prestižnog evropskog univerziteta (Univerzitet u Strazburu). Drugo, naš međunarodni predavački kadar poseduje ogromno akademsko i praktično iskustvo iz celog sveta, koje prenosi direktno u učionicu. Tokom 30 godina koliko vodimo program, koji ima sveobuhvatni pristup edukaciji menadžera, razvili smo jedinstven pristup razvoja „mekih veština“ koji traje tokom celog programa i obuhvata individualni rad sa ličnim karijernim trenerom, kao i seminare o upravljanju rizikom u projektima, razvoju pregovaračkih veština i aktuelnim menadžerskim temama. Studentima pružamo izuzetne prilike za umrežavanje, uključujući studijska putovanja u Jork, Strazbur i Solun zajedno sa kolegama iz osam različitih zemalja regiona. Ukratko, studenti dobijaju obrazovanje svetske klase, akreditovano od Asocijacije MBA programa (AMBA) i sertifikovano od Instituta za menadžment (CMI). Ovo je zapravo jedini program u Srbiji koji nude globalno visoko rangirani univerziteti (TOP 150) iz Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske, a predavanja se isključivo održavaju na engleskom jeziku i izvode ih strani predavači.

Koliko je bitna AMBA akreditacija i šta ona doprinosi samom programu?

U današnjem poslovnom svetu međunarodna akreditacija je neophodna za obezbeđivanje i potvrđivanje kvaliteta. AMBA je jedina globalna asocijacija spe-

cijalizovana za akreditaciju MBA programa. Ona osigurava da ispunjavamo najviše međunarodne standarde, kako u učionici, tako i kroz aktivnosti van učionice. CITY College se ubraja među 300 elitnih institucija u svetu akreditovanih od AMBA. Ova akreditacija svrstava nas u elitnu grupu obrazovnih ustanova koje ispunjavaju najviše standarde postdiplomskog menadžment obrazovanja, a naš Panevropski MBA ispunjava upravo te stroge kriterijume. To studentima daje sigurnost da je program u koji se upisuju na najvišem svetskom nivou.

Nudite i dodatnu CMI sertifikaciju. Možete li nam reći više o tome?

Naš program je sertifikovan od Instituta za menadžment (Chartered Management Institute – CMI), jedinog profesionalnog tela u Velikoj Britaniji sa kraljevskom poveljom posvećenog menadžmentu i liderstvu. Pored dvojne MBA diplome Univerziteta u Jorku i Univerziteta u Strazburu, diplomci mogu dodatno steći „Level 7 Diploma in Strategic Management and Leadership Practice“ CMI-ja. Ovo pruža dodatnu garanciju kvaliteta našeg programa, jer CMI predstavlja profesionalno telo za obrazovanje u oblasti menadžmenta.

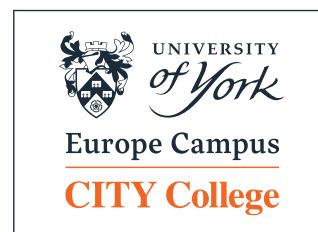
Koliko je važno da student bude deo tako snažne međunarodne alumni mreže i koje su stvarne koristi?

Izuzetno je važno za MBA studente i diplomce da se integrišu u snažnu i široku mrežu sličnih ljudi. Naši studenti će imati priliku da se povežu sa kolegama iz svog grada, ali i sa studentima iz drugih nastav-

nih centara (program se izvodi na šest međunarodnih lokacija), takođe sa preko 4000 naših diplomaca iz regiona, kao i sa skoro 50.000 diplomaca AMBA akreditovanih programa širom sveta. Tu su i naši međunarodni predavači – više od 30 stručnjaka različitih nacionalnosti i iskustava. Na taj način obezbeđujemo zaista međunarodno i multikulturalno okruženje. To je izvanredna prilika za poslovnu saradnju, razmenu znanja, razvoj karijere i pripadnost globalnoj zajednici. Što je mreža jača, to je više prilika pred vama.

PANEVROPSKI EMBA PROGRAM POČINJE 6. NOVEMBRA U BEOGRADU.

Procedura prijavljivanja je u toku.

Za više informacija posetite **web-sajt**,

pozovite **011 7156905**
ili pišite na **serbia@york.citycollege.eu**.

JESI LI VIDEO OVO?

Šteta što nikog nismo ubili

... bolje bismo prošli u životu

Piše Dragoljub Draža Petrović, glavni urednik Danasa

Legendarni izdajniče hrvatskog naroda i svega što je hrvatsko, dragi prijatelju Ante, Sve više razmišljam o tome da smo nas dvojica promašili profesiju. Da smo se bavili nekim atraktivnijim zanimanjem nego što je ovo, da smo se recimo u životu profesionalno posvetili ratnim zločinima, danas bismo imali mnogo više poštovanja među hrvatskim i srpskim narodom nego što ga imamo kao mala bedna pis-skarala, izdajnici srpstva i hrvatstva, strani plaćenici svih poznatih obavještaj-nih službi diljem regiona i sveta.

Ti si imao sve predispozicije da završiš u Hagu i postaneš cenjen i ugledan član hrvatskog društva kome kliču na Tompsonovim koncertima jerbo si po- hađao srednju vojnu gimnaziju u Zagrebu a posle si otišao na Akademiju kop-nene vojske na Banjici, gde si izdržao tek semestar, pa pobegao od vojske i ni-kada nisi postao ugledan član hrvatskog društva. Poštuju te samo normalni Hr-vati, što je uvek u našim društvima neka manjina, tebi sasvim dovoljna, ali zašto ne bismo zamislili kako bi to lepo bilo da te ceni većina.

Da si, primera radi, moj Ante, takođe Ante ali ne Tomić, već Gotovina, peva-li bi ti pesme kao narodnom heroju, ek-spertu za proterivanje Srba, pričali bi o tebi kao o samom cvetu hrvatstva, neve-rovatnom heroju, zaboravivši da nisi baš celog života bio neustrašivi heroj, nego si se u jednom momentu ukakio ko grlica i bežao glavom bez obzira što dalje od svog herojskog životnog dela.

Da si se, kao Gotovina, potucao od Tahitija i Argentine, preko Čilea, Kine, Češke, Rusije, Mauritanije do ostrva

Mauricijus, da bi te naposljetku uhap-sili istražitelji Haškog tribunala uz sa-dejstvo španske policije na Kanarskim ostrvima, sa čak dva pasosa sa lažnim imenima Kristijan Horvat i Stjepan Se-ničić, ti bi danas bio junak.

Svi bi te cenili kao nekoga ko se ni-kada u životu nije uplašio za svoju sop-stvenu guzicu, pa je hrabro bežao, bežao i bežao, sve dok te istražitelji nisu spa-kovali za večerom u hotelu Bitakura u turističkom centru Plaja de las Ameri-kas, na jugu Tenerifa, dok piješ čuveno špansko crno vino „Markez de Kaseres“, za stolom br. 567, i praviš se da nisi Go-tovina, već gospodin Horvat iliti gospo-din Seničić, svejedno.

Legendarni srpski general-odmetnik Ratko Mladić o kome su se, dok je be-žao od sopstvenog herojskog dela, pe-vale narodne junačke pesme i maštalo kako herojski odoleva poterama negde u bosansko-srpskim planinama okru-žen vernim jatcima i neustrašivim bor-cima, uhapšen je nimalo spektakular-no u letnjoj kujni rođakovog dvorišta u selu Lazarevu kod Zrenjanina, stežući u ruci kesu sa lekovima i gledajući kroz prozor rođaka kako zaliva paprike.

Bio sam tog dana u Lazarevu, selu kod Zrenjanina, kao i pola beogradskih re-portera, i još tada mi je neki oznojeni „mladićevac“ rekao: „Vi ste novinari za sve ovo krivi. Da nije bilo vas, ne bi ni uhapsili generala. J... vam Alija mater.“

Koju godinu ranije ukeban je i Rado-van Karadžić, o kome su se takođe peva-le pesme kao neustrašivom odmetniku za koga se verovalo da mu iz očiju seva-ju munje, dok beži pred poterama kroz kanjone i gudure, sa armijom od 200 lojalnih do zuba naoružanih boraca, ne

želevći da padne u ruke mračnih ovoze-maljskih sila. Hajduk, heroj nacije.

Džaba što su ga jurile Delta fors je-dinice, Foke i SAS, a Karadžić im je bio meta broj jedan, jurile su ga i CIA i MI6, džaba što su ga negde u brdima na gra-nici Crne Gore i Bosne, u jednoj od naj-bizarnijih akcija čekali vojnici Delta je-dinice obučeni u kostim gorile, misleći da tako zbune konvoj sa njegovom opa-snom i na sve spremnom pratnjom, kada se Karadžić uopšte nije krio oče-ktivano, kao superjunak, nego kao neki smešni čikica.

I on je završio kao groteskni heroj – umesto po planinama, viđan je maski-ran u indijskog gurua po tribinama o kvantnoj energiji po sumornim salama beogradskih radničkih i narodnih uni-verziteta i predstavljao se kao Doktor Dabić.

Uhapšen je u gradskom autobusu 73 negde u Batajnici. Iz očiju mu nije seva-lo ništa.

Onog dana u Lazarevu kada je „pao“ Mladić, onaj isti koji me je psuovao na-padao je neke novinare, zavisno od toga ko mu se učinio više izdajnički, tu oko-lo su u stanju delirijum tremensa ostali „mladićevci“ kleli tadašnjeg predsedni-ka Tadića, tadašnjeg (a i sadašnjeg) mi-nistra policije Dačića, ritualno leleka-li nad sudbinom svog junaka iz letnje kujne i spremali osvetu. A kad sam se te večeri vratio u Beograd, na Trgu repu-blike je miting držao neki nesrećni de-sničar i neki polusvesni likovi, redovni posetioci skupova gde se u odsustvu sla-vio Mladićev rođendan. I tamo su preti-li nekim novinarima, kukajući nad sud-binom srBskog đenerala.

Novinari su, shvatio sam ta razmišlja-

nja iz Lazareva, krivi za sve pa i za pojavni oblik zvani Ratko Mladić, tragičnog heroja jednog dela nacije koja je iznedrila i vojvodu Živojina Mišića, stvarnog junaka iz Prvog svetskog rata, a veliki Mišić je svojevremeno rekao: „U ratu se najbrže gubi život, ali i obraz!“

Mladiću, Gotovini i Karadžiću je uspelo ovo drugo. I tu bi bio kraj priče u svakoj normalnoj zemlji, sa normalnom vlašću i normalnim građanima, koji, eto, ne bi da menjaju vojvodu Mišića za generala Mladića.

Ovi naši međutim sve te hrvatske i srpske generale uhvaćene u hrabroj bežaniji, doživljavaju kao mitološke divove, a uvek nastradamo mi, izdajnici svega hrvatskog i srpskog, iako mi nigde bežali nismo, nikog ubijali nismo, nikog proterivali nismo, mi smo, moj Tomiću, samo opisivali ono što vidimo oko sebe. A često oko toga teramo i sprdnju.

Tako beše, kao što si sam primetio u prošlom pismu, onog pretprošlog vikenda kada smo se na panelu „Bili Srbin, Hrvat i Slovenac“ u Rovinju, Kesić, Predin ti i ja sprdali sa nacionalnim stereotipima, a onda smo nas dvojica prisutnih Srba izašli po svakakvim srpskim žutarama, Informerima, Kuririma i Aloima, u tekstovima koji su izgledali: „Tajkunski novinar Draža Petrović i dvorska luda tajkuna Dragana Šolaka, Zoran Kesić, pokazali su da su dna dna kakvo je teško opisati rečima, budući da su, verovali ili ne, usred Hrvatske pljuvali po

U većinskom srpskom narodu veruje se da svi srpski generali završavaju u Hagu samo zato što su Srbi, a da zapravo ništa loše nisu uradili. Nisu pljuvali Srbiju i srpski narod na satiričnom panelu u Rovinju, što je najgori greh u savremenom čovečanstvu, gori nego da spališ dvanaest albanskih sela i preživeli živalj proteraš preko Prokletija

sopstvenoj zemlji i narodu. Naime, njih dvojica su učestvovali na Vikend medija festivalu u Rovinju, gde su se na pozornici pred mnoštvom okupljenih Hrvata sprdali na račun sopstvene zemlje i naroda, što je izazvalo salve smeha u publici i aplauze oduševljenja. To očigledno može da bude samo u Hrvatskoj, gde ne mogu da dočekaju da čuju nešto loše o Srbiji, a pogotovo kada dolazi od ljudi koji izdaju svoju zemlju... Cela sala se smejala dok su Dragoljub Draža Petrović i Zoran Kesić pljuvali po rođenom narodu.“

Ovo ti je, Tomiću, dajdžestiran opis tih bolidnih tekstova o našoj zajebanciji na rovinjskom stejdžu, koji su izašli samo nekoliko dana pre nego što se u Srbiju iz finskog zatvora, gde je ležao zbog zločina protiv čovečnosti, vratio ovdašnji vojni general Pavković, o kome su isti ti mediji pisali sa dužnim poštovanjem, egzaltiranim metaforama i du-

bokom ljudskom saosećajnošću. Uz naslove: „Dobro došao kući, generale!“

Čitirane su njegove rečenice koje bi, kako pišu, u udžbenike trebalo da uđu, opskurne režimske televizije pravile su specijalne emisije o hrabrosti đenerala i niko nigde nije napisao samo jednu stvar – zašto je taj čovek uopšte bio u zatvoru.

U većinskom srpskom narodu veruje se da svi srpski generali završavaju u Hagu samo zato što su Srbi, a da zapravo ništa loše nisu uradili. Nisu pljuvali Srbiju i srpski narod na satiričnom panelu u Rovinju, što je najgori greh u savremenom čovečanstvu, gori nego da spališ dvanaest albanskih sela i preživeli živalj proteraš preko Prokletija.

Kao što i većinski Hrvati, moj Tomiću, valjda misle da Hrvati završavaju u Hagu samo zato što su Hrvati, a ne zato što su proterali 200.000 Srba, i pritom ne pišu kolumne ko ti, što je mnogo gori posao od proterivanja ljudi.

Tako da si i ti, Ante, vidim, ovih dana izašao na naslovnici Hrvatskog tjednika sa još „sedam novinskih batinaša“, kako su opisali tebe, Dežulovića, Jergovića, Ivaniševića, Ivančića...

Možda je i ugodnije završiti sa tom škvadrom u hrvatsko-srpskom tabloidnom paklu. Jer u našim tabloidnim raevima su uglavnom opskurni likovi, dok je u našem tabloidnom paklu prava ekipa.

Šteta što nikog nismo ubili, bolje bismo prošli u životu. **N**

ONI DOLAZE: VLADARI IZ SENKE

Iako Vučićevi govori u Ujedinjenim nacijama deluju pomalo i ekstravagantno, oni su, stiče se utisak, više namenjeni domaćoj javnosti (zasenjivanju prostote) nego ubeđivanju svetskog auditorijuma da je Srbija globalna avangarda. Iako je „srpski svet“ u suštini deo „globalnog juga“. Nezavisno od toga, Vučić mnogo bolje razume svetski kapitalizam od Slobodana Miloševića

Novembra 2016. Donald Trump je pobedio Hilari Clinton i još nije stigao da se useli u Belu kuću, a tadašnji premijer Slovenije

Miro Cerar nagovestio je da postoji inicijativa da do susreta Trampa i Vladimira Putina dođe baš u Sloveniji. Cerar se u lobiranju za sastanak uzdao i u svoju zemljakinju – Slovenku Melaniju, Trumpovu suprugu. Slovenački premijer je imao osnova za takvu kampanju jer je ta bivša jugoslovenska republika bila domaćin susreta ruskog i američkog predsednika 16. juna 2001. Vladimir Putin i Džordž Buš mlađi sastali su se tada na Brdu kod Kranja, a domaćini su im bili tadašnji premijer Slovenije Janez Drnovšek i njen predsednik Milan Kučan.

I to sve samo desetak i kusur godina nakon što je Slobodan Milošević uveo sankcije na slovenačku robu i nakon što su Braća Bajić prepevala izvornu narodnu pesmu „Kopa cura vinograd“ u „Patriotsku pesmu“ u kojoj je između ostalih „vizionarskih“ stihova i onaj „pitaj ljude, Kučane, čime da se prehrane, na Triglavu neće žito, nek vam seju Tito i Kardelj“. Trump je bio „primio k znanju“ Cerarovu inicijativu, kako je to objavljeno, i na tome je ostalo.

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

No dobro. Moguće da su i Trump i Putin bili „primili k znanju“ Vučićovo nuđenje dobrih usluga – da je Srbija adekvatno (i sigurno) mesto za rusko-američki samit. Bitan deo Vučićeve tehnologije vlasti je da spektakularizacijom spoljne politike kompenzuje deficite u unutrašnjoj, i ova, sad već pomalo opsesivna, inicijativa je deo toga.

Režimski mediji u Srbiji su ponovo naglasili da je predsednik održao „moćan“ govor, da „kida“, da „grmi“, da je „otvorio oči svetu“, da je taj govor sa 80. zasedanja Generalne skupštine UN „počeo da se prepričava svuda po svetu“. Moguće da Vučić nije pogrešio kad je upozorio da je svet pred najsmrtonosnijim talasom nasilja od Drugog svetskog rata

Srbija je otvorena kao domaćin i za rusko-ukrajinske pregovore. Posle Aljaske i tamošnjeg susreta Trampa i Putina, sad bi svetska senzacija bio sastanak Putina i Zelenskog. Zamislite da to bude, recimo, u Vrnjačkoj Banji, ili na Paliću. Ili možda najbolje u vili „Zlatni breg“ nadomak Smedereva gde su aprila 2011. predsednik Srbije Boris Tadić i predsednici vlada Hrvatske i Slovenije, Jadranka Kosor i Borut Pahor, usvojili zajedničku izjavu kojom potvrđujući dobre odnose tri države i naroda, žele da promovišu razvoj zajedničke ekonomske saradnje i zajednički nastup na trećim tržištima.

Iako UN nisu toliko bitne, i kako je to sad već opšte mesto da se kaže da podsećaju na Društvo naroda tokom tridesetih godina 20. veka, pred Drugi svetski rat, njihova Generalna skupština i njeni kuloari su svima, i Vučiću svakako, bitna pozornica. Pa i za nuđenja moderacije.

Kučan i Drnovšek su dokazali da mala suverena i demokratska Slovenija može i ono što nije mogla Titova Jugoslavija sa moćnom diplomatijom i ugledom samog Tita (da organizuje takav samit), kao što je i Marija Šerifović dokazala da Srbija sama može da pobedi na Eurosongu. Sigurno da bi srpski predsednik voleo da čuje od

Trampa ono što su Drnovšek i Kučan bili čuli od Buša juniora koji je impresioniran domaćinima (to je bio utisak izveštača svetskih medija), pozvao ljude da dođu ovde na odmor – „u ovu spektakularnu zemlju“. Što verovatno i Vučić misli da je Srbija – ili da joj još malo fali da to bude – spektakularna zemlja.

Inače, na završnoj konferenciji za novinare tada na Brdu kod Kranja, odgovarajući na pitanje da li može da veruje Putinu, Buš je rekao: „Pogledao sam čoveka u oči. Smatrao sam da je veoma iskren i dostojan poverenja – mogao sam da osetim njegovu dušu.“ Bušova saradnica Kondoliza Rajs (nakon ostavke Kolina Pauela, od 2005. i državna sekretarka SAD), kasnije je napisala da je Bušova fraza bila ozbiljna greška. „Nikada nismo uspeali da pobegnemo od percepcije da je predsednik naivno verovao Putinu, a zatim bio izdat.“

To što Srbija nije Slovenija, i što Vučić i Macut nisu baš Kučan i Drnovšek, ne znači da ni ova Vučićeva Srbija nema dometa u diplomatskoj moderaciji. Beograd je 3. i 4. decembra sad već davne 2015. bio domaćin dvodnevno Ministarskog saveta OEBS. Danas je to teško zamislivo i u ovakvoj atmosferi u Srbiji bilo bi groteskno. Hedlajneri su tada bili američki državni sekretar Džon Keri i ruski ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov. Dačić je tada bio ministar spoljnih poslova, a Vučić premijer. Šef nemačke diplomatije Frank Valter Štajnmajer, posle bilateralnog sastanka sa premijerom Vučićem, na marginama samita, bio je pun hvale za domaćine. Ko se seća Federike Mogerini? E, ona je te 2015. bila Kaja Kalas, i jedna od zvezda beogradskog samita koji je Srbija organizovala bar jednako dobro kao što je bila organizovala Eurosong kad je za to nadležan bio tadašnji direktor RTS Aleksandar Tijanić. I to na istom mestu – u beogradskoj „Areni“.

Samit OEBS je, ako se ne sećate, bio samo par dana nakon što smo imali pokušaj državnog udara u Srbiji. Pa nije to lako. Zamislite ambasadorske izveštaje tih dana: Ovde se dešava pokušaj državnog udara, ali ne sekirajte se, samit OEBS će biti održan sigurno za nekoliko dana, pa neka naši relaksirano dođu, jer pretpostavljamo da će premijer Vučić reći da nije bilo državnog udara. Ako ga je i bilo – bio je operetski i za unutrašnje potrebe. I tako je i bilo. Bio je to jedan od

Beograd je 3. i 4. decembra sad već davne 2015. bio domaćin dvodnevno Ministarskog saveta OEBS. Danas je to teško zamislivo i u ovakvoj atmosferi u Srbiji bilo bi groteskno. Hedlajneri su tada bili američki državni sekretar Džon Keri i ruski ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov. Dačić je tada bio ministar spoljnih poslova, a Vučić premijer

prvih „državnih udara“ koje je naprednjački stožer izdržao na nogama. Setite se scena kad je tadašnji ministar policije Nebojša Stefanović sa saradnicama, stajao pred kamerama a iza njega pripadnici svih rodova policije u punoj opremi. I sa dugim cevima.

OEBS je bio blokbuster, ali autorski film, sitan vez srpske diplomatije bilo je moderiranje u avganistanskom konfliktu. Tadašnji predsednik Skupštine Srbije Ivica Dačić, potvrdio je avgusta 2019. ono što se šušalo u dobro obavешtenim krugovima – da su talibani pre nekoliko godina direktno sa fronta dolazili u Beograd na pregovore sa tadašnjim vlastima Avganistana, i da su ti pregovori bili tajni za javnost u Srbiji ali ne i za međunarodnu zajednicu. Hteli su da pregovaraju baš u Srbiji, jer Srbija nije ni na Istoku ni na Zapadu, pojasnio je Dačić talibanske motive.

Iako Vučićevi govori u Ujedinjenim nacijama deluju pomalo i ekstravagantno, oni su, stiće se utisak, više namenjeni domaćoj javnosti (zasenjivanju prostote) nego ubeđivanju svetskog auditorijuma da je Srbija globalna avangarda. Iako je „srpski svet“ u suštini deo „globalnog juga“. Nezavisno od toga, Vučić mnogo bolje razume svetski kapitalizam od Slobodana Miloševića prema kome ima sve manje prikriven respekt.

Bitno je i okruženje, trendovi i politička klima u svetu. Iako u suštini diktator, Josip Broz Tito u Evropi Hruščova i Brežnjeva, Franka i Salazara, Papadopulosa, Kadara, Husaka, Honekera, Živkova, Gomulke, Čaušeskua pa donekle i De Gola, i nije toliko upadao u oči. Slobodan Milošević za svoga vakt jeste, jer su pored njega od tadašnje Evrope odudarali samo autoritarni Slovak Mečijar i diktator u

zaletu – Lukašenko. Na neki paradoksalan način, Milošević je blizak bio i Tuđman. Podržavali su Miloševića u fazama i Grci (Micotakis i Papuljas), pa i Francuzi (iako se žalio da ga je Miteran prevario sa Badinterovom Komisijom za arbitražu raspada Jugoslavije).

Vučiću svetski trendovi jačanja desnice i autoritarnosti odavno idu u prilog, tako da ni on ne odudara, ne štrči mnogo, a i upire se da održi imidž stabilokrate. I da onim njegovim rečima poređenja sa rečnikom TV prenosa atletskih utrka – „uđe u pucanj“. Na primer Trampovim objavama protiv poštisti radikalne leve („Antife“) i „duboke države“. I izjava nemačkog kancelara Fridriha Merca, da EU i NATO nisu ni u ratu ni u miru s Rusijom, daje manevarski prostor Vučićevoj politici fleksibilne ekvidistance.

Septembra 2023. Vučić je u Njujorku na 78. zasedanju Generalne skupštine metaforički i brikovski istakao: „Oseća se miris slobode u svetu. Ne kažem da je došla, ali oseti se. Vidim kako se slobodarski pokreti šire svetom... A za nas male, kad to osetimo, miris slobode, to je ponekad dovoljno. Nastaviću da udišem miris slobode za Srbiju, nadam se bez štete za Srbiju.“ Ovoga septembra sa iste svetske pozornice, srpski predsednik je govorio o „vladarima iz senke“. Pored najave potencijalnog bestseler a o pobeđi nad „obojeenom revolucijom“, moguće da je indirektno Vučić sad najavio da ima ambiciju da napiše još jednu knjigu – ovoga puta neki nefikcionalni politički triler, ali po stilu nešto između Roberta Ladlama („Bornov identitet“) i Dejana Lučića (koji inače i ima knjigu „Vladari iz senke“).

Režimski mediji u Srbiji su ponovo naglasili da je predsednik održao „moćan“ govor, da „kida“, da „grmi“, da je „otvorio oči svetu“, da je taj govor sa 80. zasedanja Generalne skupštine UN „počeo da se prepričava svuda po svetu“. Moguće da Vučić nije pogrešio kad je upozorio da je svet pred najsmrtonosnijim talasom nasilja od Drugog svetskog rata. Moguće i da je ovo bila internacionalizacija njegovog programskog i ideološki prelomnog autorskog teksta „Elita i plebs“, objavljenog u dnevnim novinama „Politika“ 10. jula 2019. godine. Iste teze ali dignute na kub. Taj odnos kvazielite (koju treba demaskirati i poraziti) i naroda (koji treba bra-

нити i predstavljati), sad je prebačen na globalni nivo.

Kao što nije najsrećnije prevesti na engleski ni ono Vuka Draškovića „ne mešajte babe i žabe“, tako bi bilo malo komplikovano na engleskom, i tram-povski kontekstualno, citirati nešto iz „Elite i plebsa“. Na primer: „... Ti drugi vremenom će postajati sve gluplji, od-vratniji, siromašniji i neobrazovaniji, za razliku od njih, prepametnih, viziona-ra, protezama na vreme ispravljenih vi-lica i zuba kao da ih je ‘bohor’ izbeljivao (to je, izvinite, omekšivač, nije izbelji-vač), dok će ovi drugi, umesto čačkali-cama, zube početi da čiste veslima, jer-bo elitisti ne bi bili baš tako dobri da mi, inferiorni, nismo baš tako i toliko gro-zni.“ Uglavnom, pored Ladlama i Luči-ća u „vladarima iz senke“ možda bude malo i Janisa Varufakisa („Tehnofeudali-zam“), jer srpski predsednik u Njujorku govori i o širenju dezinformacija, naro-čito putem digitalnih platformi, raspi-rivanju nepoverenja među zemljama, o ograničavanju sloboda drugih...“ Malo je falilo pa da iz Njujorka poruči – Oslo-bodićemo RTS!

Stvarno, ko su ti „vladari iz senke“ moćniji od Trampa, Putina, Sija, Erdo-gana, Makrona... Oni bez narodne volje i legitimizeta upravljaju svim proce-sima i svima nama jer su bogomdani, kako sami kažu, a ističe Vučić, elita a ne narod koji je, valjda, nesposoban da bira svoj put. Srpski je sigurno sposoban što je pokazao i na lokalnim izborima u Ko-sjeriću jer je po novinskim naslovima „narod odbranio svoju državu“. To Vu-čić nije rekao u UN ali se podrazumeva. „Master of Suspense“ protiv „Masters of Puppets“. To kao da je suština nastav-ka „Elite i plebsa“. Nekako je, ipak, ne-uverljivo da su ti „vladari iz senke“ baš levičari (makar i anarholiberali). Tek ne mogu biti nacionalboljševici. Jer takvi su deo i Putinove i Vučićeve vlasti.

Promenila se agenda „konspirativne epistemologije“ (teorije saznanja). Više kao da ne važi ona naša iz devedesetih: „CIA, Vatikan, Kominternu, Teheran“. Srpska vlast sarađuje sa Izraelom, ali ve-ćina ovdašnjeg naroda je navijala za Iran kad se zapucalo. Jer Iran je protiv Ame-rike, a za Putina. Ne zaboravlja se ni hi-džab Maje Gojković u Teheranu. Vati-kan još nije proglasio Stepinca za sveca, a nije još ni priznao Kosovo. Kominter-

na (nova), u bojama fudbalskog kluba Milan odavno je pod kontrolom Putina, CIA je tu, ali samo u meri koliko je pod kontrolom „vladara iz senke“. Kakvih možda ima i u Vatikanu. Pa i Robert La-dlam deluje danas malo anahrono. Ovaj guru političkog trileru doprineo je ra-zvoju konspirativnih teorija.

Izdvajaju se četiri koje je afirmisao: prva je ona o kidnapovanju pape, druga je teza da će grupa visokih vojnih funk-cionera preuzeti kontrolu nad svetom instalirajući neku vrstu mondijalistič-ke vojne hunte, treća teorija je da po-stoji tajno neonacističko bratstvo čija je opsesija obnavljanje Trećeg rajha, klo-niranje Hitlera itd. Posebno inspirativ-na je četvrta teorija kako je bivši direk-tor FBI Edgar Huver u stvari ubijen. Ima kod Ladlama i tajnih vizantijskih plano-va i korupcije na najvišim nivoima, kao što i kod Roberta Herisa ima tajnog Sta-ljinovog sina („Arhangelsk“), ili „pape s matericom“ („Konklava“). I Ladlam je priznao da su njegove literarne kon-strukcije često nerealne i potpuno ne-verovatne ali je i ukazao da dobar pisac mora biti u stanju da uvuče čitaoca u re-alnost cele priče. To važi i za političare. Pa i za srpskog predsednika.

Priče o globalnoj eliti mogu biti samo priče o kapitalističkoj eliti. Gor Vidal, provokativni američki pisac i polemi-čar, bio je jedna od najkontroverznijih figura američkog javnog života 20 veka. Otvoreno se suprotstavljao ratu u Vijetnamu, NATO bombardovanju Sr-bije, ratu u Avganistanu, ratu u Iraku... Na primer, on je u „Ratu iz snova“ naveo „tri laži kojima se vlada“ (u SAD). Prva je Perl Harbor (povod za ulazak SAD u rat), jer je Ruzvelt (čiju inače ekonom-

Iako u suštini diktator, Josip Broz Tito u Evropi Hruščova i Brežnjeva, Franka i Salazara, Papadopulosa, Kadara, Husaka, Honekera, Živkova, Gomulke, Čaušeskua pa donekle i De Gola, i nije toliko upadao u oči. Slobodan Milošević za svoga vakt jeste, jer su pored njega od tadašnje Evrope odudarali samo autoritarni Slovak Mečijar i diktator u zaletu - Lukašenko

sku politiku – „Nju dil“ ceni), namer-no provocirao Japance da napadnu da bi ušao u rat protiv koga je bilo većinski javno mnjenje.

Druga je obrazloženje bacanja atom-skih bombi na Hirošimu i Nagasaki jer je Truman smatrao da će tako biti spa-seni životi američkih vojnika koji će biti neminovno ogromni ukoliko bi se krenulo u invaziju na Japan, iako se ad-miral Nimic i general Ajzenhauer nisu složili i smatrali su da je Japan već izgu-bio rat. Japanci su probali da se predaju još od razaranja Tokija od strane ame-ričkih bombardera 29. maja 1945. Treća velika laž je da su Sovjeti počeli Hlad-ni rat. Vidal oslikava jednu osvetničku Ameriku, u kojoj je medijima dodeljen stalni zadatak da indoktriniraju javno mnjenje.

Indikativan je za konspirativnu episte-mologiju i roman Stivena Kinga „Dalas ‘63“. Te godine, 22. novembra tri pucnja su odjeknula u Dalasu, Džon Kenedi je ubijen i svet je zauvek izmenjen, a teori-je zavere dobile su nepresušan rezervoar. Stiven King se bavi alternativnom istori-jom, i nagađanjem šta bi bilo ako jedan čovek ima mogućnost da se vrati kroz vreme i izmeni tok istorije. U ovom delu epskih razmera, Džek Eping je nastav-nik engleskog jezika, ima 35 godina i živi u američkoj državi Mejn. Jednog dana, prijatelj Al otkriva mu neverovatnu taj-nu: U njegovoj ostavi nalazi se vremenski portal koji ne vodi u glavu glumca Džona Malkovića (kao u filmu „Biti Džon Mal-ković“), već u 1958. godinu. Al ubeđuje Džeka da krene u misiju – da pokuša da spreči Kenedijevo ubistvo. Džek stiže u svet Elvisa i Kenedija, upoznaje i osobe-njaka Lija Osvalda....

Ako su Oliver Stoun i Stiven King bili maštovito znatiželjni povodom ovog slučaja, zašto ne bi to bio i Slobodan Mi-lošević. Prema jednoj teoriji – sada već u starom srpskom čaršijsko-kafanskom mitu – Milošević je nakon overe Dejton-skog sporazuma u Parizu imao koji mi-nut nasamo sa američkim predsedni-kom Bilom Klintonom. U Vašingtonu tu vrstu protokola nazivaju „minutima prijateljstva“ i to je vreme kada pozvani (a u ovom slučaju to je navodno bio Mi-lošević) može da kaže sve svoje zahteve i iznese sve svoje probleme. Ne zaboravi-mo, u tom trenutku Milošević je „faktor mira i stabilnosti“.

Promenila se agenda „konspirativne epistemologije“ (teorije saznanja). Više kao da ne važi ona naša iz devedesetih: „CIA, Vatikan, Kominternu, Teheran“. Srpska vlast sarađuje sa Izraelom, ali većina ovdašnjeg naroda je navijala za Iran kad se zapucalo. Jer Iran je protiv Amerike, a za Putina

Otrprilike, Klinton mu se obratio sa „predsedniče, čast mi je“, i pokazao mu na fotelju. Milošević je seo, izvadio tom-pus, zapalio ga, vukao dim jedno minut-dva, nakon čega je rekao: „Kolega, i vi i ja znamo da Hari Li Osvald nije ubio Kenedija!“ Klinton se zabezeknuo, ustao i izašao iz sale bez pozdrava. Čak se Milošević posle i hvalio kako je šokirao Klintona. Odmah da se razumemo, ovo sam čuo i od jednog ozbiljnog čoveka sa diplomatskim i univerzitetskim iskustvom. Koji je, doduše, prezirao Miloševića. Ali, na kraju moram vas razočarati, jer moj izvor kome zaista verujem, a bio je blizak Miloševiću, rekao mi je da je to čista budalaština. Kao što je, s druge strane, apsolutno tačno da se Milošević na više mesta raspitivao da li je Tito bio mason...

Ovog septembra u Generalnoj skupštini UN govorili su i hrvatski predsednik Zoran Milanović i član Predsedništva Bosne i Hercegovine Željko Komšić. Iskoristili su priliku i govorili su i o svojim temama: „Deo međunarodne zajednice uveo je embargo na demokratiju u BiH“ (Komšić), o Hrvatima u kontekstu BiH: „Sve stranke, kao i međunarodna zajednica, moraju da poštuju Dejtonski mirovni sporazum“ (Milanović), ali su bistrili i najurgentniju svetsku politiku pa i reformu UN, mada nisu bili inspirativni kao Vučić i ulazili u konspirativnu epistemologiju.

U slučaju nastupa sva tri regionalna lidera bilo je i izvesne pretencioznosti koja je, kod ljudi koji ga pamte, izazvala izvesnu nostalgiju za nastupima na ovom istom mestu Lazara Mojsova, Titovog diplomate. Jedan što pamti, i što je uočio ovu „pretencioznost“, kaže mi da je Mojsov imao stil i osećaj mere iako je predstavljao mnogo veću i ozbiljniju državu. **N**

BIZNIS

AI hype – balon koji puca?!

Al postoji decenijama. Pri-menjujemo je svakodnevno, često i ne znajući da je prisustva. Međutim, poslednjih par godina „digla se prašina“ oko ove teme. Klikabilno je, samim tim urednicima zanimljivo kao sadržaj. Svi ga rado dele. Mnogima je AI zanimljiv kao prečica do uspeha i sticanje neverovatnog bogatstva, preko noći. Privlači pažnju iz ugla poslodavaca, kada razmišljamo o broju zaposlenih ili želimo da unapredimo procese poslovanja. Opravdano, složiću se. Međutim, da li je sve tako jednostavno i realno izvodljivo u praksi? Ukratko, ne! To će vam reći i sam AI.

Pre pola godine sam se srela sa našom naučnicom, međunarodnim ekspertom u oblasti veštačke inteligencije, što je bila izuzetna prilika da dublje uđem u temu. Zanimalo me je da li je sve zaista „na klik“ – klik koji nisam shvatila kako funkcioniše. Da li dobro definisan AI prompt može da nam pruži baš sve odgovore i „magična“ rešenja? I ovde je odgovor bio „ne“, što me nije iznenadilo.

Iznenadilo me je saznanje o učestalosti AI halucinacija – činjenici da AI modeli **uvek** daju odgovor, čak i kada ne poseduju tačnu informaciju. Na primer, ponude link za sadržaj koji zapravo ne postoji ili „činjenicu“ koja je apsolutno netačna. To zovemo „halucijacija modela“. Ona se koriguje tokom novog učenja modela AI ili prilikom povlačenja informacija iz relevantnih izvora.

Tada smo otvorile pitanje: šta su relevantni izvori, kada znamo da je danas svaki čovek medij i da svi ostavljamo digitalni trag? Postoje i milioni web stranica širom sveta, koje mogu biti izvor znanja za AI. Odgovor je bio prilično jasan – za razliku od pretraživača, AI ne „povlači“ direktno sadržaj sa sajta ili članka, niti ga prikazuje kao rezul-

tat, već odgovara sintetišući informacije koje su mu već poznate.

Kada sve ovo sagledamo, jasno je da je razočaranje, koje se sve češće javlja prilikom ozbiljnije upotrebe veštačke inteligencije, apsolutno normalna pojava.

Kao i za sva precenjena očekivanja.

Zašto pišem o ovoj temi? Zato što sam i sama učestvovala u kreiranju bombastičnih naslova vezanih za AI. Da se razumemo, nijedan nije bio lažan, a sadržaj je bio baziran isključivo na relevantnim informacijama. Istina je da ne mogu da utičem na to kako ljudi doživljaju temu koju prate, ali je istina i da svi moramo malo realnije da posmatramo AI.

Da li je koristan alat? Da! Ali je alat. Da li će nas zameniti? Da, veoma uspešno, u nekim segmentima. Međutim, praksa pokazuje da se najbolji rezultati postižu kada AI koristimo kao dodatno sredstvo, uz ljude koji odlično poznaju svoj posao.

Da li treba da smanjimo očekivanja? Da, barem zasada. Za ozbiljniji razvoj specifičnih AI rešenja potrebni su kodovi koje, zamislite, pišu ljudi. Neophodne su i provere usvojenih AI znanja: informacija koje tako lako preuzimamo i prenosimo dalje, kao i određena ograničenja – zakoni, koji su tek u razmatranju. Nije mi poznato da ih je neko već uveo.

Potrebno je da sebe, kao razumna bića, disciplinujemo i da ne verujemo slepo svemu što se piše, posebno kada govorimo o veštačkoj inteligenciji. Neophodno je da zadržimo kritičko razmišljanje i da proverimo dobijene činjenice u sekundi. Samo tako nećemo biti razočarani, a još manje ćemo verovati u priče o milionima na klik. Tada ni pucanje AI balona za nas neće biti strašno, jer ćemo nastaviti da radimo ono što najbolje znamo, u oblastima u kojim smo dobri, uz eventualnu asistenciju veštačke inteligencije.

PIŠE MARIJA TRIVIĆ,
MEDIA SUPPORT
& CONSULTING

„DAN KAD SU PADALE SUZAVICE“

Kako sam molio patrijarha Pavla da se crkvena zvona oglase u znak narodnog otpora

Beograd nije treptao od uzbuđenja i iščekivanja, mada je svaki njegov žitelj dobro znao šta se sprema tog popodneva. Postojalo je samo jedno pitanje i jedna zebnja u mislima Beograđana. Da li će biti dovoljno ljudi da se ovog puta uspe? Samo da ne bude nevinih žrtava...

Piše Milan St. Protić

„**T**ata, tata, je l' to bilo kad su padale suzavice?“, upitala me je moja kći Jelena upadajući u razgovor nas starijih o Petom oktobru, otprilike dve godine posle tog događaja.

„Jeste, sine, to je bio dan kad su padale suzavice“, odgovorio sam nestrpljivo samo da bih zadovoljio dečju znatiželju.

Deca imaju neobjašnjivu sposobnost da prepoznaju značaj trenutka i kad ne razumeju njegov pun smisao. I jedinstven talenat da to izraze na neponovljiv i neodoljiv način.

Jelena, hvala ti za naslov.

Peti oktobar dvehiljadite godine bio je četvrtak. Lep i sunčan dan. Takav često

ume da bude početak jeseni u Beogradu.

Neupućeni posmatrač nije ni po čemu mogao naslutiti šta će se tog dana dogoditi u prestonici Srbije. Jutro je delovalo spokojno i mirno. Gradski život se razvijao brzinom koja metropole razlikuje od običnih naselja. Oko devet sati već se sve pokrenulo i zahuktalo. Zakrčen saobraćaj i vreva bili bi neizdrživi da svež jesenji vazduh nije neprestano razbijao učmalost i prljavštinu.

Beograd nije treptao od uzbuđenja i iščekivanja, mada je svaki njegov žitelj dobro znao šta se sprema tog popodneva. Postojalo je samo jedno pitanje i jedna zebnja u mislima Beograđana. Da li će biti dovoljno ljudi da se ovog puta uspe? Samo da ne bude nevinih žrtava.

Za razliku od glavnog grada, Srbija je gorela od uzbuđenja. Nekoliko dana su sve veće varoši bile potpuno zatvorene, a nepregledne kolone vozila i ljudi od rane zore su se kretale ka Beogradu. Jedna je dolazila iz pravca Užica i Čačka, druga od Vranja i Niša, treći su išli iz Šapca, četvrti su ka prestonici stizali s istoka, a šesta kolona iz Vojvodine. Saborno mesto bilo je odavno poznato: plato ispred Narodne skupštine.

Najavljeno je bilo da će Demokratska opozicija Srbije organizovati veliki protestni miting zbog odbijanja Miloševićevog režima da prizna pobjedu na predsedničkim izborima kandidatu DOS-a. Danima se iz svih raspoloživih izvora čuo istovetan poziv: „Dodite, od vas zavisi budućnost Srbije.“

Sedeći na ivici pisaćeg stola s jednom nogom oslonjenom na pod, Dindić je rekao: **„Ako bude više od dvesta hiljada, neće biti problema. Ako ne bude – na***ali smo“**

„Toliko mora da bude“, odgovorio sam bodreći sebe više nego njega.

„Znaš šta, ovi iz unutrašnjosti mogu samo da naprave utisak kako je cela Srbija došla u Beograd, ali oni ne mogu da napune trg. Videćeš da njih ukupno neće biti više od dvadeset-trideset hiljada. Kao i uvek sve će zavisići od građana Beograda. Ako oni izađu, biće super. Ali s njima se nikad ne zna.“

Nisam morao da mu odgovorim. Bio sam načisto da je u pravu, iako nisam bio sklon da potcenjujem moć Srbije.

Pre nego što smo se rastali, a moralo je biti blizu dva sata ujutru, upitao me je:

„E, gde si planirao da spavaš noćas?“

„Kod kuće, a zašto?“

**Čak i poslovično pribrani
Dindić deluje smrknuto. Niko
nema nikakvih obaveštenja o
tome šta se događa na ulici.
Poslednje što znamo jeste da
su policija i suzavac razbili
demonstrante, izbacili ih iz
Skupštine i oterali s trga**

Prethodne večeri održali smo poslednji sastanak.

Kao i uvek skupili smo se u prostori-jama Saveza za promene u kući na početku Skadarlije. Bilo je reći o završnim pripremama za sutrašnji događaj. Koštunica ni ovog puta nije našao za shodno da se pojavi, iako je bio predviđen kao jedini govornik na mitingu. Svi ostali imali su sasvim konkretne zadatke.

Posle sastanka, nekoliko nas se zadržalo na večeri. Dindić je poručio roštilj i pivo iz obližnje kafane. Sećam se da smo pričali samo o jednoj temi – koliko će sveta sutra doći i koliko je potrebno da Milošević padne. Zoran je delovao opušteno, ali to nije moralo ništa da znači, jer je on uvek delovao hladnokrvno. Sedeći na ivici pisaćeg stola s jednom nogom oslonjenom na pod rekao je:

„Ako bude više od dvesta hiljada, neće biti problema. Ako ne bude – na***ali smo.“

„Otkud znam, ja ću da prekuntam u stranci. Ionako noćas neću moći da zaspić.“

Po naknadnim saznanjima, Dindić se upravo te noći prvi put sreo s Milorodom Ulemekom Legijom. Imperativ je bio sprečiti krvoproliće, a od Ulemekove JSO pretila je najveća opasnost.

Moj prvi jutarnji zadatak bio je da posetim patrijarha srpskog Pavla. Imao sam zakazan prijem kod poglavara Srpske pravoslavne crkve taćno u devet.

U Patrijaršiju sam stigao na vreme. Nisam čekao ni sekunda:

„Blagoslovite, Vaša svetosti“, morao sam da se sagnem skoro do zemlje da bih mu celivao ruku.

„Bog vas blagoslovio“, reće g. Pavle svojim unjkavim glasom.

„Vi naravno znate, Vaša svetosti, šta će se danas dogoditi u Beogradu.“

„Da“, izustio je nekako razvlaćći sva-ko slovo.

„Mi smo zbog toga hteli nešto da vas

zamolimo. Preduzeli smo sve što smo mogli kako bi se krvoproliće izbeglo. Ali to, nažalost, ne zavisi samo od nas. Biće užasno mnogo ljudi, a mi nismo sigurni šta je sve Milošević sposoban da uradi. Zato smo hteli da vas molimo da, ukoliko stvari krenu takvim strašnim tokom, vi lićno izadete među svet i pokušate da sprećite stradanje nevinih ljudi. Želeli bismo još i da zvone sva crkvena zvana u Beogradu u znak narodnog otpora Miloševićevom samodrćavlju. I za to smo hteli da vas pitamo.“

„Znate, ja ne mogu da se mešam. Vi ste sami to organizovali, sami nosite i odgovornost. Bog koji sve vidi i koji je svima sudija, biće na strani onog pravednika. Ja ću se moliti Gospodu za sve vas da nesreće ne bude, ali nemojte od mene traćiti nemoguće. Svoje ovozemaljske sporove morate rešavati mirom i razumevanjem među sobom, jer ste svi među sobom braća i deca Boćža. Želim vam mudrosti i pameti i svaku sreću. Sve što mogu da učinim jeste da jedan moj vladika bude s vama kao što je to i ranije bilo.“

Starac ustade, ćime mi dade na znanje da je razgovor završen. Nisam stigao ni da ispijem domaći sok od paradajza kojim su me poslućžili. Oprostio sam se od Pavla i otišao poluobavljenog posla.

Izbih na plato ispred zdanja Narodne skupštine, mesto popodnevnog protestnog skupa. Po mislima su mi se rojile istorijske ćinjenice, sećanja i doćživljaji iz tog dela Beograda na kom sam odrastao. U kom ćivim ćitavog ćivota do dana današnjeg. Svaka graćevina, svaki spomenik i svako drvo priććalo je svoju prićću. Srce prestonice. Moj zaviććaj, definitivno. U sadašnjosti zaposednut i ukaljjan. I bukvalno i figurativno. Slika i prilika aktuelne vlasti i njenog jedinog vlastodrćća. Sramota.

Trgoh se iz sanjarenja o prohujalim vremenima. Pogledah na sat. Bilo je prošlo jedanaest. Ubrzah korak da što pre stignem do zgrade Televizije Beograd, to jest one ruševine što je ostala posle NATO bombardovanja. Ćekali su me zaposleni i roditelji poginulih rad-

nika te zlokožne 1999. Skup stotinak ožalošćenih i osvetoljubivih ljudi nisam smeo da propustim.

Umesto venaca i žalopojki, ovaj zbor se odjednom pretvorio u mali protest. Govorio sam vatreno i ratoborno, iz sveg glasa, pozivajući i prisutne i prolaznike da se okupe na velikom događaju kod Narodne skupštine. Sasvim neočekivano, atmosfera se usijala do eksplozije. Ljudi, ophrvani očajem, počeli su da viču i psuju, da vređaju Miloševića i njegovu ženu, a za njima i mnoge druge. Krivili su ih za pogibiju svoje dece i za sve strahote i zla što su nas zadesili. Pozivali su na osvetu i linč.

Jedva se izvukoh, pozdravih sa svima i odoh. Tad je već uveliko mirisalo na revoluciju.

Penjući se nazad spazih prvu dugačku kolonu protestanata kako stiže i zauzima busiju. Bili su to Čačani. Ne poštujući dogovor i zajednički znak, smesta su nasrnuli na Skupštinu izazivajući sukob sa obezbeđenjem i policijom. Bačen je suzavac, a Čačani, potisnuti jakim snagama tzv. „reda i mira“, zabarikadirali su se u Skupštini grada.

Ubrzo se ceo plato preplavio nepreglednom masom naroda. Hiljade i hiljade građana slivalo se iz svih smerova puneći najpre sam trg i park, onda obližnje prostore sa obe strane Skupštine i na kraju sve okolne ulice od palate „Albanija“ i Doma omladine, pa do Bulevara kralja Aleksandra ka Pravnom fakultetu i Vukovom spomeniku.

Sa nekolicinom lidera DOS-a stajao sam uz samu binu pritisnut gomilom. Trebalo je da nastupi glavna zvezda protesta i veliki pobednik nad Miloševićem – Vojislav Koštunica i niko drugi.

A on nikako da se pojavi. Nije ga bilo ni od korova.

U poslednji čas stiže nam krajnje nepovoljna vest. Naš Vojislav se predomislio i neće doći. Bez objašnjenja. Šok i neverica.

Šta ćemo sad?

Nemajući kud, morali smo se, mi prisutni, popeti na binu i nadoknaditi Koštuničin izostanak. Naposletku su govorili pok. Vladan Batić i pisac ovih redova. Držao sam mikrofona u ruci u trenutku kad je narod nagrnulo na masivne skupštinske dveri. Od silnog pritiska podijum se opasno zaljuljao. Pred sam pad improvizovane konstrukcije poskakasmo na tvrdo tle.

„Vi naravno znate, Vaša svetosti, šta će se danas dogoditi u Beogradu.“ „Da“, izustio je patrijarh Pavle nekako razvlačeći svako slovo

Tad nastade opšti haos.

Galama, tuča, opet suzavac. Poneki usamljeni pucanj i krik. Ljudski stam-pedo. Zadah vatre i paljevine. Gusta magla. Oči štipaju. Jedva se naziru obrisi i siluete. Potom primirje.

Našao sam se u parkiću između Skupštine i moje Vlajkovićeve ulice. Spazih razjarene mladiće kako lome bočne prozore i stakla, upadaju unutra, ruše i pale Skupštinu. Čiji li su, pomislih u magnoventu.

Drugi udar suzavca. Žešći od prvog. Oči i usta gore. Disanje sve teže. Pono-vo jurnjava gomile, povici i udarci. Sklanjam se u kuću u Vlajkovićevoj br. 7 sa desetak građana, među kojima ima i povređenih i poluonesvećenih. Zvonim na prva vrata i molim nepoznatog domaćina da nas primi i pomogne. Prave se hladne obloge i stavljaju zavoji. Ljudi halapljivo ispijaju dragocene čaše vode. Neki čak i pale cigarete uvlačeći dimove uz užasan kašalj. I ja sa njima.

Prošlo je otprilike pola sata pre nego što sam izašao napolje. Krećem ponovo ka trgu. Levo od mene poprište prave bitke, ali skoro potpuno prazno. Desno, u Dečanskoj ulici, stotine demonst-ranata u iščekivanju rasplesa. Izgubio sam svaku vezu s bilo kim iz DOS-a. Više nisam znao šta se u stvari događa. Jedini logičan potez bio je da što pre stignem do našeg sedišta u Skadarliji i saznam o čemu se radi. Tako sam i učinio. Usput čujem povike:

„Protiću, gde su ti ostali?“ i „Protiću, zovi Koštunicu!“

U sebi ceptim od besa.

Najzad saznam. Hitan sastanak lidera u Kolarčevoj 2. Odmah polazim. Prelazim preko trga kneza Mihaila u pravcu Terazija. Ponovo povici:

„Gde vam je predsednik, a?“ „Koštu-

nica zbrisao, a mi da ginemo!“ „Šta je, u**ali ste se, a? Napunili gaće pa u beg!“

Ovog puta uz psovanje i oca i matere.

Prizor u Kolarčevoj – nestvaran. Ispred gvozdene rešetke – načičkano obezbeđenje. U predsoblju – novinari i kamere izmešani sa sekretaricama i osobljem. Svi izbezumljeni.

U zatvorenoj sobi s dugačkim stolom gotovo da se ništa ne vidi od dima. Nema Koštunice. Ostali su tu. Muk. Većina gleda u prazno. Na moj pozdrav, dobijam pojedinačno i promuklo: „E, zdravo“.

Izrazi mi govore više nego reči:

„Šta ćemo sad?“

Ni sam se ne osećam veseliji. Ni optimističniji. Sedam na upražnjenu stolicu. Palim cigaretu. Gledam kroz prozor. Već je uveliko popodne.

Čak i poslovično pribrani Đinđić deluje smrknuto. Niko nema nikakvih obaveštenja o tome šta se događa na ulici. Poslednje što znamo jeste da su policija i suzavac razbili demonstrante, izbacili ih iz Skupštine i oterali s trga.

U zlo doba, Đinđić uzima telefon-sku vezu i dobija ključnu vest: Naši ljudi su ipak izašli kao pobednici nad policijom, narod slavi pobedu u Skupštini i na trgu. Policije nema nigde. Nedostaju samo lideri DOS-a.

Ubrzano se kuje nov plan. Prva stvar: da Batić i Protić smesta krenu tamo i pridruže se narodu.

Nismo sačekali kraj razgovora. Gurali smo se zajedno, jedan uz drugog, sve do fontane na Pašićevom trgu. Tad smo se pogubili. Nastavio sam sâm do ulaza Skupštine. Iznutra kulja crn dim. Ulaz – nemoguć. Masa se raduje, skače i peva.

Predoh na suprotnu stranu i udoh u Stari dvor. Tražili su da se obratim narodu sa čuvenog balkona Skupštine grada. Pojma nemam šta sam govorio. Pamtim jedino da me je glas izdavao. Uzbuđenje sam teško kontrolisao.

Vojislav Koštunica se pojavio jedan jedini put tog dana.

Negde oko šest po podne došao je, izašao na terasu i održao kratko slovo. Zatim je nestao. Više ga nismo videli. Ni te večeri, ni te noći, ni narednog jutra.

Još dok sam bio u holu Starog dvora, pride mi tadašnji šef Đinđićevog obezbeđenja:

„Tebe tražim. Velika je frka u stanici policije u Majke Jevrosime. Neki hu-

ligani su sve zapalili i sad pokušavaju da razvale vrata i dođu do oružja. Nema više nijednog policajca. Moramo odmah tamo da to zaustavimo, inače će biti veliki problem. Ako krenu da pucaju po gradu, vi ćete biti krivi za krvoprolie. To ne smeš da dozvoliš.“

Iz tih stopa sjurili smo se niz stepenice ka sporednom izlazu iz zgrade. Naide Boris Tadić i videvši nas u velikoj žurbi upitao je šta je posredi. Na moj poziv da krene s nama, on pristade bez pogovora.

Otisnusmo se u mrkli beogradski mrak. Išli smo zaobilaznim putem – ulicama Dragoslava Jovanovića, Kralja Milana, Terazijama i Nušićevom, da bismo skrenuli desno u Majke Jevrosime. Prolazili smo pored slomljenih izloga, izvrnutih kanti za đubre, iščupanih saobraćajnih znakova. Gazili smo kroz srću i šut. Nigde živog stvora.

Uletesmo u zapaljenu zgradu i jednog po jednog demonstranta isterivasmo napolje. Većinu milom, ponekog i silom. Kad smo sve ispraznili, ispostavilo se da je policijska stanica prepuna oružja, očito spremanog za obračun s nama. Ostavismo dva momka da čuvaju objekat i hitro se vratismo u Skupštinu grada. Pratila nas je velika većina izgrednika iz Majke Jevrosime. Oružje je kasnije preneto u podrum Starog dvora.

Bio je to prvi primer delovanja DOS-ove „pravne države“. Najava revolucije koja se nije desila.

U načelu, ljudi od knjige ne reaguju brzo i odlučno. Oni obično vagaju i mere svaku eventualnost, pre no što povuku bilo kakav potez. Ne rade instinktivno, nego racionalno. Milije im je razmišljanje nego aktivizam. Klone se nepredvidljivih situacija i ne prelamažu naprečac. Kod njih je glavna bojazan od pogreške. Sumnja im je najjače oružje.

Ima, međutim, događaja kad dramatičnost okolnosti ume da nadvlada individualni strah. I odagna svaku intelektualnu nesigurnost. Tad čovek u sebi pronalazi sposobnosti i moći za koje nije znao ili čak za koje nije mislio da poseduje. I što više uspeva da kontroliše ljude i događaje, to postaje svesniji svoje uloge vođe. I namah vidi sebe kako naređuje i vodi, brzo i hrabro, apsolutno ubeđen da je to što čini jedino ispravno. Adrenalin je čudo.

Upravo je takav događaj bio taj 5. oktobar 2000.

• • •

Penjući se nazad spazih prvu dugačku kolonu protestanata kako stiže i zauzima busiju. Bili su to Čačani. Ne poštujući dogovor i zajednički znak, smesta su nasrnuli na Skupštinu izazivajući sukob sa obezbeđenjem i policijom. Bačen je suzavac, a Čačani, potisnuti jakim snagama tzv. „reda i mira“, zabarikadirali su se u Skupštini grada

Ušao sam u ogromnu kancelariju predsednika Skupštine grada Beograda. Svi prvaci demokratske opozicije Srbije bili su tu, osim Koštunice. Glavnu reč je vodio Zoran Đinđić.

Prvi njegov predlog bio je ovaj. Naši ljudi treba da obidu sve važne državne ustanove i provere kakvo je stanje u njima. Ima li ikoga tamo i da li su uopšte branjene. Drugo, treba uspostaviti nekakvu vezu s predstavnicima režima kako bi počeli pregovori o prenošenju vlasti. Treće, neophodno je što pre izabrati nosioce nove vlasti da bi se „legalizovalo“ ovo što smo postigli na ulici. Najzad, zaključio je prvi čovek Demokratske stranke, ako su rešili da napadnu Stari dvor to će se dogoditi između tri i pet izjutra. Naša jedina istinska odbrana je masa naroda ispred na ulicama Beograda. Zato je veoma bitno da se ne dozvoli njihovo osipanje. Moramo im se neprestano obraćati s balkona i obaveštavati ih o svojim namerama.

Zoranov plan je prihvaćen bez rasprave. Momci su se istog sekunda rastrčali po gradu. Uskoro smo dobili ohrabrujući izveštaj o stanju u ključnim državnim institucijama. Sve su bile potpuno napuštene. Đinđić je odmah predložio da svaki od vođa koalicije uzme desetak ljudi i zauzme određenu instituciju. Čim preuzmemo medije, objavili bismo da je DOS preuzeo ukupnu vlast u Srbiji. Ovom se žustro suprotstavio Koštuničin izaslanik među nama, pošto se pretihodno konsultovao sa svojim šefom.

Mada usamljen, pošto su se svi ostali saglasili sa Đinđićevim predlogom, Koštuničin glas je pretegao. Zoran se povukao:

„Okej. Ako hoćete tako, u redu. Ja mislim da je ovo šansa koju ne smemo propustiti, ali budući da se vi ne slažete, ići ćemo mnogo težim i sporijim putem.“

Ostali su ćutali u znak odobravanja.

Druga Đinđićeva ideja bila je da na ju-riš sazovemo sednicu novog sastava sa-veznog parlamenta i proglasimo Koštu-nicu za predsednika. I ovo je naišlo na protivljenje predstavnika Demokratske stranke Srbije.

I ovo je prihvaćeno bez komentara.

Tad je Zoran predložio izbor pred-sednika Skupštine grada Beograda. To je bilo realno i izvodljivo u najkraćem roku. Potrebno je bilo skupiti više od polovine novoizabranih odbornika u novom sazivu i organizovati sednicu.

Bilo nas je oko sedamdeset u konfe-rencijskoj sali u potkrovlju Starog dvora. Sedeli smo u polutami oko ovalnog sto-la. Reč je uzeo najstariji među nama, član Demokratske stranke sa Savskog venca. Predložio je moju malenkost za prvog čoveka Beograda. Bio je jedan glas uzdr-žan. Nisam mogao da glasam za sebe.

To je bilo sve. Usmeno. Bez pisanog traga i službenog zapisnika. U noći u kojoj je pao Slobodan Milošević. Ali, na-žalost, ne i njegov režim.

Sat je otkucavao dvadeset tri časa i petnaest minuta.

Sve televizije su dotad otkazale poslu-šnost Miloševićevoj vlasti. Prvaci DOS-a su se razleteli na sve strane, koristeći povoljnu priliku za što veći broj javnih nastupa. Istorijisko klatno se približilo našoj pobedi.

U Starom dvoru je vrvelo kao u košnici u iščekivanju konačnog razrešenja. Niko se još nije usuđivao da kaže da je gotovo. Povremeno su stizale glasine o pokreti-ma vojske i oklopnih jedinica. Pominjao se i desant na gradsku skupštinu heli-kopterima iz vazduha. Strahovali smo za ljude na ulicama. Da li će na kraju Milo-šević sasvim izgubiti nerve i krenuti u to-talni rat? Neće valjda, vajkao sam se. Pri-mećujem da je sveta osetno manje. Nema ih više od desetinu hiljada. Da li je to pri-lika za Miloševićev protivudar, pitam se.

Vraćam se u kancelariju gradonačel-nika. Atmosfera – naizgled mirna. Veći-nu je savladao umor. Que sera, sera.

Oko sedam časova čujem na televiziji da u Beograd stiže ruski ministar spolj-njih poslova Igor Ivanov. Od „Albani-je“ vidim beskrajnu povorku omladine i studenata koja se kreće prema nama i slavi pobeđu.

Osvanuo je 6. oktobar. Konačno smo mogli da odahnemo. Na tren.

Prava iskušenja su tek dolazila. I to ka-kva... **N**

ZAŠTO JE UBIJEN IVAN STAMBOLIĆ

Prošlo je 25 godina od ubistva Ivana Stambolića i 25 godina od pada Slobodana Miloševića, a motivi za ubistvo koje je izvela država („Miloševićev režim“) nisu još uvek do kraja jasni. Ivan Stambolić je značajna istorijska ličnost kraja 20. veka u Srbiji, ali je retko posmatran tako

Priredio Veljko Miladinović

Možda bi sve bilo drugačije da Dragiša Đurić nije Ivanu Stamboliću dao jedan savet.

Priča ide ovako. Ivan Stambolić nije bio najbolji đak. Ponekad bi, kažu, jedva i prošao razred. Trojica njegove braće su završili fakultete – jedan je bio predsednik Saveza studenata Jugoslavije i naučni radnik, drugi je bio direktor Nolita, treći arhitekta, a Ivan, budući predsednik Srbije, više je jurio fudbal nego knjigu. I za razliku od braće, poslat je „na zanat“. Učio je za metalostrugara.

Kao radnik je razvio osećaj za aktivizam i političke ambicije, takvo je vreme bilo, počevši od akcija u vreme Tršćanske krize („Trst je naš“), a put mu se otvarao preko ujaka Petra Stambolića, jednog od najuticajnijih srpskih političara tog doba. A ponekad bi mu se i zavarao. Kako je pričao, kada mu se otvorila mogućnost da dođe u Beograd „na profesionalni rad u Predsedništvo CK omladine“, baš to je sprečio ujak Petar koji je „smatrao da je najbolje da Ivan ostane radnik, jer se za to školovao pa ne bi trebalo da se bavi politikom“.

Tu se u priču uključuje predsednik Gradskog komiteta omladine Beograda Dragiša Đurić.

Na jednom omladinskom seminaru savetovao je Stamboliću da upiše Pravni fakultet i završava ga dok radi. Stambolić ga je poslušao. A na fakultetu je upoznao mladog kolegu sa kojim se odmah zbližio. Kolega se zvao Slobodan Milošević.

Prošlo je 25 godina od ubistva Ivana Stambolića i 25 godina od pada Slobodana Miloševića, a motivi za ubistvo koje je izvela država („Miloševićev režim“) nisu još uvek do kraja jasni. Ivan Stambolić je značajna istorijska ličnost kraja 20. veka u Srbiji, ali je retko posmatran tako. Uglavnom se posmatran kao tragična ličnost i žrtva.

Prvo politička žrtva sa Osme sednice kada je izdan od najbližeg saradnika kome je bio politički otac, a potom i žrtva surove egzekucije. Možda će to malo promeniti knjiga dr Slobodana Selinića, u izdanju Vukotić medije, u kojoj autor daje širu sliku političara koji jeste ostao upamćen kao žrtveni simbol kulminacije zloglasnog režima.

Uz dozvolu izdavača, donosimo izводе knjige koji se bave avgustom 2000. godine, uoči izbora koji će promeniti Srbiju, i pitanjem da li je Stambolić stradao jer je politički mogao da ugrozi Miloševića.

U leto 2000. Stambolić je postavio dva uslova za pristanak: da to bude jednoglasna odluka Demokratske opozicije Srbije, kako njegova kandidatura ne bi bila kamen razdora u opoziciji, i da protivkandidat bude Milošević, jer je samo njemu hteo da izađe na crtu

Tokom 2000. godine bilo mu je jasno da je pad Miloševića „biti ili ne biti“ pitanje za Srbiju. Međutim, ni tada sebe nije video u stranačkim vodama. U aprilu te godine odluku da ostane izvan partija objašnjavao je time da „ne ume da strančari“, te da se snalazio u jednostranačkoj politici, ali da mu ne leži višestranačka za koju je govorio da se u njoj koriste teške reči „pa ko koga odstreliti“. Bilo je jasno da bi na predstojećim izborima, da ih je dočekao, glasao za opoziciju, priželjkujući da ona bude jedinstvena. Tada je smatrao da je najvažnije da ona „probije obruč“, tj. da sruši vlast.

Savezni predsednički i parlamentarni izbori raspisani su, slučajno ili ne, baš za

24. septembar, na trinaestu godišnjicu Osme sednice. Bilo je opozicionih političara koji su mu predložili da bude protivkandidat Miloševiću.

„PODRŽAĆU SVAKOG KANDIDATA KOGA PREDLOŽI DOS“

Predsednik koalicije „Šumadija“ Branimir Kovačević tvrdi da je predložio Nenadu Čanku da Stambolić bude predsednički kandidat, jer je bio nestražnačka ličnost i imao je dobre odnose sa liderima opozicije, „međunarodnom zajednicom“, političarima iz bivših jugoslovenskih republika, Milom Đukanovićem i albanskim predstavnicima. Čanak je uzvratio da bi Stambolićevo prisustvo u opozicionom okupljanju bilo blagodarno, jer bi amortizovao sukobe unutar opozicije.

Kovačević je kasnije sa Stambolićem više puta o tome razgovarao. U leto 2000. Stambolić je postavio dva uslova za pristanak: da to bude jednoglasna odluka Demokratske opozicije Srbije, kako njegova kandidatura ne bi bila kamen razдора u opoziciji, i da protivkandidat bude Milošević, jer je samo njemu hteo da izađe na crtu.

Kovačević tvrdi da su lideri DOS-a različito reagovali i da su ideju podržali Rasim Ljajić, Nenad Čanak i Mile Isakov, da je Vladan Batić smatrao da to možda nije loša ideja, dok su Zoran Đinđić i Žarko Korać ocenjivali da sa Stambolićem ne bi imali šanse da poraze Miloševića. Obavestio je Stambolića koji je ostao pri svom stavu, obećavajući da će podržati svakog kandidata koga predloži DOS.

U „Glasu javnosti“ se 10. avgusta pojavilo i pismo naslovljeno sa „Druga za predsednika“ kojim je Stambolić predlagan za predsednika države. Bilo je potpisano sa „za školske drugove Užičke gimnazije, Miladin Mojsilović, general u penziji, Užice“.

U njemu je stajalo da se iz te generacije užičkih đaka intelektom i rezultima rada izdvojio Stambolić. O njemu je pisano kao o skromnoj ličnosti. Predstavljen je kao čovek sa najboljim osobinama, koji voli sve ljude, bez obzira na versku i nacionalnu ispovest, nije licemeran i ne mrzi nikoga. U zasluge mu je pripisivano da se borio da ne dođe do rata i da je pozivao mlade ljude da se ne odazovu na mobilizaciju, jer je procenio da „cilj rata nema opravdanje“.

Budući predsednik Vlade Srbije Zoran Đinđić je u novembru 2000. isticao da Srbija ne može da krene napred bez moralnog čišćenja društva, a da toga neće biti bez odgovora na pitanje ko je ubio Slavka Ćuruviju i ko je oteo Stambolića

O Osmoj sednici je rečeno da je bila nepravda kojom ga je na „najbrutalniji način“ svrgnuo Milošević, i to uz pomoć generala Nikole Ljubičića i Petra Gračinina. Zaključio je da je Stambolić „jedina ličnost koja bi mogla Srbiju i Jugoslaviju izvući iz najteže bede i samovlašća od njenog postojanja“.

Nema pouzdane potvrde da bi Stambolić prihvatio da bude predsednički kandidat da je poživio do izbora. Naprotiv, bilo je prijatelja kojima je izričito govorio da se neće kandidovati. Njegov uslov da ceo DOS stane iza njega i uzdržanost Đinđića, kao jednog od najistaknutijih političara te koalicije, potvrđuju da nije bilo realno očekivati da bi mogao da bude predsednički kandidat.

To ne znači da nije želeo da doprinese uspehu opozicije. Znao je da nema moralno pravo da izostane iz bitke za koju se naslućivalo da će biti odlučujuća, ali se mnogo lomio i premišljao oko načina na koji bi mogao da se uključi u borbu protiv vlasti.

Radoje Stefanović kaže da mu je Stambolić početkom avgusta saopštio da će prihvatiti aktivniju ulogu u predizbornoj kampanji ako bi to bio zajednički zahtev opozicije, ali da strahuje da u tom slučaju nema velike šanse da živ dočeka izbore.

„DA LI MI JE ŽIVOT UGROŽEN? PA NE, NE...“

Stambolić se nije plašio da javno kaže šta misli o politički smutnim vremenima i bio je svestan da posledice mogu da budu teške. Sa bratom Vukašinom je više puta razgovarao o tome šta raditi ako bude uhapšen. Bili su svesni da bi tada mogli da mu budu od pomoći samo javnost i mediji.

Prijatelji su ga podsećali da može da bude opasno da na trčanje u Košutnjak, u šumu, gde se redovno rekreirao, ide sam ili tek sa ponekim, ali je on te sa-

vete odagnavao uverenjem da će mu režim svakako nauditi, ako je to planirao.

Ivan je u političkoj penziji rado odlazio u rodno selo Brezovu, kraj Ivanjice. Tu je snajhu Nataliju, koja ga je molila da ne putuje sam po Srbiji, ubeđivao da nema razloga za strah i nesigurnost, jer nikome nije naneo zlo.

U junu 2000. procenio je da je u Srbiji „odavno poništena granica između života i smrti“.

U jednoj emisiji, na pitanje da li je posle Osme sednice strahovao da mu je život ugrožen, odgovorio je pomalo neodlučno „Pa ne, ne“.

Dva meseca kasnije njegov životni put okončan je surovo.

Otet je 25. avgusta 2000. oko 10 sati pre podne, tokom rekreacije u Košutnjaku.

Trčanje u prirodi, što je za njega bilo rutina, za druge je bila prilika da ga uklone.

Tog dana je na stazi bio sam. Prijatelj Rade Paunović, koji mu je često pravio društvo tokom rekreacije, ovoga puta nije bio sa njim zbog obaveza koje je imao kao advokat. Plan je bio da se tokom dana sastanu i sa prijateljem iz Bosne idu na sabor u Guču.

Porodica je posle nekoliko sati prijavi nestanak.

Supruga Katarina je odmah angažovala advokata Nikolu Barovića.

U ranim popodnevrim satima su Barović, Ivanovi prijatelji i članovi obezbeđenja Srpskog pokreta obnove prošli svim stazama kojima se Stambolić mogao kretati, računajući da je slučajno moglo da se desi da nekom nesrećom nastrada.

Sin Veljko je proveravao da li je otac u nekoj bolnici. Katarina je o nestanku supruga obavestila rezidenciju predsednika Miloševića, jer su on i njen suprug bili prijatelji 25 godina.

„NAJBESMISLENJE“ POLITIČKO UBISTVO U SRPSKOJ ISTORIJI

Prema svedočenju Barovića, policija do 18 sati nije htela da se angažuje. Tek tada je jedan policajac sa Ivanovim sinom otišao na mesto na kome je Stambolić poslednji put viđen. Čuvar parkinga restorana „Golf“ rekao im je da je video Stambolića oko 10 sati kako se odmara kod parkinga ispred restorana, da je u isto vreme pored njega prolazio beli

kombi (furgon model, bez prozora u zadnjem delu), koji je na kratko stao i da Stambolića više nije video kada se kombi udaljio.

Kasnije su se pojavile i tvrdnje da je postojao svedok koji je video da su ga bar dvojica ljudi iz kombija ugrabila, da je jedan od njih iz džepa vindjakne izvukao nešto kao značku ili legitimaciju i pokazao Stamboliću, a drugi mu držao uperen pištolj u glavu.

Zbog mraka je uvidaj izvršen tek sutradan kada je više desetina policajaca sa psima detaljno pretražilo Košutnjak.

Prema sudskoj presudi, Stambolića je otela grupa pripadnika Jedinice za specijalne operacije MUP-a Srbije.

Odvezli su ga na Frušku goru gde je ubijen istog dana, sa dva metka u potiljak. Telo je bačeno u jamu sa živim krečom.

Pre otmiце Stambolić je dugo bio praćen. Komšije su svedočile da su u blizini njegove zgrade vidale beli kombi sličan onom koji je opisao svedok iz Košutnjaka, da su tri-četiri mlada čoveka kružila oko zgrade i išla kroz zgradu od tavana do podruma. Zaključili su da se radilo o pripadnicima SDB-a.

Političko ubistvo, kao i svako drugo, nikada nema ljudski smisao, ali je ubistvo Ivana Stambolića jedno od najbesmislenijih ubistava u srpskoj političkoj istoriji, i ljudski i politički. Ubijen je čovek koji realno nikome nije bio pretnja, a sve što je mogao da izrekne o drugima već je uradio prethodnih godina. Niko više nije imao razloga da ga se plaši.

Njegova surova likvidacija je jedna od najmračnijih epizoda iz istorije Srbije poslednje decenije 20. veka.

KAKO JE VLAST ZATAŠKAVALA SLUČAJ

Posle Ivanovog nestanka vlast je ćutala. Porodica, prijatelji i opozicione stranke i političari, međunarodne organizacije i strani državnici tražili su istinu i brzu reakciju nadležnih institucija.

Dva dana posle otmiće supruga Katarina procenila je da nestanak nije motivisan političkim razlozima, jer je on

Advokat Miroslav Todorović pozivao se na izjavu Dragiše Đurića da je Mirjana Marković patološki mrzela Stambolića, jer je verovala da je njegov ujak Petar bio odgovoran za tragičnu sudbinu njene majke Vere Miletić tokom rata

vodio normalan život kao svaki običan građanin te da mu niko nije pretio.

Opozicija je odmah osudila nestanak bivšeg predsednika Srbije. Neki njegovi predstavnici su tvrdili da je uklonjen kao opasnost na predstojećim izborima. Srpski pokret obnove je nestanak nazvao „otmicom“. Građanski savez Srbije je saopštio da je njegov nestanak bio „opasan politički događaj“ u vreme kada je počinjala izborna trka, a Demokratska alternativa je upozorila da je Srbija zaplovila u „opasne vode nasilja i torture“. Predsednički kandidat Demokratske opozicije Srbije Vojislav Koštunica je rekao da kao pravnik ne može da se upušta u motive nestanka, ali da su

političke posledice tog čina jasne.

Vuk Drašković je ocenio da se radilo o „aktu organizovanog terorizma“, čiji je motiv sprečavanje Stambolićeve kandidature na izborima. Čak je ustvrdio da je „Miloševićev štab sigurno doznao i da je širom Srbije već bilo prikupljeno nekoliko desetina hiljada potpisa za Stambolićevu kandidaturu i da su te potpise gotovo isključivo davali članovi Socijalističke partije Srbije“.

Nastavio je tvrdnjom da je Stambolić bio pod snažnim pritiskom mnogih istaknutih članova SPS-a da prihvati kandidaturu, pa je režim preventivno uklonio čoveka koji je mogao da bude najopasniji protivnik koji bi uzdrmao biračko telo socijalista.

Nikola Barović je tvrdio da je procena DOS-a bila da su Stambolićevi intervjui, koji su pred izbore pušteni na lokalnim televizijama, doprineli da par procenata glasača SPS-a pređe na stranu DOS-a, jer su ti ljudi imali poverenje u njega.

Socijaldemokratska unija je upozoravala da je nestanak Stambolića podsećao na način na koji su latinoameričke diktature likvidirale svoje protivnike i da je nestanak Stambolića „trenutak kada svaki građanin mora da digne svoj glas protiv nasilja koje preti da nas na kraju sve uništi“.

Oglasili su se i Stambolićevi dugogodišnji prijatelji koji su mu ostali verni i posle Osme sednice. Za njih je Ivanov nestanak bio veliki šok.

– Dvadeset petoga avgusta i nekoliko dana posle toga proveo sam sate i sate na terasi svog stana pitajući se: „Bože, da li je živ?“ Eto, i mi ateisti ponekad nemamo kud nego prizivamo Boga – bile su reči kojima je Špiro Galović iskazao svoja osećanja.

Saopštio je da je Ivanova otmica predstavljala uklanjanje čoveka za koga se pretpostavlja da bi mogao da bude akter i protivnik u nailazećim događajima i da se „neko“ naprosto plašio prisustva takvih ljudi na političkoj sceni.

„POLITIKA“ SE JAVLJA PET DANA KASNIJE

Radoje Stefanović je u otmici video političke motive. Potvrda za to bilo je upor-

no ćutanje režimskih medija o nestanku Stambolića. Ukazivao je da je Stambolić povremeno govorio o uzrocima propadanja Srbije i da su te reči nailazile na podršku širom Srbije, što je vlast doživljavala kao opasnost pred izbore.

Mediji pod kontrolom vlasti danima su ćutali. Prva se oglasila „Politika“, 30. avgusta. Čovek koji je bio predsednik vlade, partije i republike za list je bio jednostavno „bivši komunistički političar“.

Navedeno je da je porodica prijavila nestanak tek oko 18 sati. Njegova otmičica je nazvana „misteriozni nestanak“ i ocenjeno je da je verovatno kidnapovan. List je saopštio i da je tri dana za Stambolićem bez rezultata tragalo oko 300 policajaca sa specijalno obučanim psima, da se poslednjih godina bavio privatnim biznisom i da je poslovao sa firmama iz Republike Srpske i Crne Gore, što će biti jedna od teorija koju će ljudi bliski vlastima ponavljati kao podlogu za tvrdnju da je otet zbog poslovnih razloga.

Sutradan je „Politika“ nastavila sa insistiranjem na tezi o poslovnim motivima za otmicu zaključkom da je „kidnapovan u klasičnom stilu mafije“. Pozivala se na policiju kada je pretpostavljala da je Stambolić još uvek živ, jer „da je neko hteo da ga ubije, mogao je to da uradi i u Košutnjaku“. List je ponovo stavio na teret porodici da je Stambolićev nestanak prijavila kasno.

Identičan efekat trebalo je da ima i dojava anonimne osobe koja se predstavila kao izvor iz JUBMES banke i koja je tvrdila da je Stambolić, koji je godina bio direktor banke, izneo veliku količinu deviza iz nje i preneo ih na račune svojih privatnih firmi.

Navode o Stambolićevim poslovnim vezama kao uzroku nestanka, porodica i advokat Barović su odmah demantovali. Katarina je kazala da je njen suprug živeo penzionerski, da nije imao firme registrovane na svoje ime i da joj se niko iz policije nije javio.

Već početkom septembra jasno je saopštila da Ivan nije imao nameru da se kandiduje na izborima.

Iz vladajućih krugova češće se oglašavao funkcioner JUL-a i savezni ministar za telekomunikacije Ivan Marković. Najpre je rekao da državnim medijima nisu objavili vest o nestanku čoveka koji je bio bivši predsednik i Srbije i njene vlade i partije „jer im je to verovat-

Pre otmičice Stambolić je dugo bio praćen. Komšije su svedočile da su u blizini njegove zgrade vidale beli kombi sličan onom koji je opisao svedok iz Košutnjaka, da su tri-četiri mlada čoveka kružila oko zgrade i išla kroz zgradu od tavana do podruma

Mediji pod kontrolom vlasti danima su ćutali. Prva se oglasila „Politika“, 30. avgusta. Čovek koji je bio predsednik vlade, partije i republike za list je bio jednostavno „bivši komunistički političar“

no bila beznačajna informacija“ i dodao: „Uostalom, najbolje je da pitate onoga ko je ‘odšetao’“.

Početkom septembra saopštio je novinarima u Čačku da bi informacije o Stambolićevom nestanku trebalo da ima njegova žena. Član Izvršnog odbora SPS-a Nikola Šainović bio je uzdržaniji rečima da je otmičica svakog čoveka kriminalni čin, da su otmičari kriminalci i da istragu treba da sprovedu državni organi.

Nije trebalo dugo čekati da bi se pojavile i anonimne dojave kojih je narednih meseci bilo u izobilju. Dve sedmice posle nestanka neka osoba je obavestila list „Danas“, Ivanovu suprugu i advokata Barovića da je njen rođak, koji je zaposlen u Centralnom zatvoru, video da je sedam dana ranije Ivan odveden iz zatvora.

Stambolićevi prijatelji i opoziciono nastrojani intelektualci ili političari počeli su i da se organizuju kako bi animirali javnost i izvršili pritisak na vlast da rasvetli nestanak srpskog političara. Brojne javne ličnosti objavile su tekstove u kojima je zahtevano oslobađanje Stambolića, posebno u listu „Danas“, čiji je urednik Grujica Spasović uložio mnogo energije u otkrivanje istine o Stamboliću.

U Beogradu je krajem septembra formiran Odbor za oslobađanje Ivana Stambolića. Među inicijatorima su bili Nebojša Popov, Vesna Pešić, Veran Matić, Gordana Suša, Latinka Perović... Predsednik je bio Živorad Kovačević, nekadašnji gradonačelnik Beograda

i ambasador u SAD. Odbor je održavao sastanke svake sedmice i utvrđivao strategiju dalje borbe za oslobađanje Stambolića. Organizovao je brojne protestne skupove i druge manifestacije. Stambolićev nestanak je označen kao delo državnog terora i rastućeg političkog kriminala.

„MRAČNI PAR SA DEDINJA“

Pad Miloševića 5. oktobra 2000. budio je nade da će nova vlast otkriti istinu o Stamboliću, ali nije zaustavio spekulacije, nagađanja i lažne dojave.

Državni organi i predstavnici su čas obećavali da će im rasvetljavanje tog zločina biti prioritet, čas demantovali lažne vesti. Ministarstvo pravde Srbije saopštavalo je da se Stambolić ne nalazi ni u jednom državnom zatvoru. Generalštab Vojske Jugoslavije morao je da demantuje da se nalazi u pritvoru u blizini Ivanjice i da ga čuvaju specijalne jedinice vojske.

Neproverene vesti ili namerno puštane neistine su i dalje više uznemiravale javnost i porodicu nego što su doprinosile otkrivanju istine.

Pozivajući se na neimenovane policijske izvore advokati Jovan Despotović i Budimir Šoškić su saopštavali da je Stambolić živ, ali da se ne zna gde se nalazi. Slično je u drugoj polovini oktobra 2000. izjavljivao i Živorad Kovačević.

Petnaest dana posle pada Miloševića, advokat porodice Stambolić Nikola Barović je na konferenciji za medije upirao prstom u Radomira Markovića, načelnika SDB-a. Tražio je od njega da odgovori gde se nalazi Stambolić. Polazeći od toga da su pripadnici Državne bezbednosti od Osme sednice pratili Stambolića, zaključio je da su oni morali i da znaju šta se sa njim desilo i da je Marković prava adresa kojoj se treba obratiti.

Iste poruke je slao i Živorad Kovačević 5. novembra 2000, na dan kada bi Ivan Stambolić napunio 64 godine. Pitao se: da li iko ozbiljan može da poveruje da neko ko je bio predsednik Republike i ko je praćen može da bude kidnapovan u po bela dana, držan negde dva i po meseca, a da to Državna bezbednost ne zna ili da je to neko uradio bez znanja i naredbe samog vrha države?

Marković se držao priče da se njegova služba nije bavila istražnim radnjama, da nije upoznata sa detaljima otmi-

ce i upućivao je na premijera Republike Srpske Milorada Dodika i ministra policije Crne Gore Vukašina Maraša. To je bila aluzija na to da je pozadina Stambolićeve otmice u njegovim poslovnim vezama sa tim zemljama. Maraš je bez oklevanja negirao da je umešan u nestanak Stambolića koga je nazvao bliskim prijateljem, koji je bio čest i drag gost u Crnoj Gori.

Odbor za oslobađanje, Otpor, Radio B92, Asocijacija nezavisnih elektronskih medija i novinska agencija BETA započeli su kampanju „Za Ivana“. Na manifestaciji „Evropsko veče na Čukarici“ pokrenuta je peticija „Ivan na slobodu – odgovorni u zatvor“.

Tokom januara 2001. u mnogim gradovima na severu Srbije održavani su performans „Da li ste videli Ivana Stambolića“ i akcije „Gde je Ivan Stambolić – zločin ne zastareva“ i „Pomozite da nađemo Ivana Stambolića“. Brojni mediji su objavili priloge o Stamboliću.

Na više od sto televizijskih i radio stanica svakodnevno su emitovani spotovi i poruke o njemu, a u Srbiji i Crnoj Gori su izlepljeni plakati sa Ivanovom slikom i porukom „Nestao je jedan od nas“.

Dani od Ivanovog nestanka su se pretvarali u sedmice, a sedmice u mesece. Nikakvih novosti nije bilo.

– Ne znam da li je uopšte živ ili se nalazi u nekom državnom ili privatnom zatvoru, podrumu ili ustanovi staljinističkog tipa. Nadam se da nije ubijen i da će ga pustiti na slobodu – reči su Ivanove supruge petnaestak dana od kada nije videla muža.

– Mrtvog mi ga ne donose, a živog ga ne vidim – poručivala je u drugoj polovini septembra 2000, dodajući da zna gde joj je suprug otišao, ali da ne zna za što se nije vratio.

S vremenom je i ona bila sve uverenija da su motivi za otmicu bili političke prirode.

– Sve što vreme dalje odmiče sigurno sam da su otmicu organizovali Mira Marković i Slobodan Milošević, Vljeko Stojiljković i Radomir Marković. Imali su razloga, jer su se plašili njegovog povratka u politiku – optuživala je krajem novembra 2000.

Ni Vukašin Stambolić nije imao dileme da je iza otmice njegovog brata stajala vlast. Više od dva meseca posle Ivanovog nestanka za motive je označio to što je iznosio političke istine i poručio je

da su nadležni organi ćutali zbog straha, sramote i zločinstva. Za tragediju je okrivio Slobodana Miloševića i njegovu suprugu, koje je nazvao „mračnim parom sa Dedinja“, i njihov paranoični strah koji su hteli da prebace na birače uoči predsedničkih izbora.

Predstavnici poslepetooktobarske vlasti su uveravali da će učiniti sve da dođu do istine o Stamboliću, svesni da je rasvetljavanje zločina iz prošlosti njihov dug prema onima koji su ih doveli na vlast.

Budući predsednik Vlade Srbije Zoran Đinđić je u novembru 2000. isticao da Srbija ne može da krene napred bez moralnog čišćenja društva, a da toga neće biti bez odgovora na pitanje ko je ubio Slavka Ćuruviju i ko je oteo Stambolića.

Dva meseca kasnije bio je mnogo konkretniji. Podsetio je da je Stambolić bio praćen. Tražio je odgovore na pitanja: ko je dao nalog za praćenje, koliko je dugo praćen i ko je prekinuo praćenje?

Političko ubistvo, kao i svako drugo, nikada nema ljudski smisao, ali je ubistvo Ivana Stambolića jedno od najbesmislenijih ubistava u srpskoj političkoj istoriji, i ljudski i politički

Krajem februara 2001. uhapšen je Radomir Marković zbog sumnje da je učestvovao u ubistvu četiri člana SPO-a na Ibarskoj magistrali 1999. godine. Porodica i prijatelji Ivana Stambolića su se nadali da bi to mogao da bude početak procesa koji će dovesti do otkrivanja istine o njegovoj sudbini.

ZNA SE KO JE INSPIRATOR I PRIČA O OSVETI ZBOG VERE MILETIĆ

Da bi se obistinile crne slutnje o sudbini Stambolića bilo je potrebno da prođu 944 dana od kada se iz Košutnjaka nije vratio kući.

Njegovo telo pronađeno je tek u noći 27/28. marta 2003. tokom policijske akcije „Sablja“, preduzete posle ubistva predsednika Vlade Srbije Zorana Đinđića.

Zločin je otkriven tako što je policiju do mesta ubistva doveo Nenad Šare, nekadašnji pripadnik JSO, koji je dobio

status svedoka saradnika.

Tvrdio je da su Stambolića pre otmice pratili oko mesec dana, da su ga ubacili u kombi uz obrazloženje da ga vode na informativni razgovor, vezali ruke liscama, zalepili selotejp preko očiju i usta i istom trakom mu vezali noge. Odvezli su ga na Frušku goru, pogubili i zakopali u unapred pripremljenu jamu sa živim krečom.

U prvim reakcijama na pronalaženje tela ubijenog Stambolića predstavnici vlasti, Stambolićevi prijatelji i članovi porodice su njegovo stradanje doveli u vezu sa Miloševićevim režimom, sa njim samim i njegovom suprugom.

Ministar policije Dušan Mihailović saopštio je da je motiv za zločin bio politički, tj. da se Stambolić ne bi kandidovao na izborima 2000. Iz toga je izvukao zaključak ko su inspiratori i najavio da će biti saslušani Slobodan Milošević, kome je tada suđeno u Hagu, i Mira Marković.

Za Dragišu Đurića Stambolić je bio žrtva „zločinačke politike para Milošević – Marković“. Isto je mislio i funkcioner Demokratske stranke Bojan Pajtić, polazeći od toga da su najveći motiv za uklanjanje Stambolića imali Milošević i njegova supruga kako bi se rešili potencijalnog predsedničkog kandidata pred izbore!

Advokat Miroslav Todorović pozivao se na izjavu Dragiše Đurića da je Mirjana Marković patološki mrzela Stambolića, jer je verovala da je njegov ujak Petar bio odgovoran za tragičnu sudbinu njene majke Vere Miletić tokom rata. Navodio je i izjave nekih svedoka da je ona na sednici JUL-a rekla da im problem nije opozicija već „avet sa Osme sednice“, pa je tražio njeno saslušanje. Drugi razlog za likvidaciju je video u strahu Miloševića da će se Stambolić kandidovati na predsedničkim izborima.

Porodica nije imala dilemu da je njihov otac i suprug likvidiran po nalogu Miloševićeve vlasti.

Mediji su objavili izjavu Stambolićevog sina Veljka da je porodica od prvog dana znala ko su naručioci i izvršioци otmice. Nadao se da će svi umešani u zločin biti uhapšeni i osuđeni, posebno apostrofirajući Radomira Markovića.

Žalosno je i strašno, dodao je, što je bilo potrebno da bude ubijen Zoran Đinđić „kako bi vlast shvatila s kakvim ološem ima posla“. **N**

DVA NARODA, DVE DRŽAVE

Ko (ne)će prihvatiti Trampov plan

Zahvaljujući predsjedniku SAD, Netanjahu je izašao iz izolacije kojoj je sam doprineo u najvećoj meri. Izraelski premijer je sada u „win-win“ poziciji. Ako Hamas prihvati plan, neće završiti u zatvoru i moći će da ostane u političkom životu Izraela, a ako Hamas odbije plan, ima „zeleno svetlo“ od Vašingtona da nastavi sa eliminacijom Hamasa, koja neizbežno vodi u masakr palestinskih civila

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Niko ne dovodi u pitanje ambiciju i dobre namere Donalda Trampa da zaustavi rat u Gazi, ali njegovom planu nedostaje supstanca. Predstavljen plan u 20 tačaka na konferenciji za novinare Trampa i izraelskog premijera Benjamina Netanjahu je neka vrsta „poluproizvoda“, u smislu da nedostaje dogovor sa Hamasom. Kao što znamo, mirovni sporazumi se prave sa neprijateljima, u ovom slučaju sa Hamasom, a ne sa prijateljima, kao što su Tramp i Netanjahu.

U Trampovom poimanju spoljne politike stvari se rešavaju u razgovorima sa desetinama drugih nacionalnih lide-

ra, po pravilu ne dužim od petnaest minuta, gde se preko kolena prelome sva teška pitanja i ide se dalje. Zato je kod Trampa teško razlikovati propagandu od dobrih namera ili realnih planova. Pogotovo kada govorimo o delu sveta, Bliskom istoku, gde smo vrlo dobro

Verski fanatici žele da nastave rat jer su uvereni da imaju neponovljivu šansu da, više-manje nekažnjeno, izvrše etničko čišćenje ne samo Gaze već i Zapadne obale i da realizuju svoj cilj o Velikom Izraelu

naučili da, po pravilu, nikada ono što se priča i predstavlja ne odgovara faktičkom stanju na terenu. Tim pre što smo po jevrejskom kalendaru u 5786. godini, a po islamskom u 1447. godini.

Treba biti vrlo oprezan i rezervisan prema pozicijama Katara, Turske, Irana i u manjoj meri Saudijske Arabije i Egipta, koji objektivno, zbog unutrašnjih političkih razloga, imaju interes da sukob u Gazi dobije epilog što pre.

Američki predsednik je posle gotovo dve godine rata u Gazi dotakao dve ključne tačke za njegovo zaustavljanje: garancije izraelskom premijeru Benjaminu Netanjahuu da će dobiti pomilovanje u procesima koji se vode protiv

njega za korupciju i zloupotrebu položaja, i dogovor sa Katarom da prestane da finansira Hamas. Važnu ulogu je odigrao i turski predsjednik Redžep Tajip Erdogan, koji je zajedno sa saudijskim prestolonaslednikom Muhamedom bin Salmanom obećao da neće omogućiti Hamasu da politički preživi, barem ne kao paramilitarna organizacija.

KO MOŽE DA MINIRA PLAN

Trampov plan u 20 tačaka za Gazu dobio je podršku od svih, osim od ekstremne desnice u Izraelu, Hamasa i Irana. Vođe jevrejskih ultranacionalista Bezalel Smotrih i Itamar Ben Gvir ne mogu da spreče njegovo sprovođenje jer u Knesetu imamo nekoliko političkih formacija na centru i levisi koje bi ih zamenile – u slučaju da pokušaju da sruše vladu Netanjahua – garantujući većinu lideru Likuda i ostanak na vlasti.

Verski fanatici žele da nastave rat jer su uvereni da imaju neponovljivu šansu da, više-manje nekažnjeno, izvrše etničko čišćenje ne samo Gaze već i Zapadne obale i da realizuju svoj cilj o Velikom Izraelu. Ben Gvir i Smotrih su ponovili pretnje da Netanjahu nema mandat da pristane na bilo kakav mir koji ne podrazumeva eliminaciju palestinske terorističke organizacije.

Hamas se nalazi u veoma nezavidnoj situaciji budući da je njegov osnovni cilj da preživi, a Trampov plan ne ostavlja prostor za takvu mogućnost. Istovremeno, Iran, glavni sponzor palestinske terorističke organizacije, ne može više da dostavlja naoružanje i druge vidove pomoći, dok je glavni finansijer Hamasa Katar, imajući u vidu ulogu Dohe u kreiranju Trampovog plana, konačno odlučio da zavrne slavinu.

Ostaje nepoznanica Islamska Republika. Režim u Teheranu je trenutno slab, ali ne znači da će još dugo biti u toj poziciji. Sa povratkom Irana na glavnu pozornicu ne može se isključiti i oživljavanje Hamasa ili kreiranje nove terorističke organizacije s ciljem uništenja Izraela.

NETANJAHUOV IZLAZ IZ ČORSOKAKA

Veoma važan propratni detalj u procesu prihvatanja Trampovog plana bilo je otvaranje vrata za pomilovanje Netanjahua od predsednika Izraela Isaka Her-

Svima su oči pune suza nad Palestinom, ali niko ne želi da žrtvuje svoj komfor, a kamoli život za Palestinu. Naprotiv, Evropljani ali i arapske zemlje nastavili su vojnu saradnju sa Izraelom, direktnu ili indirektnu. Primera radi, UAE koriste Srbiju da preko nje posluju na vojnom planu sa Izraelom

coga. Šef izraelske države se obavezao da će pomilovati Netanjahua u tri procesa koja se vode protiv njega. Sve dok ta uverenja nisu stigla, Bibi nije pokazivao znake da bi mogao da popusti i prihvati Trampov plan.

Sve u svemu, Netanjahu je i u ovoj prilici potvrdio da ne prelazi crvene linije u odnosima sa američkim predsednicima. Od Bila Klintona i Baraka Obame do Trampa i Bajdena, Netanjahu je uvek zatezao uže, ali nikada toliko da ono pukne.

Čim su stigle garancije da neće provesti poslednji deo života u zatvoru, Netanjahu je postao kooperativan i prihvatio je da odustane od aneksije palestinskih teritorija i na povlačenje vojnika iz Pojasa Gaze. Takođe, izraelski premijer je uspeo da razvodni rečnik 19. tačke plana koja govori o eventualnoj palestinskoj državnosti. On je toliko neodređen da je podložan raznoraznim interpretacijama i biće izuzetno teško primenljiv. Drugim rečima, napisan je tako da šanse za rađanje palestinske države ostanu do daljeg mnogo više teorijske nego praktične.

Zahvaljujući Trampu, Netanjahu je izašao iz izolacije kojoj je sam doprineo u najvećoj meri. Izraelski premijer je sada u tzv. win-win poziciji. Ako Hamas prihvati plan, neće završiti u zatvoru i moći će da ostane u političkom životu Izraela, a ako Hamas odbije plan, ima „zeleno svetlo“ od Vašingtona da nastavi sa eliminacijom Hamasa, koja neizbežno vodi u masakr palestinskih civila koje teroristi koriste kao žive štitove.

I na domaćoj političkoj sceni Netanjahu vidi izlaz za sebe. U postojećoj konstelaciji odnosa između partija, malo je verovatno da će biti moguće formirati stabilnu vladu bez Likuda. Jedina pretnja za Netanjahua u toj partiji šaha su Beni Ganc i Jair Lapid, koji imaju ambicije da preuzmu njegovo mesto premijera.

TRAMP I „FINAL SOLUTION“

Tramp definitivno ima problem sa istorijom i kad se ne drži pripremljenog teksta, gafovi su iza ugla. Sa izraelskom zastavom iza sebe, Tramp je govorio o „final solution“ – kovanica koju su nacisti upotrebljavali, počev od Vanzejske konferencije 1942. godine, za Holokaust – u slučaju da Hamas odbije njegov plan.

Donaldova neumesna jezička akrobatika je prošla nezapaženo jer je ulog previše veliki za bavljenje semantikom. „Dati pogrešno ime stvarima i događajima doprinosi nesreći sveta“, pisao je Alber Kami, predviđajući masovne zloupotrebe pojmova u političke i druge svrhe kojima smo još više okruženi od ulaska društvenih mreža u naše živote.

Američki predsednik čini sve što može da dobije Nobelovu nagradu za mir i da skloni sa pozornice aferu Epstein, od koje najviše strepi. U tom kontekstu je spreman i da pređe preko svečano datih obećanja da za njegovog mandata američki vojnici neće kročiti na tlo drugih država, pogotovo na Bliskom i Srednjem istoku.

Čuvana definicija „boots on the ground“ mogla bi da bude primenjena kroz učešće američkih vojnika u predviđenim Međunarodnim vojnim snagama (ISF), koje bi trebalo da uđu na mesto izraelske vojske u Gazi kao garanti sprovođenja sporazuma i mira i reda na ulicama Gaze.

SVI PROPALESTINCI NIKOM PONIKOŠE

Gotovo da nema premijera ili predsednika koji ne izražava saosećanje prema Palestincima i ne osuđuje Izrael za upotrebu prekomerne sile. Čak je i Donald Tramp u više navrata izražavao empatiju prema stanovnicima Gaze. Međutim, u prethodne dve godine nijedna država nije napravila nijedan korak koji bi ugrozio njene interese u odnosima sa Izraelom, počev od arapskih u regionu.

Drugim rečima, svima su oči pune suza nad Palestinom, ali niko ne želi da žrtvuje svoj komfor, a kamoli život za Palestinu. Naprotiv, Evropljani ali i arapske zemlje nastavili su vojnu saradnju sa Izraelom, direktnu ili indirektnu. Primera radi, Ujedinjeni Arapski Emirati koriste Srbiju da preko nje posluju na vojnom planu sa Izraelom.

Arapske zemlje su proizvele nekoliko teških finansijskih kriza tokom šezdesetih i sedamdesetih godina ujedinjujući se protiv „male satane“. Posle Jomkipurskog rata su prouzrokovale veliku naftnu krizu i posledično ekonomsku. Danas u Rijadu, Dohi, Dubaiju i Kairu nikom ne pada na pamet da ponovi nešto slično. Štaviše, Egipat je potpisao sporazum sa Izraelom o kupovini 130 milijardi kubnih metara gasa.

Španski premijer Pedro Sánchez je najeklatantniji primer licemerja prema Palestini: „Kao što znate, Španija nema atomsku bombu, nosače aviona, a ni zalihe nafte i gasa. Ne možemo da se sukobimo sa Izraelom sami“, rekao je španski premijer, koji krizu u Gazi koristi da preusmeri pažnju domaće javnosti sa unutrašnjih problema i činjenice da njegova vlada visi o koncu zbog korupcionaskih skandala u kojima se nalaze i njegova supruga i najbliži saradnici.

Francusko-saudijska inicijativa u UN je povećala broj država koje priznaju Palestinu na 157 zemalja od 193 članice UN, međutim, to ne znači puno sve dok Palestina ne bude mogla suvereno da upravlja jasno određenom teritorijom i populacijom na njoj. Potezi Londona, Pariza i Madrida sa priznavanjem Palestine predstavljaju kolonijalni atavizam, odnosno kao da veruju da je i dalje moguće, kako su to radili u prošlom veku, kreiranje za stolom novih država.

Međunarodno priznanje i članstvo u UN ne znači mnogo. Dovoljno je pogledati šta se dogodilo u poslednjih četvrt veka: Srbija je bombardovana, SAD su sa saveznicima izvršile invaziju na Avganistan i Irak, Saudijska Arabija je napala Bahrein, Turska Siriju, Francuzi i Britanci Libiju, Rusija Ukrajinu, a prošlog leta su SAD i Izrael bombardovali Iran.

Cinici bi mogli da primete kako imamo obrnutu proporciju: što više država priznaje Palestinu, to je teritorija nad kojom Hamas i Palestinska samouprava imaju kontrolu sve manja i manja.

HAMAS IMA SAMO JEDAN CILJ: DA PREŽIVI

Priznavanje Palestine kao države je u najdobronamernijem tumačenju simbolično, a u suštini ne predstavlja nikakav problem ili prepreku za Izrael, dok podiže rejting Hamasu među Palestincima. Propaganda palestinske terori-

stičke organizacije, koja je vladala Gazom gotovo dvadeset godina, insistira na tome da je masakr 7. oktobra proizveo više rezultata nego decenije pregovaranja Palestinske samouprave sa Tel Avivom.

Prethodno rečeno objašnjava zbog čega nije sigurno da će Hamas prihvatiti Trampov plan ili čak i ako ga prihvati, to ne znači da će ga ispoštovati ili da će predano i iskreno raditi na njegovoj realizaciji. Ne zaboravimo da je pojam ketman ili takija nastao u muslimanskom svetu, za sunite se takija može primenjivati samo u ratu, dok je za šiite, budući da su manjina u muslimanskom svetu, takija bila način opstanka. Uostalom, Jaser Arafat se smatrao „virtuozom ketmana“, odnosno ljudi koji nikada ne iskazuju rečima ono što im je na srcu.

Nije teško zamisliti i da pripadnici Hamasa primene „ketman obrazac“, prita je se do sledećih izbora, možda promene i ime, i osvoje vlast, imajući u vidu da je Hamas, i pored pada popularnosti među Palestincima, i dalje najpopularniji, kako u Gazi, tako i na Zapadnoj obali.

Uprkos dvogodišnjim naporima Izraela da uništi Hamas, teroristička organizacija se pokazala mnogo otpornija i fleksibilnija nego što se mislilo. Za razliku od Hezbolaha, koji je redimenzioniran ubistvima njegovih lidera, Hamas se pretvorio u horizontalnu organizaciju sa mnoštvom malih grupa. Prema izveštajima izraelske vojne obaveštajne službe, procenjuje se da je do sada ubijeno oko 8.900 pripadnika Hamasa, odnosno manje od jedne petine, budući da ih ima malo manje od 50.000.

HAJLENDER PRAVILO: MOŽE DA BUDE SAMO JEDAN

Sukob između Izraela i Palestinaca će trajati sve dok jedna strana ne izađe kao definitivni pobednik. Razlika je što će u slučaju konačne pobede Jevreja i kreiranja tzv. Velikog Izraela u toj državi ostati nekoliko miliona Arapa/Palestinaca (u Izraelu, bez Gaze i Zapadne obale, živi više od dva miliona Arapa), a ako pobede Palestinci, Izrael će nestati sa geografskih karata, dok će Jevreji biti primorani na novi egzodus.

Šanse da dođe do sveobuhvatnog rešenja koje bi omogućilo koegzistenciju „dva naroda, dve države“ gotovo su teorijske. Da se ne zavaravamo, istraživa-

nja javnog mnjenja pokazuju da 82 odsto Jevreja u Izraelu podržava ideju da Palestinci budu deportovani iz Gaze, dok preko 90 odsto Palestinaca ima pozitivan stav o 7. oktobru, odnosno opravdava i podržava teroristički napad Hamasa.

Palestinci nemaju ni kapacitet ni želju da kreiraju demokratsku prosperitetnu državu u kojoj bi se poštovala slobode i prava pojedinaca, a kamoli nacionalnih ili verskih grupa različitih od palestinskih i muslimanskih.

S druge strane, demografske promene u Izraelu neizbežno vode ka kreiranju većine koju čine potomci Jevreja iz Afrike i Azije sa izrazito nacionalističkim i ultraortodoksnim stavovima. Njih ne zanimaju ni demokratija, ni slobode, a ni prava pojedinaca. U suštini, mnogo su veće svetonazorske razlike između Jevreja evropskog porekla i njihovih sunarodnika, uslovno rečeno sa „istoka“, nego između ortodoksnih i ultraortodoksnih Jevreja i Palestinaca koji podržavaju Hamas.

Moto jevrejskih i palestinskih religioznih ekstremista je isti: „Bog ne prihvata kompromise.“ Prvi ne priznaju postojanje Palestine, drugi negiraju Izraelu pravo da postoji. Zato je sukob između njih neizbežan.

Ministar finansija i lider ultraortodoksnih Jevreja i ultranacionalista Bezalel Smotrih bio je eksplicitan u negiranju postojanja Palestine i Palestinaca: „To je arapska izmišljotina da bi mogli da polažu pravo na teritoriju i vode borbu protiv cionista. Ne postoji palestinska istorija ili jezik.“

Premijer Benjamin Netanjahu je sve doskora bio vrlo obazriv u izjavama o „Velikom Izraelu“, ali je u poslednje vreme i on počeo da aludira sve ekspli-

citnije na širenje jevrejske države: „Naši roditelji su kreirali Izrael. Naša generacija ima zadatak da garantuje kontinuitet i ekspanziju.“

GRANICE IZRAELA I PALESTINE

Granice Izraela su tema diskusija još iz perioda nastanka Starog zaveta. U Knjizi postanka se navodi teritorija koja obuhvata današnji Izrael, deo Libana, Sirije i Jordan. U delu Biblije nazvanom Knjiga o sudijama granice Izraela limitirane su na današnju oblast oko Tel Aviva i pustinju Negev. Otac cionizma Teodor Hercl je na tim temeljima skicirao kompromisne granice budućeg Izraela, a na njihovom tragu bio je i britanski mandat za Palestinu.

U pismu ministra spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva Artura Balfora upućenom baronu Lionelu Valteru Rotšildu – velikom sponzoru stvaranja države za Jevreje – tokom 1917. godine, kao prostor Palestine u okviru vilajeta Damask navode se današnji Izrael, uključujući Gazu i Zapadnu obalu, kao i današnji Jordan.

U pomenutoj prepisci Balfor podvlači da je namera njegove vlade da kreira zajedničku kuću za sve Jevreje, ali bez dovođenja u pitanje prava pripadnika drugih verskih zajednica. Tri godine kasnije, na međunarodnoj konferenciji, London je dobio mandat da upravlja Palestinom, ali umesto da kreira „kuću za Jevreje“, Britanci su, čak i tokom sprovođenja Holokausta, limitirali broj Jevreja koji su mogli da se vrate na obale Mediteranskog mora i izbegnu sigurnu smrt.

Arapsko-izraelski rat je u palestinskoj kolektivnoj memoriji ostao upamćen

Francusko-saudijska inicijativa u UN je povećala broj država koje priznaju Palestinu na 157 zemalja od 193 članice UN, međutim, to ne znači puno sve dok Palestina ne bude mogla suvereno da upravlja jasno određenom teritorijom i populacijom na njoj

kao „Nakba“ ili „Katastrofa“, a Izraelci ga pamte kao „rat za nezavisnost“. I pored toga što je izašao kao pobednik, tek rođeni Izrael nije imao ambicije da zauzme Zapadnu obalu, Gazu i Golansku visoravan. Paradoksalno, ideja o „Velikom Izraelu“ vaskrsela je nakon koordinisanog napada okolnih arapskih država na Izrael 1967. godine, poznatog kao „Šestodnevni rat“. Izrael nije samo odbio napad združenih arapskih snaga, već je i osvojio Gazu, Zapadnu obalu, Sinaj i Golansku visoravan, nanevši težak poraz Egiptu, Siriji i Jordanu.

Sve što se događalo posle, od Jomkipurskog rata 1973. godine, invazije na Liban 1982. godine, Prve intifade (od 1987. do 1993. godine) do Sporazuma iz Osla (1993), s kojim je došlo do međusobnog priznavanja i kreiranja Palestinske samouprave, predstavljalo je posledice ili pokušaj stabilizovanja postignutog rezultata na bojnopolju.

U tom kontekstu, jednostrani potez premijera Arijela Šarona da povuče izraelsku vojsku i da evakuiše sve Jevreje iz Gaze kako bi se okončala Druga intifada, predstavlja kontratendenciju. Međutim, Tel Aviv jeste s jedne strane odustao od Gaze, ali je s druge počeo sa planom „kolonizacije“ Zapadne obale. Kada su u glavnom gradu Norveške Jaser Arafat i Jicak Rabin stavljali potpis na istorijski sporazum, na Zapadnoj obali je živelo tek 30.000 Jevreja, danas ih je preko 700.000.

PALESTINCI, MONETA ZA POTKUSURIVANJE

Solidarnost među Arapima je mit. Iza velikih reči i izliva emocija po pitanju Gaze ne stoji ništa. Arapi iz okolnih zemalja nisu spremni ni da prihvate „palestinsku braću“ i pruže im utočište, a kamoli da ratuju za njih ili da podnesu konkretnu žrtvu. Čak ni Palestinci sa Zapadne obale, a da ne govorimo o dva

miliona Arapa u Izraelu, nisu uradili ništa da pomognu ili pruže moralnu podršku sunarodnicima. Prva i Druga intifada su buknule za mnogo manje od masakra u Gazi.

Palestinci nemaju mnogo više sreće ni sa Irancima. Teheran ih je sve vreme koristio za realizaciju svog plana opkoljavanja Izraela i Saudijske Arabije – strategija koja je mizerno završila u prethodne dve godine sa svrgavanjem režima u Damasku i obezглаvljivanjem Hezbolaha u Libanu.

I Turci fingiraju veliko saosećanje prema Palestincima. Iza dirigovanih skupova u organizaciji Erdoganova režima, često i zloupotrebljenih za unutrašnju upotrebu, krije se ambicija Ankare da se nametne kao lider muslimanskog sveta tako što će vratiti pod svoju kontrolu Jerusalim, ili preciznije – Hramovnu goru.

Među Evropljanima pokazivanje simpatija prema Palestincima je već decenijama folklor levice, bilo da se radi o ekstremnoj ili umerenoj, a u poslednjih par godina, u pojedinim državama poput Francuske, Velike Britanije ili Belgije, postalo je deo pragmatičnog repertoara za podilaženje brojnoj i bučnoj muslimanskoj manjini.

Nemačka i Italija su uzdržane zbog istorijske odgovornosti za Holokaust, ali i zbog ekonomske i bezbednosnovojne zavisnosti od SAD – najveći broj američkih baza na Starom kontinentu nalazi se u Saveznoj Republici – i ne žele da iritiraju Trampa i njegovu administraciju više nego što je potrebno.

Američki državni sekretar Marko Rubio direktno je napao London i Pariz, ističući da njihovo priznanje Palestine nema veze sa Palestincima, već sa njihovim promašenim migracionim politikama: „Dozvolili su da njihove zemlje preplave stranci koji su, u međuvremenu, postali politički aktivni i insistiraju, vršeći pritisak kroz medije i manifestacije, da vlasti u državama koje su ih prihvatile povlače poteze koje oni žele.“

Rusija i Kina se drže po strani. Moskva nije mogla da zaustavi pad Bašara el Asada u Damasku, ni da spreči bombardovanje Irana, a kamoli da podigne glas oko Gaze. Peking bi mogao, ali ne želi da se meša u bliskoistočne zavrzlake, između ostalog i zato što delimično upravlja lukom u Haifi i ne želi da se zameraju Jevrejima. **N**

A posle Berlinskog, dolazi Dronski zid

Za provokacije NATO-a koristi se dron „gerbera“ – mamac sa mizernim radarskim odrazom izrađen od penoplasta i furnira. Može da se koristi za izviđanje, ali i na primeru Poljske kao sredstvo koje je izazvalo snažne reakcije i politike i javnog mnjenja

Piše Aleksandar Radić

Dronovi su uznemirili NATO i sada se priprema saveznički poduhvat za odbranu od izazova nazvan Dronskim zidom. Traže se tehnička rešenja, ali za prvu ruku nastaviće se već pokrenuti razmeštaj lovačke avijacije i raketnih sistema PVO u Poljskoj i Pribaltiku pod nazivom „Istočni stražar“.

Ruski dronovi mamci koji su ušli u poljski vazdušni prostor bili su povod za odlazak na zadatak pola skvadrona (eskadrile) – po brojnosti skromnog sastava od 13 lovačkih aviona iz Nemačke, Francuske, Italije, Danske i Britanije, prebacivanje jedne baterije italijanskog raketnog sistema PVO SAMP/T u Estoniju i izlazak na more jednog danskog ratnog broda. Aktivnostima se pridružila NATO-ova flota letećih radarskih osmatračkih stanica E-3A AWACS.

Dronovi su „obišli“ danske aerodrome, viđeni su iznad pribaltičkih država i zabrinuli su NATO. I kroz rumunski vazdušni prostor vršljali su dronovi.

Kada po ukrajinskoj pozadini pogodi razne mete kiša dronova-kamikaza „geran-2“, to se čini kao nešto sasvim normalno u diskursu i elite i običnih stanovnika članica EU, ali sada kada nešto leti i kod njih uznemireni su i traži se oštra i brza reakcija.

Ruski dronovi u pogledu cene-efikasnosti pokazali su se izuzetnim sredstvom jer su poslužili za prikaz sile na istočnom krilu NATO-a za smešan utrošak od nekoliko hiljada evra po letelici. Kao nekada tokom Drugog svetskog rata kada su žene piloti letele na dvokrillcima presvučenim platnom U-2 (tokom rata preimenovani su u Po-2 i pod tom oznakom bili su poznati u jugoslovenskim

pilotskim školama i aero-klubovima) i nisu dale po čitavu noć vermahtovcima da zatvore oči, i sada jeftino jednostavno sredstvo koristi se za „borbeno uznemiravanje“. Pilota nema, platno je zamenila plastika, sredstva su nesmrtonosna, ali efekti su snažni. Piše se i priča o tim dronovima i izveštaj o tome, pretpostavimo, raduje Moskvu.

U širem kontekstu Rusi se trude da pokažu silu – što dronovima, što ma-

skirovkom koju predstavlja podsticanje obojenih revolucija. Moldavski slučaj čini se vrlo jasnim – pričali su kako natovske službe nešto pripremaju, a četa provokatora smucala se oko Loznice i prošli su brzi kurs pokretanja nemira. Naravno, da su to učinili rekla bi kasnije zvanična Moskva da se ponovo vidi šta to radi CIA, Mi-6 i BND i ostali. Stara fora, ali dobro prolazi.

Zasada ne znamo razmere stranih aktivnosti. Ko zna, možda se i nama nešto priprema. Neobičan detalj u mozaiku je „otkrice“ ruske vanjske obaveštajne službe da se u Srbiji priprema revolucionarni kaos i da se zna i dan i čas. Podseća li vas to na Vučićevo proročanstvo da će 15. marta da „odjekne tišina“, i to baš od sedam časova uveče?

Ima Kremlj motive da zamuti vodu svuda gde može i da popravi pozicije

Rusi se hvalje da drastično podižu proizvodnju dronova „geran-2“ sa dvotaktnim motorom i nove letelice sa mlaznim motorom. Ukrajinska obaveštajna služba smatra da je produkcija sada više od 5.500 komada mesečno

prema NATO-u, i zadali su domaći za-
datak savezu da formira odbrambeni štit
protiv dronova i drončića.

Kratkoročno Rusi su postigli nešto, ali
na duži rok NATO sada ima izvrsnu pri-
liku da prene iz sna mehanizme koji će
dovesti do razmišljanja kako rešiti pro-
blem i u okviru vojnog zanata i tehnički.

**Primarno mesto možda će imati ofan-
zivni pristup protivvazdušnoj odbrani –**
zašto čekati da dron poleti kada se može
uništiti fabrika u kojoj se pravi ako se
ukrajinskoj armiji dostavi šta treba od
dalekometnih sredstava ratne tehnike. I
do sada su na udaru ukrajinskih drono-
va bili pogoni u posebnoj ekonomskoj
zoni Alabuga u Tatarstanu u kojoj se od
sredine 2023. godine izrađuju drono-
vi-kamikaze po iranskoj licenci. Tamo
radi fabrika u vlasništvu ministarstva
odbrane koja se zove „Staljinški soko-
li“. U doba kada je brkati čiča rukovo-
dio iz Kremlja, taj nadimak imali su pi-
loti sovjetske avijacije i neko se priseto
tih vremena.

U proleće 2024. jedan dron pao je na
halu i interesantno je da su ruski anti-
vladini izvori saznali da su na listi po-
vređenih bili domaći radnici i pridošlice
iz Kirgizije (da računamo da su to braća
iz SSSR-a), ali i iz Kenije, Južnog Suda-
na, Ruande, Zimbabvea, Konga, Nigeri-
je i naravno Šri Lanke koja je postala i
nama poznati izvoznik gasterbajtera.

Rusi se hvale da drastično podižu pro-
izvodnju dronova „geran-2“ sa dvotakt-
nim motorom i nove letelice sa mla-
znim motorom. Ukrajinska obavestajna
služba smatra da je produkcija sada više
od 5.500 komada mesečno i da su ve-
likoserijska proizvodnja i jeftina strana
živa sila u halama oborile cenu na samo
70.000 dolara za jedan dron koji do ci-
lja duboko u Ukrajini prenosi ekviva-
lent avionske bombe od 50 kg. Nemoj-
te pomisliti da je to malo ako poredite
sa standardnim teretom ruskih frontov-
skih bombardera Su-34 koji koriste pla-
nirajuće bombe od 500 kg i 250 kg. Kada
roj dronova doleti, može da pretvori i
velike hale neke fabrike u ruševinu.

Za provokacije NATO-a koristi se dron
„gerbera“ – mamac sa mizernim radar-
skim odrazom izrađen od penoplasta i
furnira. Može da se koristi za izvidanje,
ali i na primeru Poljske kao sredstvo
koje je izazvalo snažne reakcije i politi-
ke i javnog mnjenja.

Ako NATO želi da pokaže zube, sada
su u prilici da podignu silu i razme-
ste lovačku avijaciju i sisteme PVO od
Skandinavskog štita, preko pribaltičkih
država, Poljske, do rumunske granice.
To će svakako učiniti jer postoji motiv,
ali na ruske dronove može da se uda-
ri i direktno dronovima-kamikazama
ukrajinske armije ili možda će da odu-
korak dalje i da svojoj saveznicu dostave
neke projektele visoke preciznosti i sna-
žne razorne moći. Penzionisani general
Kejt Kelog, izaslanik američke admini-
stracije zadužen za ukrajinska i ruska
pitanja, založio se za to da se Ukrajini
dostave krstareće rakete „tomahavk“.
Zvanično ukrajinske vlasti zatražile su
rakete dometa orijentaciono hiljadu
milja (1.600 km) koje na cilj dolaze sa
„korisnim“ teretom do 450 kg.

**Kada po ukrajinskoj
pozadini pogodi razne mete
kiša dronova-kamikaza
„geran-2“, to se čini kao nešto
sasvim normalno u diskursu
i elite i običnih stanovnika
članica EU, ali sada kada
nešto leti i kod njih
uznemireni su i traži se
oštra i brza reakcija**

**Defanzivni pristup je razmeštaj sred-
stava PVO i to će doslovce da bude pro-
tivdronski zid, ali biće teško posti-
ći visoko zasićenje i zatvoriti vazdušni
prostor. Posebne teškoće izazivaće mali
dronovi koje može da ponese neki sa-
radnik ruskih službi. Radili su to Ukra-
jinci, i to ofanzivno na zadacima uni-
štavanja ruskih bombardera i letećih
radarskih osmatračkih stanica. Zašto
ne bi Rusi podizali dronove i nervira-
li PVO za male pare uz nizak realni ri-
zik po izvršioca. Pride, ima i onih koji
će u „privatnoj režiji“ da iskoriste prili-
ku i oslobode se nekih frustracija i po-
šalju dron na let u blizini nekog važnog
aerodroma. Stvorena je sjajna prilika za
takve koji žele da učine nešto „bitno“ za
vlastitu dušu.**

Ima i mišljenja da se na listu provoka-
tora treba staviti i Ukrajina i da se može
računati i na to da postoje snažni moti-
vi da neke dronove pošalju ka Poljskoj i
Rumuniji, pripisuju to ruskoj strani i po-
dignu nivo odlučnosti NATO-a da uči-

ni nešto protiv istočnog protivnika. Ako
pitajte Ruse, oni misle da je to realni sce-
nario usredređen za pokušaj da se stvori
casus belli za direktan konflikt, ali zasa-
da to je samo propagandna matrica. Po-
novno maskirovka – kažete da protivnik
radi ono što vi želite da se desi. U osno-
vi kriza sa dronovima koliko se god čini
ozbiljnom nema potencijal da se u ak-
tuelnim okolnostima pretvori u stvar-
ni povod za dramatičan razvoj odnosa
NATO vs Rusija.

Proizvođači naoružanja sada su u pri-
lici da se pohvale šta sve može da se ko-
risti za suzbijanje tog problema zvanog
dron. U ponudi su razni radari, oruđa
visoke kadence, rakete kratkog dometa.
Izvesno je da nema veće koristi od viso-
ke i preskupe tehnike kao što su lovci.
Danci su podigli paru F-35 na presreta-
nje, ali samo su podigli moral prikazom
sile, a nisu imali stvarne šanse da nešto
učine protiv komadića plastike sa mo-
torčićem.

**Izraelska industrija nije popular-
na među članicama EU, barem u delu
njih, ali ima u ponudi proverene siste-
me zaštite i sada neke nove. Ponosno
su iz firme Rafale pre neki dan rekli da
su završili razvoj laserskog sistema „Aj-
ron bim“ koji uništava i dronove i ar-
tiljerijske projektele malih gabarita i
velike brzine. Sistem ima tri ešelona –
najdalji od 100 kilovata tuče na do 10
km, zatim čeka se laserskim zrakom od
50 kilovata projektil na do 5 km i tre-
ći zid od 10 kilovata pokriva najkraće
udaljenosti.**

Traže se pogodna rešenja za borbu
protiv dronova i biće pronađena, ali ni-
jedna odbrana nije 100% efikasna i na
to mora da se računa. Uvek u odbra-
ni računajte na to da oborite neki visok
broj letelica koji će obeshrabriti protiv-
nika da nastavi dalje. Nekada se moralo
razmišljati o posledicama utroška žive
sile odnosno posada letelica, ali sada sa
dronovima na let se šalje samo mašina,
i to jeftina kada se radi o recentnim pri-
merima.

Cena odbrane može da bude previsoka.
Striktno u domenu struke najbolje
je uništiti fabrike, ali za razliku od dro-
nova neki „tomahavk“ u rukama ukra-
jinske vojske može da predstavlja izazov
koji Rusi neće moći da svare. Odluka je
sada na Beloj kući da li će dati krstareće
rakete ili neće. **N**

Pogledajte ceo intervju
sa Zoranom Kesićem na
kanalu Velikih priča

V
Velike priče

**ŽIVOTNI
INTERVJU**

**ZORAN
KESIĆ**

Oni će meni da kažu da sam izdajnik?

**Razgovarao Branko Rosić
Fotografije Nebojša Babić**

Postoji teorija da su ljudi u čijim radnim knjižicama piše da su komičari i koji zarađuju za život uveseljavajući tuđe živote, zapravo privatno melanholične osobe. Zoran Kesić „kviri“ tu sliku ali on je uvek bio tu da „kviri“ kao što je to radio sa TV programom na početku svog bavljenja novinarstvom.

To će reći i u ovom intervjuu, koji ima i svoju video-formu, u okviru podkasta „Rosić i drugovi“ na YouTube kanalu Velikih priča.

Zoran Kesić je bez napora i u privatnom životu osoba koja „van svog radnog vremena“ zasmehava okolinu pa i ljude koji nabasaju na njega slučajno na ulici u Beogradu ili nekom drugom gradu bivše Jugoslavije. On u svim tim novim zemljama sa post-YU prostora nastupa i puni sale, a zasmehava i van sale u „neplaćenom“ terminu.

Kesić je krenuo u novu sezonu svog

televizijskog šoua „24 minuta“ nekako u isto vreme kada je njegov popularni američki kolega Džimi Kimel bio skinut sa programa.

Veče pre nego što smo snimali podkast, Kimel je ipak vraćen na program, pa je bilo normalno da krenemo intervju baš o tom slučaju.

ŠTA SMO SAZNALI IZ EPIZODE DŽIMI KIMEL

Sve što se događalo proteklih dana u slučaju Džimija Kimela video sam ujedno i kao zastrašujuće ali i ohrabrujuće. Zastrašujuće jer ako uzmemo da je Amerika sa svojom tradicijom političke satire, na kraju krajeva i sa ustavom, sa Prvim amandmanom, bila na neki način garant svima nama, ostalim zemljama, da ipak i mi možemo dozvoliti sebi zaje..nciju na račun nedodirljivih, i onda se desi tako nešto kao što se desilo Kimelu.

Da zbog jedne rečenice bude skinut

Studenti prolaze pored stanice 29. novembra u kojoj radi moj otac, on otvara prozor, radio B92 gruva sa njegovog prozora. U svim kancelarijama je slika Slobodana Miloševića, osim u njegovoj, tako da moj otac nije bio uopšte dobar za saradnju

jedan takav kolega, onda je to vrlo zabrinjavajuće i onda nam to liči na početak nekog Gileada. Eto, to nam tako deluje. I strašno jer ohrabruje ove druge male liderčiće, male trampiče širom Evrope i sveta. Ako može ovaj, zašto ne bismo i mi? Sa druge strane, zašto kažem da je ohrabrujuće? Zato što u situaciji kada nas uvek, pošto imamo te dugačke odmore, pitaju „Šta je s Kesićem? Hoće li biti emisije?“, nije to pitanje samo emisije, nego hoće li biti televizije na kojoj se emitujemo, da N1 i Nova S prestanu da funkcionišu u ovom modu ili da pokušaju da nas pretvore u nešto drugo, što se svodi na isto, a onda ćemo svi otići odatle.

Nećemo pristati ni na kakve pritiske i menjanje uređivačke politike. Tako da je ohrabrujuće da nismo samo mi u frci, nego su i neki mnogo veći od nas, i to su neka moja razmišljanja o Džimiju Kimelu. Ali ipak, samo da dovršim, Kimel je pre neki dan zapravo imao nastavak svoje emisije, i to nam govori da je možda ipak u celoj priči lova najbitnija.

Jer kada su stotine hiljada ljudi počele da odlaze od Disneyja i ABC-ja, da se odriču pretplate, kada su mnoge velike filmske zvezde potpisale peticiju i rekle da neće više sarađivati sa tim produkcijama, onda se možda neko zapitao: „Čekaj, čekaj, ajde mi da vratimo Kimela, pa da vidimo šta će biti dalje.“

O MALOM DEČAKU SA OCEM NA FUDBALSKOJ UTAKMICI

Da, taj post o utakmici, ta priča je za mnoge bila dirljiva. To je lično iskustvo, jer taj dečak jeste moj sin, ali ja sam namereno napisao iz tog neutralnog trećeg lica o nekom dečaku, jer na toj utakmici Srbija–Engleska bilo je puno dečaka na stadionu, i to je mogao biti bilo koji dečak. I baš puno dečaka je prisustvovalo toj sceni, puno uplašanih, uplakanih dečaka.

Mene je sve to posebno pogodilo jer ja volim fudbal, ja sam se nekada ložio da

budem fudbaler, i lepo je to, znaš, ložiti se, timski duh, pobeđe i porazi, suze kad izgubiš, radost kad pobediš, sve je to, posebno za dečake, deo odrastanja. I onda iz jedne takve pozicije, da ti jedva čekaš da odeš na tu utakmicu, pritom to nije Zvezda–Partizan, to nisu „grobari“, to nisu „delije“, to je reprezentacija, to je Srbija, to je nešto što bi trebalo da je veće od naših ovih malih plemenskih podela i da ti 20 minuta pre kraja utakmice odlaziš sa stadiona, ne što tvoj tim mnogo gubi, nego što te je neko doslovno isterao sa utakmice, iz tvoje zemlje, iz pozicije pevanja himne, gde zajedno, baš kao fudbaleri, i mi, tate i dečaci zagrljeni, pevamo himnu...

To je nešto što je zaista slika ovog režima koji huška jedan deo svog naroda na drugi deo svog naroda. I onda se stalno potencira ono jedinstvo. Pa ova nesrećna vojna parada se zvala „Snaga jedinstva“. I ti na toj paradi imaš jedan jedinstveni narod, prihvatljiv narod, doveden narod, organizovan autobuski narod, i imaš drugi narod, neorganizovani narod koji je peške došao iz svog rođenog grada da u svom gradu gleda paradu svoje vojske.

Tom narodu nije bilo dozvoljeno da prisustvuje toj paradi. Taj narod se ne uklapa u jedinstvo našeg naroda. I onda se pitaš, pa čekaj, ko nas deli? Pa mislim da odgovor na to pitanje nije jako težak.

FUDBALSKA KARIJERA U SINĐELIĆU I MILICIONARU

Trenirao sam fudbal u pionirskim, omladinskim kategorijama Sindelića, i onda, kad je trebalo da zaigram za prvi tim, nisam dobio mesto. Ali zaigrao sam za prvi tim Milicionara koji je tada bio poslednja liga, nije bilo niže, znači međupostpanska liga grupa Avala.

Tako se zvala ta liga iz koje ne možeš da ispadneš. Beton liga u kojoj su ekipe: Zuce, Ripanj, Rušanj, Komgrap, Avala... To su bili ti divlji tereni, katastrofa, seljaci sa vilama, taj fazon. I ti navijači su vrlo opasni.

Međutim, pošto smo mi ipak Milicionar, i u tom trenutku u Milicionaru zaista igraju policajci, niko ne sme da te pipne. Bio sam jedini civil jer je važno pravilo da u timu budu dva igrača ispod 18 godina, tako da sam ja igrao ali me je trener brzo vadio napolje jer je postojala opasnost od lomljenja ruku, nogu... Jer naši protivnici nisu baš najveštiji. Opasni su i po sebe i po druge.

Igrao sam tu par sezona, ali uskoro sam počeo da radim na Studiju B, novinarstvo me je naravno potpuno zaposelo, tako da je fudbal ostao ljubav i rekreacija.

Kasnije sam sretao saigrače, na ulici u nekim kordonima, i bilo je „De si, bu-razeru, tebe ću samo po tabanima da bijem, znam da radiš na televiziji...“

ŠTA JE ZA MENE JUGOSLAVIJA (OSIM ŠTO SAM ROĐEN U NJOJ)

Nostalgija, bezbednost, letovanja, sport. Jugoslavija mi je kao film koji se možda desio, a možda i nije. Možda smo samo sanjali. Nešto što je možda imalo perspektivu da bude jedna divna priča, ali na kraju se raspalo u toliko ovih naših nesretnih, uglavnom, državica.

Kažem nesretnih jer nedavno bio sam u Rovinju i neko mi je rekao da je Hrvatska na visokom mestu zemalja po broju ljudi koji žive van Hrvatske, koji odlaze da rade u Irsku, Nemačku... To je zemlja Evropske unije, kojoj je Bog dao da ima prelepo more. Pitam se – što idu? Eto nisu baš naj srećniji u toj Evropskoj uniji i u toj zemlji koja ima prelepo more.

Tako da je moja prva asocijacija na Jugoslaviju nostalgija, i nemam nikakvih zlih pretenzija u vezi sa tom zemljom. Čak dozvolim sebi da ponekad budem jugonostalgican, jer sam u toj zemlji rođen 1976, raspad je počeo 1989, tako da sam u toj zemlji proveo lepe, formativne godine. I da, košarka, košarka, Divac, Dražen, Kukoč, Rada, Dorđević, to mi je takođe Jugoslavija.

PRIJEMNI NA FDU

To što nisam uspeo da upišem Fakultet dramskih umetnosti je u tom trenutku bio veliki poraz i razočaranje. Želeo sam da upišem filmsku i televizijsku režiju na FDU, dva puta sam konkurisao.

Prvi put sam ispaao odmah na testu opšte kulture, a posle dve godine, sa nekoliko go-

Tradicija porodice je meni svetinja. I sad možda zvučim kao Boško Obradović, ali i ja imam to porodično u sebi. I zato me užasno nervira kad mi neko spočita da sam, znaš, izdajnik ili to. Da mi nije sveto nešto srpsko. Apsolutno mi je sveto. Tebi, brate, nije sveto

dina rada na Studiju B, sa snimanjem nekoliko nagrađivanih kratkih filmova, sa već nekim imenom koje sam stekao, konkurisao sam, lepo se spremio i bio ubeđen da ću biti primljen. I doživeo sam kao veliku ličnu nesreću da sam na prijemnom bio prvi ispod crte. To sam baš traumatično doživeo, ali mislim da ta izlizana fraza „Ko zna zašto je to dobro“ u mom slučaju zaista nije fraza, jer ne bih menjao ništa što mi se kasnije dešavalo u životu za to da sam se upisao.

Možda je ostao žal da napišem neki scenario, da snimim film, možda neki sitkom, ali voleo bih kada završim ovu fazu karijere, ovu političko-satiričnu fazu, da u nekom trenutku vidim šta će biti to sledeće što ću raditi.

Naravno da je moja majka, a sve su sam hteo da upišem fakultet, ali nije fakultet hteo mene. A sad da studiram nešto što mi se ne studira, nije dolazilo u

obzir jer sam imao tu sreću da sa 18 godina otkrijem nešto u šta sam se zaljubio. A to je novinarstvo, televizija i sve faze pravljenja programa: snimanje, montaža...

Od snimatelja sam tražio kameru da bih sam snimao, pa sam sa montažerima provodio noći i noći učeći da montiram, i onda kad odu svi sa smene, ja ostanem celu noć da bih izmontirao ono što sam snimio tog dana. I ti zamisli, ti si sam snimio, sam izmontirao, to sam tebe danas izorao. To je moje sada delo, znaš, to sam ja.

Tako da je to sve mene opčinilo i pravilo srećnim dajući mi mogućnost da budem kreativan, a ne studiram nešto što me ne zanima, jer ono što sam hteo – režiju, nisam mogao i eto.

STUDIO B

Primljen sam u redakciju Jutarnjeg programa Studija B, urednik je bio Đoko Vještica, koji je tada imao ideju da celu redakciju napravi od novinara – potpunih početnika sa samo jednim uslovom – da su rođeni u Beogradu. To je delovalo i kao „lokalnacionalistički“, i to od čoveka koji nije rođen u Beogradu. Ali Đoka je poštovao tu instituciju grada i ljubavi prema Beogradu i osmislio je mnoge akcije koje su donele dobrobit ovom gradu.

Nas 12 klinaca od 18 do 23 godine počelo je da radi u redakciji. Bio sam na ulici, kamera, mikrofoni, ankete, rupe na putu, na pijaci sam počeo. I zameci moje popularnosti su bile na pijaci Zenleni venac.

Uskoro sam postao ubeđen da ću biti filmski reditelj, da ću praviti filmove i da je ta moja televizijska faza samo priprema za to. Jer vrlo brzo sam umesto nekog klasičnog reportera i novinara postao kreativac koji eksperimentiše, koji kvari postojeću formu i koji zbog toga često ide na razgovor i kritike kod urednika i smanjivana mi je plata i tako dalje.

Pamtim koktel povodom otvaranja FEST-a u Skupštini grada. Tu su bili gradski oci. Tada je na čelu Beograda bio Srpski pokret obnove, Spasoje Krunic i ta ekipa. Vidim parkirana vozila ispred Skupštine grada, i među njima nema nijednog automobila ispod sto hiljada evra. Bukvalno betmobili.

I pošto je otvaranje FEST-a, a to je filmska tematika, kažem snimate-lju da krene kadar od ovih betmobila, onda ulazimo polako u Skupštinu grada, i snimamo ove face koje jedu, piju, i izgledaju kao oni gradski oci iz „Alana Forda“. Podvučem u montaži muziku iz „Batmana“, i to je sve dobilo konotaciju jednog prljavog, odvratnog Gotham Cityja, kojim vladaju neki seronje. Nigde

„Show must go on“ je samo citat iz moje rečenice koju sam izgovorio pred nekoliko stotina ljudi u Tuzli i Sarajevu, a glasi: „Show must go on za nas koji ostajemo, koji živimo, koji se sećamo svih žrtava, ali i koji ne zaboravljamo i ne opraštamo“

ja to ne kažem, ali to se oseća iz priloga. I to vidi tadašnji direktor Studija B, Dragan Kojađinović, koji mi kaže: „Znaš ti, sine, ko nas plaća?“

Ne da nas plaća da mi nešto govori-mo, nego prosto smo na budžetu gra-da, a gradom vlada SPO i ta informativa Studija B zvala se „Vukovizija“. Tako da mi je tad malo skinuto od plate jer sam zaboravio da nas plaćaju ovi koji se voze u batmobilima. Ali nikada nisu ni pomi-slili da me oteraju ili nešto.

Mene je Đoka Vještica grdio kad sam snimao lopove u samoposluži, jer me je poslao da pravim anketu o skoku cena. Kaznio me je, izdrao se na mene, a onda me pustio da radim dalje. Znaš, moraš da imaš nekad, makar u toj formativ-noj, ranoj fazi karijere i ako si novinar, da imaš neki autoritet koji te grdi.

Pa sam onda u svoje reportaže o Zele-nom vencu i o pijacama podvlačio tehno muziku, montirao sam pijacu kao teh-no. Znaš, to je vrlo agresivno da u pola osam ujutru babe i dede koje gledaju ju-tarnji program čuju sada trans. Astral Projection piči a ti imaš prilog o cena-ma na Zelenjaku.

I tako da sam kvario sve to eksperi-mentišući i mislio sam to će sada biti moja priprema za režiju i bavljenje fil-movima. Tako da, eto, to je bio moj san. Nisam ja razmišljao o satirično-politič-koj emisiji koju danas radim. A od TV Metropolisa kreće ta moja satirična faza.

REJVOVI

Trenirao sam fudbal, igrao košarku, a onda me je osvojila tehno muzika, rej-vovi... Prvo mesto mog izlaska bio je kultni klub Industrija. Posle Industrije je došla Barutana, pa Underground, sle-de rejvovi Košutnjak, Ada...

Naravno da sam bio na koncertu Pro-didžija 1995. u hali Pionir. Tada sam ra-dio na Studiju B i od gradskog sekreta-ra za kulturu smo dobili karte. Da li su pištaljke s rejvova došle na one demon-stracije ili je bilo obrnuto, to nikad nismo saznali. Ipak, mislim da su prvo na rejv-ovima bile pištaljke, jer one pojačavaju ri-tam i ugođaj. I te studentske demonstra-cije 1996/97, tu je bilo i tehna, i energije... U vazduhu osećaš tu energiju, zato što paralelno sa ovom elektronskom muzi-kom gde ti pumpaš, imaš preko dana ove šetnje gde takođe pumpaš.

U Industrijii imaš osećaj da si deo ne-

Ti grafiti su bili po celom gradu i šta? Jesam li počeo da mislim drugačije? Jesam li počeo da govorim drugačije? Nisam. Samo još jače pumpam

kog pokreta koji ranije nije postojao, koji menja svet, a tako i na ulici osećaš da si deo pokreta koji menja možda ne svet, ali menja ovo tvoje usrano društvo u kojem živiš.

Tako da je nekako bilo optimizma u nama, a nije ni čudo jer sam 1996. imao 20 godina, entuzijazam, buntovništvo... I onda kada je sve to prošlo kako je pro-šlo, ti se sećaš nostalgично tih dana i ču-diš se kako ovi mladi danas nemaju to, ovi od 20 godina. Pa gde su im pištaljke? Zar ne vide povod da izađu, da urlaju?

I pomisliš da nema više nikakve šan-se i onda nam se desi ovo, studenti, i ti se ježiš od zadovoljstva, ponosa i od no-stalgije jer vidiš sebe u njima i pono-san si što ipak ovaj narod ima to, ima tu drčnost, ima te mladosti, a bez mladosti nema nikakvih promena.

„SHOW MUST GO ON“ I GRAFITI

Javio mi je neko, a ubrzo sam i sam vi-deo da su po celom gradu grafiti protiv mene. To ti na neki način i imponuje jer zamisli koliko resursa je neko upotre-bio, koliko ljudi, koliko energije zbog nečega što si ti rekao javno. Znači da je moja reč tako bitna kad nekoga boli. E pa volim da te zaboli.

Mene su ti grafiti možda zaboleli jer kao, znaš, nije prijatno i moja deca i žena hodaju tim krajem, to je svuda, ali opet nekako ta buntovna crta u meni koja je izgrađena i u Industrijii i na ulici i kasnije govori mi da volim što te zabolelo.

To je bukvalno to buntovništvo koje

Da ti 20 minuta pre kraja utakmice odlaziš sa stadiona, ne što tvoj tim mnogo gubi, nego što te je neko doslovno isterao sa utakmice, iz tvoje zemlje, iz pozicije pevanja himne, gde zajedno, baš kao fudbaleri, i mi, tate i dečaci zagrljeni, pevamo himnu...

ti govori da nešto što radiš pogađa neke za koje iskreno mislim da čine zlo. E pa ako vas pogađa, drago mi je što vas po-gađa. Ti grafiti su bili po celom gradu i šta? Jesam li počeo da mislim drugači-je? Jesam li počeo da govorim drugači-je? Nisam. Samo još jače pumpam.

Osveta? To je bila osveta meni. Zato što kada se desio pad nadstrešnice u No-vom Sadu, ja sam se zatekao u Bosni i Hercegovini gde sam imao svoje nastu-pe, u Tuzli i Sarajevu.

Naravno da sam pomislio treba li da nastupam u tom trenutku, ali sam shva-tio da ne treba da se odrekнем onoga što inače radim. Da govorim glasno o ono-me što me pogađa, što me nervira, što me boli. To radim celog svog života i to ću raditi i sada. Tako da, „show must go on“ je samo citat iz moje rečenice koju sam izgovorio pred nekoliko stotina lju-di u Tuzli i Sarajevu, a glasi: „Show must go on za nas koji ostajemo, koji živimo, koji se sećamo svih žrtava, ali i koji ne zaboravljamo i ne opraštamo.“

I koji smo svesni da ta nadstrešni-ca nije pala slučajno i koji insistiramo na odgovornosti. „Show must go on“ za nas koji ćemo doći jednoga dana do isti-ne i zbog čega će odgovorni snositi sank-cije. Na to se odnosi „show must go on“. U njihovoj varijanti je „Kesić se zabavlja dok mi gubimo živote“. Tako da i tada što sam rekao, isto govorim i danas, ap-solutno „Show must go on“.

Teško je iz tako nečega mučnog se vra-titi u neki mod kabaretskog. Ovo što sam rekao, to sam rekao skroz na kra-ju priredbe i u Sarajevu, i u Tuzli. Oda-brao sam, da kažem, na kraju, da se sa tim završi. Tako da su ljudi u oba ta grada sa mojih nastupa izašli zaleđeni. Morao sam to reći jer to sam osećao i prosto za-nimljivo je da bukvalno tih nekoliko re-čenica koje sam rekao tada kada se to de-silo u Novom Sadu mogu da ponovim i dan-danas.

ŠTA SAM SNIMAO PETOG OKTOBRA

Sećam se da sam 5. oktobra 2000. oti-šao prvo u redakciju B92 koja je bila na tajnoj lokaciji, tada u Miročkoj ulici is-pod Malog Tašmajdana. Došao sam tu da bih dobio kameru i snimao. Imao sam tu sreću da se tog dana zateknem na pravim mestima u pravo vreme. I kada se upada u Skupštinu, ja sam upao u Skupštinu.

Eto, jedna mala trivija. To je bio prvi i poslednji put da sam ušao u Skupštinu. I dosta

toga nisam ni video jer je bilo suzavca. Ali je zato kamera videla. Bacanje ventilatora kroz prozor WC-a. Krađu se slike, nose ljudi. To je takvo vreme, revolucija. Onda u Majke Jevrosime napad na policijsku stanicu broj 13.

Kamenje, suzavac. Onda scene kako ti nejdžerke mole policiju da im daju suvenir. „Daj mi šlem, daj mi šlem.“ Pa onda policajac maltene flertuje s njima. Ljudi otvaraju šampanjac. Policajac kaže: „Neko suzavac, mi pijemo šampanjac.“ Uspeo sam da te mikrozajebancije našeg mentaliteta uhvatim okom kamere u tom danu i onda se taj moj filmić vrteo dani-ma, a i dan-danas vidim svoje snimke u nekim dokumentarcima CNN-a, BBC-ja, Reutersa o Miloševiću i rušenju Miloševića. Tako da sam ponosan na to. Meni je to bio svetao dan, meni je to bila pobeda.

Ubrzo nakon demokratskih promena kada ti očekuješ iz cele te energije koju smo pominjali, i tehna i ulice i svega, kada misliš da ćeš smaknućem jednog Lorda Voldemorta odjednom procvetati i da će sve biti lepše jer otišao je, uspeo si. Ali ne biva to lepše, ili biva samo malo lepše, ne onoliko koliko si ti očekivao. Krećeš da se razočaravaš i da se pitaš: pa šta je? Je li do mene? Pa nije do mene, i nas, iz moje i raznih generacija, nego je do nekih koji su sada tu možda nesposobni, a nakon ubistva Đinđića se još više pojačava taj osećaj. Tako da ono kako se to sve završilo nije me začudilo. Inače, uvek sam išao na glasanje, uvek.

Nikad nisam bio beli listić, uvek bih naterao sebe da izađem na izbore. I zato me dan-danas nervira taj narativ, svi su isti. Ali nikad nisu svi isti jer je nemoguće da su svi isti. Jer ako jesu svi isti, zašto bismo bilo šta menjali? To jedino odgovara onima koji su trenutno na vlasti, da su svi isti. Šta da se bakaćemo, znaš, neću ni glasati.

E, uvek sam glasao, i kada je Tomislav Nikolić pobedio Borisa Tadića glasao sam, i onda se sećam te proslave naprednjaka, išli smo u Zemun da snimamo. Trube neke, i ti kao u nekom filmu, ali istovremeno nemaš osećaj da se nešto radikalno sada promenilo. Drastično. Imao si osećaj da je to sada na jednom talasu neke tolike normalnosti.

Znači, s.anje je, ne idemo mnogo napred, ali bar imamo smenjivost vlasti.

Jugoslavija mi je kao film koji se možda desio, a možda i nije. Možda smo samo sanjali. Nešto što je možda imalo perspektivu da bude jedna divna priča, ali na kraju se raspalo u toliko ovih naših nesretnih, uglavnom, državnica

Bili su žuti, sad će doći ovi crni, pa će opet doći žuti, pa će neki zeleni, plavi i tako. E, nisam imao osećaj da ulazimo u jednu fazu autokratije, školskog primera spin diktature koji imamo sada. Zaista nisam imao osećaj tada, 2012.

OTAC

Tata je atletičar Zvezde, 110 metara prepona, reprezentativac, bavio se manekenstvom i onda završio Pravni fakultet i postao viši inspektor u SUP-u. Njega su ranije oterali u penziju, zato što nije bio kooperativan.

Znači studenti prolaze pored stanice 29. novembra u kojoj radi, on otvara prozor, radio B92 gruva sa njegovog prozora. U svim kancelarijama je slika Slobodana Miloševića, osim u njegovoj, tako da moj otac nije bio uopšte dobar za saradnju. On je hteo da ih tuži zato što su ga poslali u penziju tri-četiri godine pre roka, ali je odustao od toga jer neće da se bakaće.

Tako da sam imao apsolutnu podršku od porodice za moje revolucionarne građanske delatnosti. Mi imamo situaciju da su neki roditelji potpuno na drugoj strani. Roditelji koji su divni ljudi, super ljudi, fantastični ljudi, ali ono, kad ti nisi kod njih, oni gledaju one druge TV stanice koje ti ne gledaš i tako stižu mišljenje o svemu. To postaje rutina njihovog života. Teško je njih izbaciti iz te rutine. I onda ti dođeš kod svojih roditelja i pričaš im istinu.

I oni klimaju glavom, ali kad ti odeš, oni nastavljaju da gledaju te svoje televizije. To je njihova istina. Oni nastavljaju da budu dobri ljudi, ali prosto njihov mozak je naštelovan na tu njihovu životnu rutinu. To je problem. Ja nemam takvu situaciju. Srećom, odgajan sam u jednom kosmopolitskom duhu. U jednom duhu gde se neguje kultura, gde se cene bioskopi i filmovi. Tako da, eto, imao sam sreću da sebe izgradim i imao sam dobre polazne osnove.

OSTAJTE OVDE

Voleo bih da naša emisija „24 minuta“ nadživi ovu sadašnju vlast. Da dočekamo neku drugu vlast, kakva god to bila, pa onda da našu doslednost i tvrdoglavost u kritici loših poteza bilo koje vlasti potvrdimo sa tim nekim drugima. Jer neće ni oni biti bogom-dani, sigurno.

Ima da se popravljaju i dalje u ovoj zemlji, tek će da bude da se popravljaju kada se ova autokratija smeni nečim drugim. Tako da će se moja misija popravljanja zemlje, u tolikoj meri da mi deca sutra požele ostati ovde, nastaviti i sa tim nekim drugima. Da probamo i njih da zadržimo. Ne iz lične mržnje prema tom drugom ili prema ovom sadašnjem. Nemam razloga da ga mrzim, ali imam razloga da se brinem da će mi deca otići iz ove zemlje i da neću moći da kontrolišem ko mu je devojka.

Znači, moja priča je urbana priča, ali suštinski sam tradicionalista. Zato što su moji roditelji kao momak i devojka smuvali se u Jedanaestoj gimnaziji. Čale je '43. godišta, keva je '44, pa računaj. Čale je bio treća godina gimnazije, keva druga godina.

Od tada su oni momak i devojka i kasnije muž i žena do dan-danas. Tradicija porodice je meni svetinja. I sad možda zvučim kao neki Boško Obradović, ali i ja imam to porodično u sebi. I iz tog konteksta me užasno nervira kad mi neko spočita da sam, znaš, izdajnik ili to. Da mi nije sveto nešto srpsko. Apsolutno mi je sveto. Tebi, brate, nije sveto.

Tako da ćemo se žena i ja sigurno truditi da naša deca ostanu. Zato što je to deo tog buntovnog duha. Jer meni bi odlazak iz zemlje, naš zajednički, porodični ili dečji, bio poraz, odustajanje od borbe. Pa neću da ti dam, razumeš, ovo je moj grad, ovo je moja zemlja, popravljaju je ili me neće biti.

Učinićemo sve što možemo da popravimo stanje i da deca ostanu u Srbiji i da iskuse sve čari koje ovaj grad i ova zemlja i ovaj narod mogu da nose. Možemo da budemo i široki i kreativni i duhoviti. Mnogo zanimljiviji od mnogih drugih koji su uspešniji od nas. Možemo i nekako verujem da će taj duh ponovo zavladati iako neće biti lako. Verujem da je moguće popraviti ovu našu zemlju i da nam deca ostanu tu. Mislim da većeg patriotizma od toga nema. **N**

HRVATI U SRBIJI?

Ima i tu građe za solidan leksikon...

Na vrhu je, naravno, bio bravar. A na dnu?

Piše Boris Rašeta

Kad se već prebrojavamo – a prebrojavamo se, to nam je u krvi, to nam je narodna i politička tradicija – red je da se zapitamo i tko su najvažniji Hrvati u Srbiji, oni koji su ostavili neizbrisiv trag.

„Sedamdesetih su bila dva Hrvata u Beogradu“, kazao je svojedobno Tom Gotovac. „Jedan je bio na vrhu a drugi na dnu.“

Na vrhu je, naravno, bio *bravar*, a na dnu on – performer, glumac i filmofil...

Negdje gore, pri vrhu, bio je i jedan „čovjek čudan“ (tako kaže jedna navijačka pjesmica) „ime mu je Franjo Tuđman“. E, baš je taj čovjek čudan, predsjednik sportskog društva Partizan, srpskom sportu ostavio besmrtnu zaslugu – on je partizanovce, prema uzoru na talijanski Juventus, obukao u crno-bijele dresove, u kojima su ostali od onda do danas. A on je presvukao dres.

Između te dvije točke smjestila se zanimljiva galerija Hrvata, među ostalima, neka velika imena reprezentacije Nezavisne Države Hrvatske. Stjepan Štef Bobek, legenda Partizana, odmah nakon proglašenja NDH poslan je u bečki klub Admira Wacker kako bi se spasio mobilizacije. Po povratku u *Nezavisnu*, zaigrao je za klub Ličanin, da bi poslije treninga i utakmica odlazio u zloglasni zatvor na Savskoj cesti (u kojemu je Ivan Meštrović slušao čuvar, ustaše iz Like, kako prijete da će mu čekićem razbiti lubanju) i u sobici za daktiloskopi-ju uzimao otiske prstiju zatvorenicima, krijući u širokim hlačama pomoć, poštu i darove za utamničene.

Te su ga široke hlače kasnije spasile, a nešto je pripomoglo i znanje nogometa. Na ovu smo temu nadošli jer je Leksikon 100 hrvatskih Srba izazvao veliki interes, pa nije red da se Hrvati iz Srbije ostave po strani. A bilo ih je podosta važnih i značajnih, za oba naroda, pa bi i ta knjiga morala biti štampana.

Za reprezentaciju NDH i slavni je Zlatko Čajkovski nastupio dva puta (1942. u Stuttgartu protiv Njemačke a 1943. u Bratislavi protiv Slovačke). Obojica su karijatide srpskog fudbala. Djed velike legende Crvene zvezde, Vladimira Petrovića Pižona zvao se Alojzije – što, čini se, nije osobito često ime među Srbima – dok mu je otac bio Slavko; to je sasvim dostatno da se zaključi kako Pižon ima (i) hrvatske korijene, kao i Ivan Jurišić.

Dragan Mance, jedan od najvećih Partizanovih igrača, za crno-bijele je odigrao 279 utakmica i postigao 174 pogotka. Bilo bi ih puno, ali je s 23 godine poginuo u prometnoj nesreći. Slavoljub Muslin, vedeta Crvene zvezde, srpski selektor, sin je Duje Muslina iz Splita.

A što reći o „Žutom“?

„Progutat ću svoju trenersku diplomu ako od Roberta Prosinečkog nešto bude“, kazao je svojedobno Čiro Blažević, koji se kasnije ljuto kajao zbog ola-

ko izrečene ocjene, no nije bilo nazad. I Čirina životna želja je bila treniranje Crvene zvezde, no do toga nikad nije došlo. Šteta.

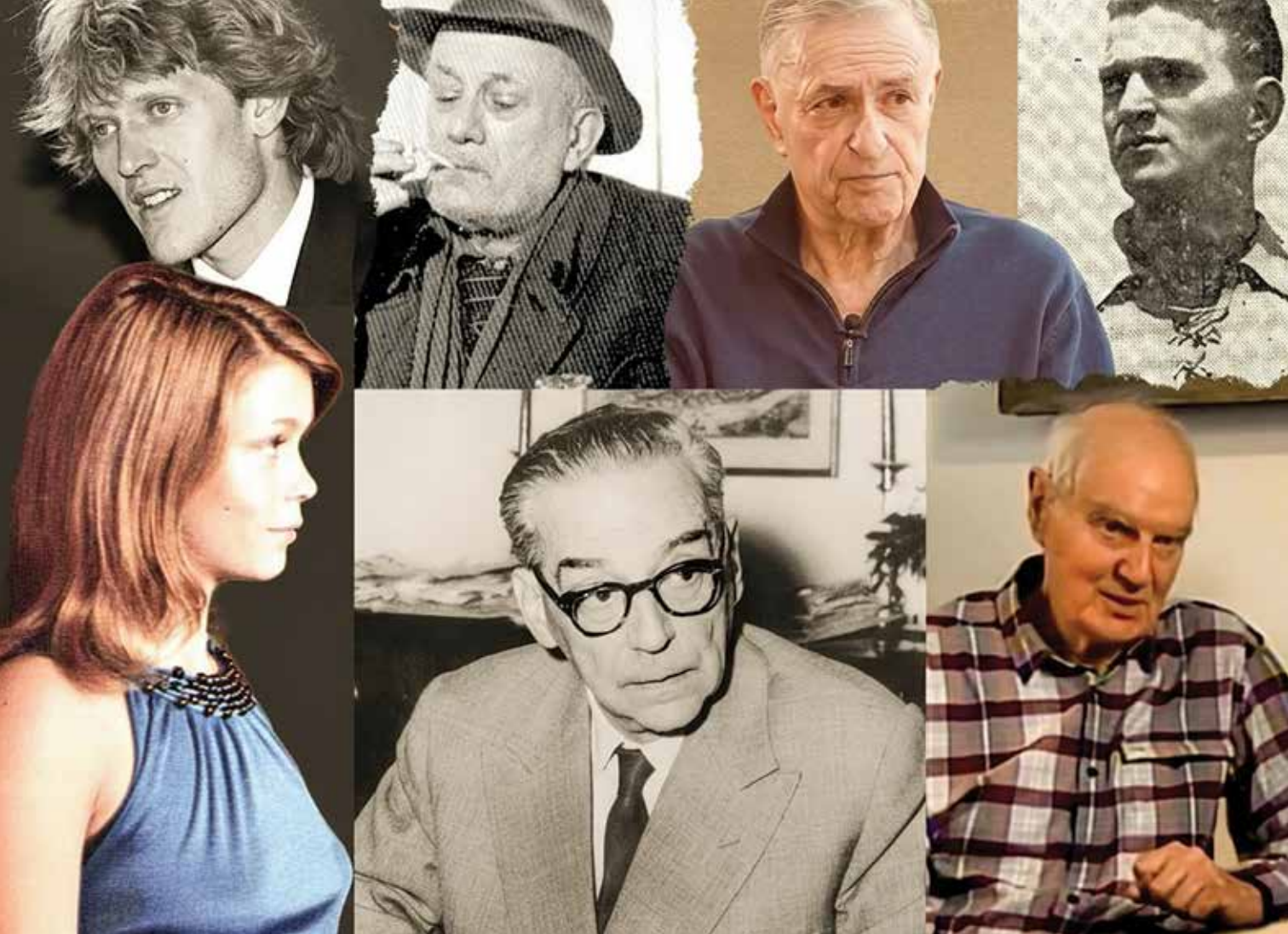
„Tamo gdje se miješaju narodi vrelo je velikih kultura“, kazao bi Nietzsche. Ratko Rudić, najtrofejniji Hrvat među Srbima – vaterpolist Partizana i kasnije trener brojnih nacionalnih vrsta – prema broju osvojenih medalja drugi je trener kolektivnih sportova na svijetu. Kuntinjanin Franjo Mihalić, atletičar, osvajač srebrne medalje na Olimpijskim igrama u Melbourneu 1956. godine i jedini Hrvat s olimpijskom medaljom u trčanju, umro je u Beogradu 2015.

Ivo Nakić, košarkaš koji je nakon Cibone prešao u beogradski Partizan, bio je dio generacije koja je 1992. osvojila naslov košarkaškog prvaka Europe. Tu je i Goran Milić, uz druga Tita, Zdravka Čolića i Gorana Bregovića, jedini Jugoslaven koji je legitimno nosio bijelo odijelo. I njega je rat vratio u Domovinu. Goran Milić bio je Broj 1 srpskog televizijskog novinarstva.

Što reći za Ivu Andrića?

„A, fra Ivo, gospodica“, podrugljivo ga je zvao Miroslav Krleža, koji Andriću nije praštao srpsku opciju i šaranje po idejnom spektru, a bio je svakako ljubomoran i na njegovu književnu slavu. Andrić bi trebao biti netko oko koga se ova dva naroda natječu, ali nije tome tako – dok u Srbiji sve i svakoga svojataju, u Hrvatskoj ne žele ni one koji su etnički Hrvati, poput Nobelovca, pa se može naći tek manji broj teoretičara koji će ga definirati (i) kao hrvatskog pisca, Mladoj hrvatskoj lirici i franje-

Jedan od tri najveća srpska scenarista - uz Dušana Kovačevića i Gordana Mihića, ako naš prečanski pogled nije suviše mutan - svakako je rođeni Sinjanin, Siniša Pavić

vačkom torzu glede & unatoč... Josip Jelačić, slavni ban, rođen je u Petrovaradinu.

Jedan od tri najveća srpska scenarista – uz Dušana Kovačevića i Gordana Mihića, ako naš prečanski pogled nije suviše mutan – svakako je rođeni Sinjanin, Siniša Pavić. Napisao je scenarije za TV serije poput „Pozorišta u kući“ (1973. – 1975.), „Vruć vetar“ (1980.), „Poslednji čin“ (1981.), „Banjica“ (1984.), „Bolji život“ (1987. – 1991.), i mnoge druge.

Pavić je kreirao cijelu armiju paradigmatičkih naših karaktera. U „Vrućem vetru“ portretirao je Borivoja Šurdilovića Šurdu, koji se nikako ne može pomiriti sa fahidiotizmom – on traga za svojom profesionalnom sretnom zviždždom, i ne smiruje se, bježeći iz posla u posao, sve do zanimanja snova – postaje vrhunski ženski frizer. Drugi je lik, možda još bolji, Slobodan Mihajlović Bob, genijalni Bora Todorović, koji utjelovljuje šarmera bez pokrića – Bob nikad nema novaca, uvijek živi na viso-

Tu je i Goran Milić, uz druga Tita, Zdravka Čolića i Gorana Bregovića, jedini Jugoslaven koji je legitimno nosio bijelo odijelo. I njega je rat vratio u Domovinu. Goran Milić bio je Broj 1 srpskog televizijskog novinarstva

koj nozi, prezire lokalne malograđane, i nikad ga nije sram zatražiti pozajmicu. Od onda do danas, Bob ima stotine tisuća replika po svim republikama bivše države. Pavić je kreirao i „Šojića“, pučku parodiju južnoslavenskih tajkuna, čije replike su ušle u narodni jezik.

Josip Pančić, liječnik, botaničar i profesor prirodnih znanosti, bio je jedan od osnivača Srpske akademije nauka i umjetnosti, pa general Viktor Bubanj.

Neda Arnerić vuče korijene s Korčule. Slavna hrvatska glumica Marija Crnobori, koja je glumačku akademiju završila u Zagrebu u klasi Branka Gavelle, 1947. je prešla u Jugoslovensko dram-

sko pozorište u Beogradu. Za vrijeme rata u nju je smrtno bio zaljubljen Ante Moškov, zapovjednik Paveličeve garde (PTS). Jerko (Ješa) Denegri, povjesničar umjetnosti i likovni kritičar koji živi i radi u Beogradu, rođeni je Splitsanin. Miro Glavurčić, slikar Medijale, zaslužio bi ući na popis kao i Tomislav Marčinko.

Aljoša Vučković, najšarmantniji srpski glumac, kulturni Ferata iz Velog mira, sigurno bi spadao u ovaj popis, kao i Dunja Lango (Figenwald, rođena Zagrepčanka, čarobna i beskrajno elegantna voditeljica Nedjeljnog popodneva) ili Splitska Branka Prpa, povjesničarka, bivša direktorica Povijesnog arhiva Beograda. Ivo Eterović, fotograf, značajan dio života radio je u Srbiji. Milan Štrlić slavni je beogradski glumac, koji se nakon izbijanja rata vratio u Hrvatsku, kao i Žarko Radić, legendarni Jastreb iz „Kapselskih kresova“.

U Beogradu su živjeli i radili Tin Ujević, Krleža, Petar Gudelj, Antun Gustav Matoš. Bilo bi tu građe za solidan leksikon! **N**

KAD LEVIJATAN DAVI

Ljudi u ekonomski slobodnim državama žive 17 godina duže

Godišnji izveštaj instituta Frejzer i Kejto o ekonomskoj slobodi sveta potvrđuje da su vlade najvećeg broja država u svetu iskoristile pandemiju da ograniče ekonomske slobode tako što su uvećale javnu potrošnju i subvencije, podstakle inflaciju i ojačale regulativu. Srbija, zajedno s Kirgistanom, u trećoj četvrtini slabašno ekonomski slobodnih država. Šta pokazuje poređenje Albanije i Srbije

Piše Miša Brkić

Hongkong i Singapur – Zimbabve i Venecuela.

Dva pola modernog sveta u trećoj deceniji novog milenijuma.

Dve ekonomski najslobodnije i dve ekonomski najneslobodnije jurisdikcije i države od 165 rangiranih u najnovijem istraživanju instituta Frejzer i Kejto čiji su analitičari izračunali Indeks ekonomske slobode sveta 2025. (EFW) koji meri da li i koliko institucije i vladine politike dopuštaju pojedincima da sami biraju ekonomske izbore. Izveštaj su zajednički objavili instituti Kejto i Frejzer i više od 70 tink-tenkova širom sveta.

Šokantna poslastica iz istraživanja je da su Sjedinjene Američke Države, nekada simbol ekonomske slobode, zahvaljujući Trampovim tarifama, pale sa 56. na 76. mesto u svetu po indeksu slobodne trgovine i skoro ispale iz prvih 10 država po indeksu ukupnih ekonomskih sloboda.

Inače, deset država s najvećom ekonomskom slobodom pored Hongkonga (specijalna administrativna oblast NR Kine) i Singapura su i Novi Zeland, Švajcarska, SAD, Irska, Australija, Tajvan, Danska i Holandija, a deset država s najmanje ekonomske slobode su Čad, Libija, Sirija, Argentina, Mjanmar, Iran, Alžir, Sudan, Zimbabve i Venecuela. Jedna od dve najveće svetske ekonomije – Kina plasirala se na 108. mesto sa ukupnom ocenom 6,13. Ta država je na 157. mestu po „delovanju vlade“ (ocena 4,70) i na 131. mestu po „regulativi“ (ocena 5,57). Što se tiče Rusije, ona je na 148. mestu sa ukupnom ocenom 5,09. Najslabije je

ocenjena u „regulativi“ (4,44) i tu zauzima 153. mesto, i „slobodi međunarodne trgovine“ (5,13) gde zauzima 150. mesto.

Iako je zadržao prvo mesto, Hongkong od 2018. do 2023. godine ima pad od 0,52 poena u tri od pet širokih oblasti koje se mere. Pogoršanje u oblastima „regulativa“ i „pravni sistem i prava na imovinu“ posledica je ozloglašenog Zakona o bezbednosti iz 2020. godine koji je okončao kinesko obećanje „jedna zemlja, dva sistema“.

Istraživači su pošli od teze Adama Smita, Milтона Fridmana i Fridriha Hajeka da ekonomske slobode počivaju na ličnom izboru, dobrovoljnoj razmeni i otvorenim tržištima i da su sloboda razmene i koordinacija tržišta pogonsko gorivo za ekonomski napredak. Da bi zatim konstatovali da bez te razmene i preduzetničkih aktivnosti, koordiniranih kroz tržišta, savremeni životni standard ne bi bio moguć. Ali, upozoravaju – potencijalno korisne razmene ne dešavaju se uvek. Njihova realizacija zavisi od prisustva zdravog novca (odsustva inflacije), vladavine prava i sigurnosti imovinskih prava. Na osnovu toga, najnoviji EFW nastoji da izmeri doslednost institucija i politika vlada raznih država u poštovanju slobodne i dobrovoljne razmene po jedinica.

Sledeća teorijska pretpostavka od koje su istraživači pošli je da se ekonomska sloboda zasniva na konceptu lične svojine jer samo tako pojedinci imaju pravo da biraju kako će koristiti svoje vreme, talente i resurse da bi oblikovali sopstvene živote. Pretnje ekonomskoj slobodi nastaju kad vlade (države) koriste prevahu ili silu da bi ograničile ekonomske izbore pojedinaca. Pravni sistem je posebno važan garant koji vlade koriste da bi štatile ekonomsku slobodu. U ekonomski slobodnijim državama, pravne institucije štite ličnost i imovinu svih pojedinaca od agresivnih postupaka drugih i sprovede ugovore na nepristrasan način. Vlade koje neguju ekonomsku slobodu dozvoljavaju pojedincima pristup zdravom novcu i ne oduzimaju imovinu kroz neočekivanu inflaciju ili deflaciju. U ekonomski slobodnim državama, vlade ne nameću visoke poreze, barijere trgovini ili prekomerne propise koji ograničavaju lični izbor, ometaju dobrovoljnu razmenu i ograničavaju ulazak na tržišta.

Godišnji izveštaj „Ekonomska sloboda

Zaposleni u najmanje ekonomski slobodnim državama rade oko 20 odsto više od onih u najslobodnijim (40 naspram 33 radna sata). Očekivani životni vek je 79 godina u ekonomski najslobodnijim državama u poređenju sa 62 godine u ekonomski najneslobodnijim državama

Iako je zadržao prvo mesto, Hongkong od 2018. do 2023. godine ima pad od 0,52 poena u tri od pet širokih oblasti koje se mere. Pogoršanje u oblastima „regulativa“ i „pravni sistem i prava na imovinu“ posledica je ozloglašenog Zakona o bezbednosti iz 2020. godine

da u svetu 2025“ urađen je prema (poslednjim dostupnim) podacima iz 2023. godine a ključni zaključak je da su dve decenije napretka ekonomske slobode zbrisane u trenu. Kao odgovor na pandemiju vlade najvećeg broja država u svetu svojim politikama žrtvovala su ekonomsku slobodu i smanjile je da bi se izborile sa zdravstvenom krizom izazvanom koronavirusom. Bilo je to nečuveno lukavstvo uma (Hobsovog) Levijatana u borbi protiv slobode i tržišta. Zarad pobeđe nad kovidom 19, vlade razvijenih država dozvolile su dva svetogrda koja su narušila ekonomsku slobodu. Prvo, uvećale su državnu potrošnju, subvencije, državne investicije, graničnu poresku stopu i državno vlasništvo nad imovinom. I drugo, upustile su se u veću regulaciju poslovanja, finansijskog i tržišta rada i narušile pravila slobodne konkurencije. Iz istog razloga vlade manje razvijenih država žrtvovala su nezavisno sudstvo, ugrozile imovinska prava, povećale inflaciju, pokvarile kvalitet nacionalne valute, podigle carine na uvoz, uvele kontrolu stranog kapitala...

Indeks ekonomske slobode meren je u pet oblasti: delovanje (delokrug rada) vlade, pravni sistem i imovinska prava, zdrav novac, sloboda međunarodne tr-

govine i regulacija sa 45 parametara (od državne potrošnje i državnog vlasništva, preko nezavisnog sudstva i imovinskih prava, do zdravog novca i inflacije, visine tarifa i slobodnog kretanja kapitala i regulacije poslovanja i tržišta). Primera radi, parametar „delovanje vlade“ meri efekat državnih rashoda i poreskih stopa na ekonomsku slobodu, jer se skoro sva državna potrošnja finansira kroz tekuće i buduće oporezivanje ili inflaciju i tako oduzima novac od građana, ograničavajući njihove ekonomske izbore. U oblasti „pravni sistem i imovinska prava“ ključni sastojci su vladavina prava, sigurnost imovinskog prava, nezavisno i nepristrasno sudstvo i nepristrasno i efikasno sprovođenje zakona. A, recimo, parametar „regulacija“ pokazuje u kojoj meri sve brojniji zakoni i propisi ograničavaju ulazak na tržišta i ometaju slobodu dobrovoljne razmene, smanjujući ekonomsku slobodu.

Zaključak analize je da je indeks svake od ovih pet oblasti opao od 2019. godine, pri čemu je oblast „zdrave valute“ (rast novčane mase i inflacija) doživela najveći pad. Najbolje ukupno plasirane države postigle su vrhunski rezultat u ekonomskoj slobodi zahvaljujući napredovanju zdrave valute.

Primera radi, prvoplasirani Hongkong ima ocenu 8,55 za ukupnu ekonomsku slobodu, ali je na 3. mestu na listi zdrave valute sa ocenom 9,53. Na drugom mestu je Jordan sa ocenom 9,55 za zdravu valutu, a na prvom mestu je Švajcarska sa ocenom 9,58. SAD su po ovom parametru na 31. mestu sa ocenom 9,02. Najbolesniju valutu imale su države u kojima je 2023. godine bilo najmanje ekonomske slobode – Venecuela, Argentina, Gana, Sudan... Srbija je sa ocenom 6,54 kvaliteta dinara bila na 120. mestu.

U jednom od zaključaka istraživači ukazuju na nekoliko zanimljivih obrazaca koji proizilaze iz analize podataka. Industrijske ekonomije sa visokim prihodima (posebno važi za zemlje Zapadne Evrope) generalno se visoko rangiraju u oblastima „pravni sistem i imovinska prava“, „stabilna valuta“ i „sloboda međunarodne trgovine“. Njihove ocene su nešto slabije za „delovanje vlade“ i „regulativu“. S druge strane, mnoge zemlje u razvoju imaju vladu s malim nadležnostima i za to dobijaju

Srbija je (zajedno s Kirgistanom) u trećoj četvrtini skromno ekonomski slobodnih država na 88. mestu sa ukupnom ocenom 6,56. Za „delovanje vlade“ dobila je ocenu 6,36 i po tom kriterijumu zauzela katastrofalno 104. mesto

visoku ocenu, ali imaju niske ocene u drugim oblastima.

Pouka iz ovoga je jasna: vlada s malim nadležnostima nije dovoljna da obezbedi prosperitet. Za to su potrebne ostale oblasti ekonomske slobode – „vladavina prava i imovinska prava“, „zdrav novac“, „otvorenost trgovine“ i „ograničena regulativa“, zaključuju istraživači.

Pored nekoliko iznenađenja, jedno posebno upada u oči. Među 49 ekonomski najslobodnijih država neočekivano se na 35. mesto smestila – Albanija sa ocenom 7,56. Za parametar „delovanje vlade“ dobila je ocenu 7,64 i po tome zauzela 30. mesto. Za „pravni sistem i imovinska prava“ ocena je 5,55 (68. mesto), za „zdrav novac“ ima ocenu 8,95 što joj obezbeđuje 39. mesto, za „slobodnu međunarodnu trgovinu“ ima ocenu 8,54 (33. mesto) a za „regulaciju“ dobila je 7,11 poena (35. mesto). Možda je Albanija, kao zemlja iz regiona Zapadnog Balkana i aspirant za članstvo u EU, najbolji parametar za poređenje Srbije na ovoj listi.

Srbija je (zajedno s Kirgistanom) u trećoj četvrtini skromno ekonomski slobodnih država na 88. mestu sa ukupnom ocenom 6,56. Za „delovanje vlade“ dobila je ocenu 6,36 i po tom kriterijumu zauzela katastrofalno 104. mesto. Za kategoriju „pravni sistem i imovinska prava“ ima ocenu 5,40 (74. mesto), za „zdrav novac“ ocenjena je sa 6,54 (takođe katastrofalno 120. mesto). Za „slobodnu međunarodnu trgovinu“ zaradila je 8,06 poena (58. mesto) a za „regulaciju“ 6,44 poena (85. mesto).

Da bi se stekla što realnija slika o ekonomskoj slobodi u Srbiji, evo još nekih poređenja sa drugim državama koje su bolje plasirane: Slovačka je na 49. mestu (ocena 7,33), Rumunija na 50. mestu (ocena 7,32), Crna Gora na 53. mestu (ocena 7,16), Bugarska na 56. mestu

ocena	ALBANIJA	mesto
7,64	veličina vlade	30
5,55	pravni sistem i imovinska prava	68
8,95	zdrav novac	39
8,54	slobodna međunarodna trgovina	33
7,11	regulacija	35
ukupna ocena	7,56	
mesto	35	

(ocena 7,13), Slovenija na 63. mestu (ocena 7,00), Hrvatska na 67. mestu (ocena 6,94) i Severna Makedonija na 78. mestu (ocena 6,76). Jedino je Bosna i Hercegovina država iz regiona lošije plasirana od Srbije – na 93. mestu sa ocenom 6,40.

Godišnji izveštaj „Ekonomska sloboda u svetu 2025“ ilustrovao je odnos između ekonomske slobode i raznih drugih indikatora ljudskog blagostanja (uz ogradu autora: „ne tvrdimo da između njih nužno postoji direktna uzročna veza“).

Najslobodnije - najneslobodnije (prvih pet)

PRVA ČETVRTINA

mesto, država i ukupna ocena

1.	Hongkong SAR, Kina	8,55
2.	Singapur	8,50
3.	Novi Zeland	8,33
4.	Švajcarska	8,28
5.	SAD	8,10

DRUGA ČETVRTINA

43.	Bahrejn	7,41
44.	Kabo Verde	7,39
45.	Francuska	7,39
46.	Italija	7,38
47.	Dominikanska Republika	7,37

TREĆA ČETVRTINA

83.	Oman	6,61
84.	Južna Afrika	6,61
85.	Moldavija	6,59
86.	Indija	6,58
87.	Brazil	6,57

ČETVRTA ČETVRTINA

125.	Gvineja	5,87
125.	Niger	5,87
127.	Bangladeš	5,83
128.	Gana	5,81
128.	Šri Lanka	5,81

ocena	SRBIJA	mesto
6,36	veličina vlade	104
5,40	pravni sistem i imovinska prava	74
6,54	zdrav novac	120
8,06	slobodna međunarodna trgovina	58
6,44	regulacija	85
ukupna ocena	6,56	
mesto	88	

Kad se meri životni standard, podaci iz istraživanja pokazuju da je 2023. godine 25 odsto ekonomski najslobodnijih država zarađivalo (prosečan BDP po glavi stanovnika) oko 6,2 puta više od onih koje su najmanje ekonomski slobodne – 66.434 dolara naspram 10.751 dolar. Prihod 10 odsto najsiromašnijih stanovnika u ekonomski najslobodnijim državama 7,8 puta je veći od prihoda 10 odsto najsiromašnijih stanovnika u ekonomski najneslobodnijim državama. Stopa siromaštva u najmanje slobodnoj četvrtini država je oko 25 puta veća nego u najslobodnijoj četvrtini. Zaposleni u najmanje ekonomski slobodnim državama rade oko 20 odsto više od onih u najslobodnijim (40 naspram 33 radna sata). Očekivani životni vek je 79 godina u ekonomski najslobodnijim državama u poređenju sa 62 godine u ekonomski najneslobodnijim državama. Ljudi u ekonomski slobodnim društvima su zadovoljniji svojim životima (6,6) od onih u najmanje ekonomski slobodnim državama (4,5). U ekonomski najslobodnijim zemljama rezultat indeksa percepcije korupcije je dva i po puta veći od onog u ekonomski neslobodnim državama (67 naspram 27).

Podaci o zabrinjavajućoj invaziji države na ekonomske slobode posle pandemije pod parolom „spasavanja građana i privrede“ i poređenja koja sugerišu blagotvorni uticaj ekonomske slobode na životni standard i prosperitet pojedinaca upalili su crvene lampice i alarmirali potrebu revitalizacije ličnog izbora, dobrovoljne razmene i otvorenog tržišta. Postpandemijsko delovanje Levijatana i kaos u globalnoj ekonomiji pokazuju da se prosperitet planete i pojedinca ne može postići državnim intervencionizmom i suspenzovanjem nezavisnog pravosudnog sistema nego u slobodi razmene i koordinaciji raznih tržišta. **N**

Nije isto prijetiti metalostrugaru, Srbinu, homoseksualcu ili piscu

Čak ni drugu Staljinu u njegovim ciničnim eskapadama nikad nije na um palo da pisce izjednači s drugim građanima, kao ni Hitleru

Piše Miljenko Jergović

O dvažio bih se, dragi Basara, reći da si ti pomalo naivan kad ovako u prošlom pismu govoriš: „Plenković to nije uradio, ne, pretpostavljam, zato što bi želio da ti se nešto loše dogodi, nego zato što si mu (opet pretpostavljam) krajnje neprijatan kamičak u cipeli, pa je (još jednom pretpostavljam) ovako računao: „Neka i on oseti malo straha. Neće iz toga ispasti ništa ozbiljno.”

Zabole, naime, njega uvo hoće li se meni nešto loše dogoditi, jer on, a s njime i ta njegova neprosvijetljena ordija, računa samo to hoće li se njemu i njegovima nešto loše dogoditi dogodi li se nešto loše meni.

Pritom, nisam ja njemu „neprijatan kamičak u cipeli”, koliko god bih to, možda, želio biti. Ja sam njemu jedno kolosalno ništa: nepoznati živi organizam, koji ga je u jednom trenutku počeo iritirati, odbijajući da se pokori i pokloni njegovoj uspostavi ustaških pravila u državi u kojoj se plaće njega i njegove kaste financiraju briselskim novcima (ukupno, premijer ima vjerojatno i cijelih desetak tisuća eura mjesečnih pri nadležnosti, kao i njegovi ministri; a tu negdje su, pretpostavljam, i biskupi Katoličke crkve).

Evo ti jednog od važnih orijentira u cijeloj priči. Dva tjedna nakon pojave prvog grafita na mom neboderu, ministar unutarnjih poslova Davor Božinović daje intervju na Hrvatskom radiju, koji zatim biva u nešto skraćenom obliku distribuiran putem Hine.

U intervjuu novinarka ga, s obzirom na medij prilično neočekivano, upita bi li, u povodu prijetnji, „poput predsjednika Zorana Milanovića, i predsjed-

nik Vlade Andrej Plenković ili predsjednik Sabora trebali primiti Jergovića i tako mu dati potporu”, ministar Božinović odgovara „da su poruke i prijetnje sve češće, ne samo na zidovima nego i na društvenim mrežama”, te da se prijeti i drugim građanima, i da „nije uvijek lako otkriti počinitelje, ali postoje mehanizmi i policija još uvijek radi na tom slučaju”, te je dodao „da će institucije postupati sukladno zakonu, bez obzira tko je žrtva”.

Čak ni drugu Staljinu u njegovim ciničnim eskapadama nikad nije na um

Postoji razlika između prijetnji koje se upućuju nekom književniku i prijetnji koje stižu metalostrugaru, pa čak i Srbinu ili homoseksualcu. U baš svim državama svijeta teror nad književnicima teror je koji ili se provodi u ime državne vlasti, ili se provodi u ime vrijednosti na kojima je država zasnovana

palo da pisce izjednači s drugim građanima, kao ni Hitleru uostalom, koliko god obojica znali biti nemilosrdni i smrtonosni u postupanju s piscima.

Pritom, ministar unutarnjih poslova jako dobro zna, jer ako je već politički i moralni idiot, nije mu oštećen mozak, da postoji razlika između prijetnji koje se upućuju nekom književniku i prijetnji koje stižu metalostrugaru, pa čak i Srbinu ili homoseksualcu. Dok država i državne vlasti u odnosu na prijetnje metalostrugaru mogu biti savršeno nedužne, a prijetnje Srbinu ili pederu mogu pripisivati lošoj atmosferi u društvu – protiv moje se oni, naravno, najodlučnije bore! – u baš svim državama svijeta teror nad književnicima teror je koji ili se provodi u ime državne vlasti, ili se provodi u ime vrijednosti na kojima je država zasnovana.

Ovo posljednje naročito je važno: Islamska Republika Iran, koliko god to, možda, njezine vlasti u posljednjih tridesetak godina pokušavale, nije se mogla ograditi ni osloboditi odgovornosti za fetvu svoga nekadašnjeg vrhovnog vođe ajetolaha Homeinija, upućenu protiv Salmana Rushdieja, jer bi u tom slučaju morala redefinirati vrijednosti na kojima je zasnovana. S protokom vremena, naime, sama je fetva postala vrijednost na kojoj je zasnovana država. Eto, to je razlog zašto su se i totalitarne države, uključujući SSSR i zemlje istočnoga lagersa, redovito ograđivale od vlastitog terora nad književnicima i umjetnicima.

Za Davora Božinovića, pak, ministra unutarnjih poslova, koji je prije koncerta dolazio pozdravljati Marka Perkovića Thompsona, ja sam dva tjedna nakon početka terora običan građanin, ili ma-

nje od toga. Jer, na zaboravimo, u ta dva tjedna ne samo da se vlast bavila relativizacijom prijetnji koje su mi upućene, nego je, recimo, neonacistički Hrvatski tjednik, tiskovina koju financiraju hrvatske tajne službe i koja je svojevrsni korelat sličnim beogradskim izdanjima, preko cijele naslovnice donio moju sliku, uz tvrdnje da sam protiv samog sebe pisao grafite, i da sam gori od Milorada Pupovca i stanovitog Mlinara, lika koji je samog sebe klao 1991. u Hrvatskoj, a oko moje difamacije dodatno su se angažirale vrlo ozbiljne obavještajne i informativno-propagandne snage HDZ-a i državnih službi.

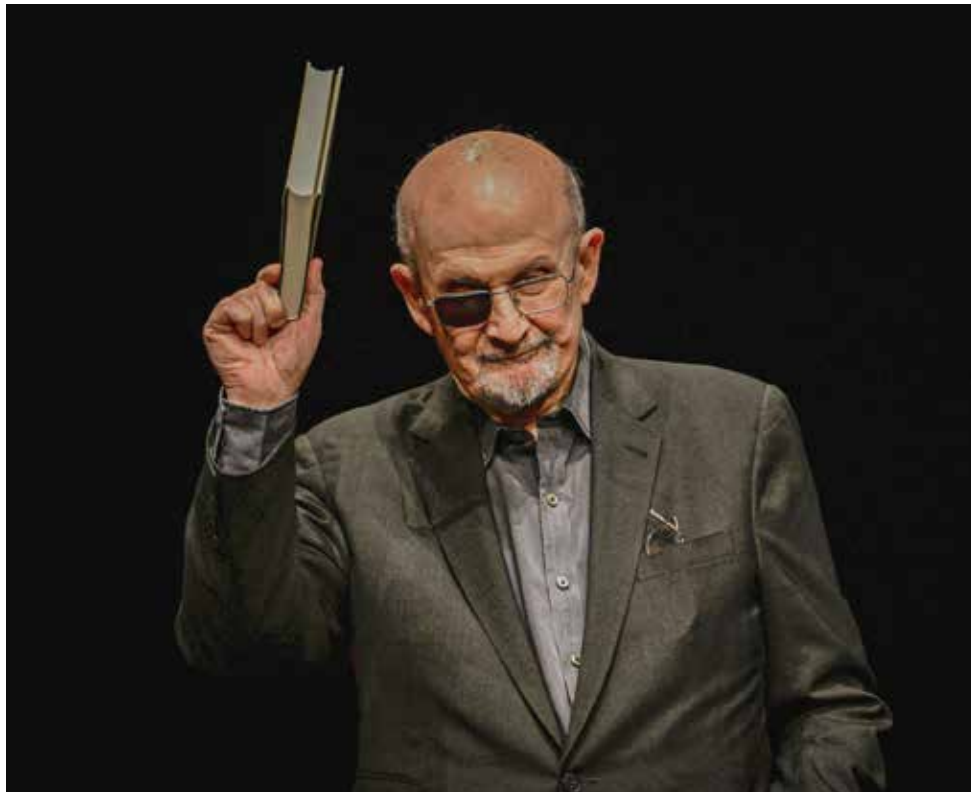
Dakle, nakon što me je nasred ulice napala anonimna hrvatska gospođa, i nakon što su protiv mene osvanuli grafiti na zgradi u kojoj živim, ja sam, bez ikakvog svog sudjelovanja u svemu tome, postao veći neprijatelj od Srba u Hrvatskoj.

Davor Božinović, kojeg sam u našim dopisivanjima već nekoliko puta spominjao, po školi je profesor opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Pače, doktorirao je na svemu tome! Rođen 1961. u Puli, sin vojnog lica, s dvadeset i šest postaje savjetnik u Sekretarijatu za narodnu obranu Socijalističke Republike Hrvatske. Član Saveza komunista Jugoslavije, provjereni vojni kadar, koji 1990. samo mijenja znakovlje na unutarnjoj strani čela. I sljedećih trideset i pet godina malo je u Ministarstvu vanjskih, a malo u Ministarstvu unutarnjih poslova, malo je šef kabine-ta kod Stjepana Mesića i tobožnji lijevi liberal, malo, pak, ledeni ustaša.

Od 2000. je, u mandatu lijevo-liberal-nih vlasti Ivice Račana i Dražena Budiše koordinator za odnose sa Saveznom Republikom Jugoslavijom, da bi dvije godine kasnije najprije postao otpravnik poslova, pa veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu.

U službenoj biografiji uvijek navodi da je podrijetlom iz - Boke kotorske. To je u novohrvatskoj zavičajnoj konfiguraciji roda i podrijetla vrlo ugledan pedigree, mnogo bolji i pouzdaniji od onog koje imaju Hrvati iz Bosne ili iz Bosanske Posavine.

Ali meni, dok razmišljam o tim Božinovićevim godinama u Beogradu i Podgorici, na um pada kako je on tamo ustvari bio svoj na svome, i među svojim. Mogu samo zamisliti kako je izgledao njegov

U službenoj biografiji Božinović uvijek navodi da je podrijetlom iz - Boke kotorske. To je u novohrvatskoj zavičajnoj konfiguraciji roda i podrijetla vrlo ugledan pedigree, mnogo bolji i pouzdaniji od onog koji imaju Hrvati iz Bosne ili iz Bosanske Posavine

privatni život u glavnome srpskom gradu, a s kakvom je, istovremeno, zastrašujućom i nemilosrdnom hladnoćom obavljao svoju službenu dužnost.

Kao školovani ekspert koncepcije o naoružanom narodu, kao netko tko se školovao za posao poništavanja svih razlika u društvenom mišljenju i djelovanju, i poništavanja svih koji govore, pišu ili barem misle različito od velikog vođe, bio taj Maršal, Poglavnik ili (još uvijek) samo predsjednik Vlade RH, Davor Božinović savršeno dobro zna što radi kada me nastoji svesti na običnoga građanina kojemu prijetite, kao što, Bože moj, u današnje vrijeme prijetite svim građanima. Umjesto da naloži Kriminalističkoj policiji, jer upravo je Kriminalistička, a ne Temeljna policija preuzela slučaj, da u deset minuta pronađe počinitelje - jer

oni su u suštini nesumnjivo poznati - Božinović pokreće menanizam mog daljeg ozloglašavanja i progona. Božinović motivira široke narodne mase, koje čine tobožnju bazu ljetos pokrenute crne ustaške revolucije, da spontanom akcijom interveniraju u moj život, po prilici onako kako su to činile u ljeto 1941. On izravno ugrožava moj život, a ja se mogu zaštititi samo tako da ni u jednom trenutku ne ostanem pasivan.

Da bi ta gospođa u dupe vratila svoja već defecirana govna, oni po kojima su se izasrali nužno bi im morali, makar i šutnjom, u tome pomoći. Ja to, međutim, neću raditi, poštujući pravilo da ono što će biti defecirano svakako mora prethodno biti pojedeno. Jednom ili više puta, to je stvar estetskog, koliko i etičkog izbora. Pa ako je sinu vojnog lica, stručnjaku za naoružani narod, ledenom golubu prevrtaču da jede govna, neka to i čini.

Ponudio si mi i lakšu temu, pa je ja i prihvaćam: gospodin Milan St. Protić, praunuk Stojana Protića, predsjednika prve Vlade u novouspostavljenoj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, te bivši ambasador SRJ u Americi, kao i Republike Srbije u Švicarskoj i Lihtenštajnu. Pravnik s američkim doktoratom iz europske

povijesti i član Rotari kluba. Ivo Andrić mu je moralna nula, ali i omiljeni pisac.

Od onog što je rekao, odgovarajući na nešto što je kazao jedan od nas dvojice, ili možda obojica, meni je najvažniji početak: "Bejah u iskušenju da preuzmem Stajnbekov naslov 'O miševima i ljudima'. Srećom, odoleh. Bilo bi i preterano neumesno. Možda i uvredljivo. Drago mi je što odustadoh. U najmanju ruku, loše bi zvučalo. A to nikako ne bih želeo." A odmah zatim i objašnjenje zašto je odustao: "Klonim se polemike s neistomišljenicima."

Osim što ne razumijem kako bi izgledala polemika s istomišljenicima, ako se već klonimo polemike s neistomišljenicima, nije mi jasno ni o čemu bi istomišljenici polemizirali. To bi, možda, bila vreckava razmjena ljubaznosti, ali ne i polemika.

Ali ne treba se gospodin Protić plašiti da bi i mimo svoje volje mogao upasti u polemiku. Za takvo što ne postoje nikakvi prekogranični uvjeti već skoro četrdeset godina, ili od vremena kada je Taras Kermauner pisao svoja posljednja "Pisma srpskom prijatelju".

A jednako dugo se ne može polemizirati ni unutar dvaju državnim granicom odijeljenih zajednica, hrvatske i srpske, jer se svaki takav pokušaj svede na samosramoćenje i na razmjenu nespecifičnih uvreda vrlo niske stilske artikulacije.

Ali ne bih ja ovo spominjao, niti bih temu prihvatio – za razliku od tebe ja se mogu praviti da gospodin Protić ne postoji, kao što se i gospodin Protić može praviti da ja ne postojim, te tako jedan bez drugog možemo proživjeti živote kao jedan Nepalac i jedan Inuit – ali me muči, i ne umijem to prešutjeti, njegovo spominjanje Steinbeckove novele "O miševima i ljudima".

Nekim slučajem je riječ o proznom tekstu, koji je uz "Tortilla Flat" i "Canary Row", bio dio mog gimnazijskog književnog i sentimentalnog kanona. Vrijeme je to kada se čovjekova svijest preoblikuje u skladu s pričama i kada se njegovi pogledi na svijet, da ne kažem ideologija, formiraju prema upečatljivim pripovijetkama i romanima.

Ta dvojica prijatelja, potpunih autsajdera, za koje otpočeka je izvjesno da će postradati, i da će u njihovom stradanju biti sabran sav jad ovog svijeta, junaci su mog života. Jedan jak ko zemlja i mentalno oštećen, neodraslo dijete u her-

kulovskom tijelu, a drugi samo prijatelj koji ga pokušava zaštititi, mitske su figure jednoga vijeka. I ja ne razumijem kako bi, i u kojem kontekstu bi naslov "O miševima i ljudima" mogao prema nekom biti neumjesan ili čak uvredljiv.

Premda, isto tako, ne razumijem kako bismo se nas dvojica, ti i ja, dragi moj Basara, mogli naći pod tim naslovom. I koji bi od nas bio Lennie Small, a koji George Milton? Ili bi, pod takvim naslovom, gospodin Protić udružio jednog od nas, a on bi bio drugi? Ali znači li to da bismo onda morali postati prijatelji? Ili se, ne daj Bože, ne smijem ni da pomislim, dogodilo da je gospodin Protić posegnuo za naslovom, ne vodeći računa o tome što ispod njega originalno stoji, pa ga je, taj naslov, sasvim nestručno rastvorio, pretvorivši ga u nešto suprotno od onog što on jest?

Nestručno baratanje metaforama – Steinbeckov naslov je nesumnjivo metafora pod kojom stoje tekst novele i sudbine njezinih junaka – poput je nestručnog baratanja minskoeksplozivnim sredstvima.

Čak i ako je tako, ako gospodin Protić stvarno ne zna što znači naslov "O miševima i ljudima" i o čemu govori priča pod tim naslovom, ostaje pitanje što bi njemu bilo neumjesno i uvredljivo u jezičnoj konstrukciji "o miševima i ljudima", oslobođenoj svih prethodnih književnih i kulturoloških konotacija. Ako hoće reći da smo nas dvojica miševi, a da je on ljudi, onda dobro. Malo je, možda, infantilno, ali prihvaćam.

I nisam naročito uvrijeđen ako sam, zajedno s tobom, miševi, nasuprot Milana St. Protića koji je ljudi. Da ne ostane sam u riječi koja označava množinu, rado ću gospodinu Protiću pridružiti Davora Božinovića. Uostalom, ne bih bio pretjerano iznenađen da se njih dvojica i poznaju.

Početak tekućeg stoljeća, nakon Protićeve smjene s ambadorskog položaja u Washingtonu, obojica su u Beogradu predstavljali, svaki svoju, nacionalnu elitu. Gospodin Protić reformatorsku, demokratsku, protumiloševićevsku peotoktobarsku srpsku elitu, a Božinović istu takvu reformatorsku, demokratsku, lijevo-liberalnu, posttuđmanovsku elitu Ivice Račana i Dražena Budiše.

O čemu su njih dvojica razgovarali, ako su se sreli, recimo na nekom diplomatskom prijemu kod britanskog ili

američkog ambasadora? Kako je izgledao njihov small talk? Mogao bih to zamisliti i po imaginaciji rekonstruirati, ali pod uvjetom da je gospodin Protić doista na pretpostavljeni način dekonstruirao frazu "o miševima i ljudima", i da je sebi pripisao ulogu ljudi, a nama prepustio ulogu miševa. Pogotovu što mi na um pada zanimljiv povijesni small talk dvojice ljudi, jednog Hrvata i jednog Srbina, uz koje je po mom doživljaju stvari dostojanstveno biti miš a ne čovjek.

U augustu 1954, u Buenos Airesu, sastali su se da časkaju nad masovnim grobnicama, Ante Pavelić i Milan Stojadinović. Dvojica narodnih vođa, prvi krvavo ostvaren, drugi neostvaren, dva izdanka europskog fašizma, našli su se oko zajedničkog reformskog projekta, podjele Jugoslavije i rušenja komunizma.

U sjeni takve dvojice ljudi, dobro je i uzvišeno biti miš. Meni, naravno, nije na kraj pameti da podvaljujem gospodinu Protiću Antu Pavelića, pa čak ni mladog stranačkog druga njegova pradjede, Milana Stojadinovića, nego sam samo pokušao reći kamo nas na kraju vodi nestručno rasklapanje metafora, s ciljem sramoćenja verbalnih protivnika, da ne kažem protimbenika.

Eto ti još jedne zanimljive hrvatske riječi – protimba. Prema rječniku, ona znači suprotnost, ili protivljenje. A protimbenika teško ćeš igdje naći, osim kod mene. Riječ je, vjerojatno, nekad ranije i upotrijebljena, ali nema je u rječnicima, ni u tekstovima dostupnim na internetu, osim u onim koje sam ja pisao.

Protimbenik bio bi onaj s kojim smo u protimbi, u suprotstavljanju koje, na žalost, nikad neće preći u polemiku. A neće naprosto zato što je polemika verbalni, razgovorni, pa i književni žanr koji za moguću posljedicu ima diskvalifikaciju slabijeg sudionika, tojest onoga koji je u polemici manje vješt, ili je za polemiku manje nadaren.

Ali da bi polemika bila moguća, ili da bi imala ikakvog smisla, ne smije joj diskvalifikacija prethoditi. Ne možeš nekoga najprije etiketirati, pa onda s njime polemizirati. To je, naime, drugi žanr. Kod nas u Bosni, ta vrsta komunikacije naziva se jebimajka, a ja bih je nešto konvencionalnije nazvao nadpsovanjem.

Ali golema je razlika između polemike i nadpsovanja. Toliko golema, da se ta dva žanra ne daju uspoređivati.

Živio, m **N**

Proces zvani „Pavle Vuisić“

Izgledalo je kao da ništa ne radi, ali je znao što i kako to radi a da mi to ne vidimo. Ksenija Marinković je od hrvatskih glumaca i glumica najbliža toj vrhunskoj tehnici

Piše Rajko Grlić

Dragi Gorane, Vidim da te starost i osjećaj prolaznosti vraća u djetinjstvo. Možda se tako, barem na trenutak, oslobodiš mraka o kojem si mi pisao. Jer ljigavac je sve okrutniji, a ti se ne miriš s time da mu sva ta mladost, sva okupljanja, sva srpska pamet jednostavno ništa ne može. Možda zato jer je vrhunski glumac-šmirant, i to iz one sorte najjeftinijih, premazanih svim mastima, koji su za aplauz spremni prodati rođenu majku, dubiti na glavi, pokazati golo dupe i, ako treba, organizirati vojnu paradu.

Mi smo život proveli u igri sa drugačijim glumcima, da ne kažem plemenitijim. Ti, kao netko tko se rodio u glumačkoj obitelji, i bukvalno. Mene je ta igra strašno veselila. Pazio sam ih i mazio pokušavajući iz njih izvući ono najbolje u njima, ono čega ponekad ni oni, a ni ja, nismo bili svjesni. Đida je znao reći da je strašno raditi s glumcima koji dođu sa mog snimanja jer ih nepristojno razmazim. Kao što znaš, on je prema njima bio puno stroži, ali moram priznati da je i tom, gotovo hitchcockovskom metodom („Glumci su stoka“), uspijevao iz njih izvući sjajne kreacije.

Pišem ti dakle o nečemu o čemu manje-više sve znaš, točnije rečeno propitkujem se nadim koliko ja o tome ne znam, ali i sa namjerom da te malo odvučem od crnih misli.

Sredinom devetnaestog stoljeća u Americi je sagrađeno nekoliko bolničkih kompleksa koji su služili kao mentalne ustanove, ludnice, i u kojima je znalo biti i po nekoliko hiljada pacijenata. Jedna od njih još uvijek stoji na brijegu iznad mog sveučilišta u Athens, OH, i o njoj sam, prije puno godina, sa studentima radio omnibus.

Istražujući za film povijest tog čudnog zdanja od petnaestak velikih ciglenih zgrada zidanih u viktorijskom stilu, naišao sam na slučaj pacijenta koji je

imao „poremećaj višestruke osobnosti“. U njemu je paralelno živjelo 26 osoba i on je, potpuno nesvjesno, ali uvijek pod nekim pritiskom, preskakao iz jedne u drugu. To su bili i muškarci i žene, čak i neki stranci koji su govorili engleski naglascima kojima on nikada nije govorio. Pri tome je bio slikar amater i oslikao je svih svojih 26 lica.

Ne znam da li baš takav broj, ali u svakome od nas vjerojatno čuči više od jedne osobe. Jedina je razlika što mi pokušavamo te osobe zadržati pod kontrolom i ne dozvoljavamo im da izađu i preuzmu vlast nad nama. Ili barem živimo u iluziji da nam to polazi za rukom.

Glumac kada krene u oblikovanje nekog lika najčešće prvo kreće u potragu za jednom od osoba koje čuče u njemu. Traži onu koja je najbliža karakteru koji treba igrati, rijetko nalazi baš točno to što traži, ali nađe neku dovoljno sličnu

Đida je znao reći da je strašno raditi s glumcima koji dođu sa mog snimanja jer ih nepristojno razmazim. Kao što znaš, on je prema njima bio puno stroži, ali moram priznati da je i tom, gotovo hitchcockovskom metodom („Glumci su stoka“), uspijevao iz njih izvući sjajne kreacije

i onda tu osobu u sebi počinje prilagođavati napisanom liku. Na kraju toj osobi dopušta da izađe iz njega i tada glumac postaje lik. To neki rade svjesno, a velika većina, barem se meni tako čini, nesvjesno.

Taj proces zovem „Pavle Vuisić“ jer je on u svim svojim ulogama bio i on, ali s malim gotovo nevidljivim pomakom, bio je istovremeno i lik koji igra. Izgledalo je kao da ništa ne radi, ali je znao što i kako to radi a da mi to ne vidimo. Ksenija Marinković je od hrvatskih glumaca i glumica najbliža toj vrhunskoj tehnici „naizgled privatnog postojanja u kadru“.

Iskustvo ti, kao i meni, govori da je dobar glumac manje-više introvertno biće, ne živi u eksterijeru šarmirajući uokolo, nego u vlastitom interijeru po kojem neprestano kopka. No ponekad se događa da kopkajući po sebi, i tako oblikujući lik, u tome malo i pretjera.

Method Acting – Metodska gluma, zasnovana na Stanislavskom i prilagođena američkom poimanju realizma, građena je upravo na tome da glumac svoje likove temelji na vlastitom iskustvu i emocijama. Oni su blagu slavonsku teoriju pretvorili u tvrdnu američku praksu i tu su išli do kraja.

Radio sam jednom s glumcem iz Strasbergovog *Instituta za film i kazalište* u New Yorku u kojem je i rođena američka verzija *Method Actinga*. Zvao se Rod Steiger. Igrao je u mnoštvu značajnih filmova, ravnopravno se nadmećao s Marlonom Brandom u Kazanovom *Na dokovima New Yorka*, dobio Oskara za *U žaru noći* i sve tako redom.

Pamtim prvu noć našeg zajedničkog rada na filmu „That Summer of White Roses“. Snimali smo uz rijeku Mrežnicu na lokaciji pored Generalskog stola. Tomislav Pinter je od Kodaka dobio potpuno nov visoko osjetljiv materijal i odlučio veliku livadu uz rijeku, na kojoj se odvijala scena, osvijetliti sa samo

jednim i to ogromnim, također od Arria samo za njega pojačanim, reflektorom. Postavio ga je na obližnji brežuljak i dobio savršen dojam punog mjeseca. Uz taj materijal išli su i izuzetno osjetljivi Zeisovi objektivni.

Još za dana smo uvijekbali kadar. Bio je to dugački far koji počinje uz rijeku gdje Rod Steiger i Tom Conti dolaze s čamcem i iskrcavaju se, a kamera ih i dalje prati dok razgovarajući idu prema brvnari u kojoj živi čuvar plaže. Kadar završava njihovim ulaskom u brvnaru i traje oko četiri minute.

Kad je pao mrak, napravili smo još jednu probu, pažljivo se markirala putanja njihovog hoda, šarfer je još jednom izmjerio sve daljine između glumaca i kamere i onda smo krenuli u snimanje. Nakon prve repeticije Pinter mi je rekao da mu šarfer jednostavno to ne može pohvatati oštine jer se glumci ni približno ne drže markacija. Objektivni s kojima smo radili, kako bi mogli snimati pri tako oskudnom svjetlu, bili su superosjetljivi i zahtijevali milimetarsku preciznost.

U svakome od nas vjerojatno čuči više od jedne osobe. Jedina je razlika što mi pokušavamo te osobe zadržati pod kontrolom i ne dozvoljavamo im da izađu i preuzmu vlast nad nama. Ili barem živimo u iluziji da nam to polazi za rukom

Snimili smo šest ili sedam repeticija u nadi da će barem u jednoj slika od početka do kraja biti oštra, no Pinter mi je nakon svake davao znak da su dijelovi kadra ponovo neoštri. Nisam imao druge nego da Steigera odvedem na stranu i pitam u čemu je problem. On mi je ispričavajući se odgovorio: „Ja sam u liku, ja ga dok igram ne kontroliram. Lik ide kuda mu se ide, ja tu ništa ne mogu!“

Tako sam na svojoj koži osjetio ono čime se Strasbergova metoda uvijek ponosila: „Glumac ‘postaje’ lik uranjajući se u ulogu, često do te mjere da mijenja osobne rutine, manire, pa čak i doživljava psihološke i fizičke teškoće kako bi

se povezao s unutarnjim životom lika.“

Nisam imao druge nego da dugi kadar razlomim u pet kraćih u nadi da ću s njima i oštrim dijelovima dugog kadra uspjeti složiti scenu.

Kasnije sam sa Steigerom našao neku sredinu između njegovog gotovo iracionalnog glumačkog poniranja u lik i moje racionalne režije kojom sam ga pokušavao voditi.

Pozdrav,
Rajko

P.S.

Samo da vidiš da filmovi, čak i hollywoodski, i dalje nevjerojatno zrcale stvarnost koja nas okružuje. Screendollars, koji tjedno prati rezultate američkog box officea, neki je dan objavio: „U većini godina, kada se sezona prebaci iz ljeta u jesen, blagajne se prebacuju s akcijskih blockbustera na horore prije Noći vještica. Ove godine, horor filmovi su cijelo vrijeme s nama i dobro su se pokazali, a 2025. je na putu da postane godina s najvećom zaradom horor filмова svih vremena.“ **N**

AUTIZAM I PARACETAMOL:

Šta govori studija iz Švedske koju svi pominju

Koliko su ubedljivi podaci koje je izneo Tramp i kako to da nismo na paracetamol posumnjali ranije

Piše Ana Banko

Nakon što je tokom svog saopštenja Tramp ukazao na povezanost između autizma i upotrebe tilenola, odnosno paracetamola tokom trudnoće, mnogi naučnici upozorili su na nedostatak jakih dokaza kako bi ovakva izjava mogla biti odbranjena nekim novim alarmantnim naučnim rezultatima. A izjava nije bila nimalo nijansirana, već sugestivna, čak i zapovedna: „Ne uzimajte tilenol“. A tilenol jedan je od najčešće uzimanih lekova tokom trudnoće koji koristi skoro polovina svih trudnica širom sveta.

Logično, nametnulo se pitanje da li postoje i kakvi su rezultati postojećih studija. Koliko su ubedljivi podaci i kako to da nismo na paracetamol posumnjali ranije? Tako je poslednjih dana „švedska studija“ pomenuta više puta, a evo i zašto.

Studija koju je vodio Alkvist, epide-miolog Instituta Karolinska u Stokholmu, obuhvatila je podatke čak skoro 2,5 miliona dece rođene u Švedskoj između 1995. i 2019. godine, sa periodom praćenja do 2021. godine. Ovo je bilo izvodi-livo zahvaljujući vrlo detaljnoj nacionalnoj bazi zdravstvenih kartona, odnosno medicinskom registru rođenih i registru pre-pisanih lekova. Informacije o izloženosti lekovima tokom rane trudnoće prikupljane su tokom prve posete ginekologu (obično u 8-10. nedelji gestacije), kada su babice sprovodile strukturirane intervjue i preglede i beležile upotrebu lekova koji

se izdaju bez recepta ili na recept. Upotreba lekova kasnije tokom trudnoće takođe je dokumentovana od babice i lekara. Dodatno, ispitivala se i izloženost dozi, pa je tako preračunavana i vrednost kumulativne propisane doze izdate tokom trudnoće (broj pakovanja × veličina pakovanja × doza), a zatim i prosečna dnevna doza paracetamola za svaku trudnoću.

Istraživači ove, do sada najveće studije, postavili su pitanje: da li upotreba paracetamola (acetaminofena) tokom trudnoće povećava rizik za razvoj neurorazvojnih poremećaja dece? A odakle je došla sumnja? Dugogodišnji stav dveju najvažnijih institucija kada je odobrenje lekova u pitanju, Evropske agencije za lekove kao i Američke agencije za hranu i lekove, jeste da upotreba paracetamola nosi minimalan rizik tokom trudnoće. Međutim, 2021. godine objavljuje se novi konsenzus u časopisu „Nature Reviews Endocrinology“,

Više naučnih timova je mnogo pre Trampove objave skrenulo pažnju na probleme i ograničenja koje su publikacije pozitivnih uticaja paracetamola na razvoj neurorazvojnih poremećaja imale. Zato se njihove interpretacije mogu smatrati prilično problematičnim. Prvo, većina ima ozbiljnu pristrasnost

prema kome američki autori preporučuju da trudnice izbegnu paracetamol, osim ako njegova upotreba nije medicinski indikovana, a zbog potencijalnog rizika od neurorazvojnih poremećaja kao što su autizam i poremećaj pažnje sa hiperaktivnošću (ADHD). Publikacija je revijska, oslonjena na tumačenje, odnosno sumiranje znanja iz do tada objavljene naučne literature. Ali kada se ona zaista detaljno pročita, uviđa se da i sami autori uviđaju limitacije prethodnih studija i pozivaju na napor da se sprovedu opsežna epidemiološka istraživanja koja će ove limitacije prevazići. Dodatno ističu da se njihove preporuke suštinski ne razlikuju od već postojećih, a koje upozoravaju na ograničenu primenu paracetamola strogo uz indikacije, u kontrolisanoj dozi i što kraćeg vremenskog intervala. Ukratko, probudili su sumnju, osvestili na mogućnost potencijalnog rizika, i ukazali na neophodnost opsežnih istraživanja, ali ne i zabrane leka. Godine 2025, u avgustu, pojavljuje se i novi revijski rad, takođe autora iz Amerike. Objavljena u časopisu „Environmental Health“ analiza je uzela u obzir 46 studija prilično nekoherentnih zaključaka. Uprkos tome što je većina, precizno 27 studija, prijavila pozitivne asocijacije između upotrebe paracetamola u trudnoći i neurorazvojnih poremećaja dece, važno je naglasiti i da je njih devet opovrglo postojanje asocijacija, dok su čak četiri ukazivale na negativne asocijacije, odnosno zaštitni efekat paracetamola.

Ukupno šest studija kao ishod je ispitivalo razvoj autizma, od čega su dve od gorepomenutih naučnika iz Švedske. Uprkos doslednom izveštavanju o pozitivnoj vezi između prenatalne upotrebe paracetamola i autizma, u četiri, ova veza nije postojala u poslednjoj i najvećoj švedskoj studiji. Zato zbunjuje što su te četiri studije, objavljene u periodu 2016–2021. godine na ukupnom uzorku od 140.581 ispitanika, sugerisale na postojanje jakih dokaza o opisanom riziku, a da je nekoliko godina kasnije na uzorku od 2,5 miliona ispitanika, više nego 17 puta većem od svega prethodno objavljenog, taj dokaz opovrgnut. Takva nesumnjiva i ogromna disproporcija među zaključcima, ostaje nesporna tokom svih ovih godina.

Pretpostavimo da su se Tramp i njegova administracija vodili ovim sugestijama. Međutim, rizično je ukoliko se „nenaučno“ i nekritički samo pojedinačne publikacije uzmu kao vodilja javnozdravstvenih politika. Više naučnih timova je mnogo pre Trampove objave skrenulo pažnju na probleme i ograničenja koje su publikacije pozitivnih uticaja paracetamola na razvoj neurorazvojnih poremećaja imale. Zato se njihove interpretacije mogu smatrati prilično problematičnim. Prvo, većina ima ozbiljnu pristrasnost. Posebno je visok stepen pristrasnosti u selekciji populacije. Nedovoljno su u obzir uzeti faktori unutar porodica: zdravlje roditelja,

genetika, i analiza između dece istih roditelja. Zbunjujuće su i indikacije zbog kojih je paracetamol uziman. Da li zbog infekcije, groznice, migrene i drugih bolova, ili simptoma autoimune bolesti? Jer nije teško primetiti da bi i same bolesti zbog kojih se ovaj lek uzimao mogle, i bez njegove primene, nositi rizik za razvojni poremećaj tokom trudnoće. A šta ako su trudnice uzimale više lekova? Koji od njih je bio faktor rizika, ili je uticaj imala isključivo njihova kombinacija? Konačno, paracetamol je lek dostupan bez recepta, pa se veliki deo upotrebe ne beleži u medicinskim bazama podataka. To znači da se istraživači oslanjaju na samoprocene, a koje uvek mogu biti nepouzdanе. Sva ova pitanja, otvorena nakon sugerisanja potencijalne štete paracetamola, alarmiraju na moguću nepreciznu, lažnu, ili nedovoljno naučno potkrepljenu povezanost, a sve usled uočene pristrasnosti u zapažanjima.

Upravo zato, studija iz Švedske osim ogromnog broja unutar ispitivane populacije, uzela je u obzir i indikacije za upotrebu paracetamola: glavobolje, hronični bol, infekcije, groznicu, reumatoidni artritis i hospitalizaciju majke od jedne godine pre trudnoće do dana porođaja. Ispitali su se i: godina rođenja, kalendarski period porođaja, pol deteta, starost pri porođaju, zemlja rođenja, region stanovanja, zajednički život roditelja pri porođaju, indeks telesne mase pri prvoj prenatalnoj poseti, status pušenja, dijagnoza auti-

zma, ADHD-a i intelektualnog invaliditeta, istorija psihijatrijskih stanja, upotreba psiholeptičkih lekova i antidepresiva, posete zdravstvenoj ustanovi u godini pre trudnoće i broj prenatalnih poseta, obrazovanje i prihodi roditelja, upotreba drugih analgetika tokom trudnoće. Konačno, posebno su se analizirala deca istih roditelja, njih skoro 1,8 miliona, a koji su delili sličnu genetsku osnovu i uticaj okoline.

Ukupno 185.909 dece od 2,48 miliona, bilo je izloženo paracetamolu tokom intrauterinog razvoja. Rezultati su pokazali da je oko 1,53% dece izložene paracetamolu tokom trudnoće imalo autizam, dok je ovakve dece bez izlaganja leku bilo 1,33%. Ova razlika isuviše je mala, kako je objasnio glavni istraživač. Međutim, snaga studije bila je u daljoj analizi, onoj između braće i sестara, unutar istih faktora sredine i dobrog dela genetike. Jedno dete je tako bilo izloženo paracetamolu, a drugo nije. Ova analiza bila je ključna. Koristeći nju, isključene su mogućnosti da postoji povezanost paracetamola i autizma, ADHD-a, ili intelektualnih poremećaja. Konačno, nije utvrđena ni dozno zavisna šteta leka. A gde su ograničenja studije? Ona nije mogla potpuno isključiti postojanje gornjeg doznog limita koji nosi rizik od autizma, niti je mogla isključiti upotrebu paracetamola koja nije bila registrovana u okviru indikacija primene, niti je bila prijavljena od ispitanika.

U 2025. godini u septembru, izašla je i studija, sprovedena u Japanu na uzorku od 217.602 deteta. Ovde su takođe poređena braća i sestre ali nije dokazana jasna veza između upotrebe paracetamola u trudnoći i autizma.

Na osnovu trenutne naučne literature, a kako sami naučnici publikacija zaključuju, malo je verovatno da izloženost paracetamolu tokom trudnoće može dovesti do klinički značajnog, odnosno povećanog rizika od autizma u detinjstvu. Zato trenutni nivo dokaza ne opravdava promene javnozdravstvenih smernica o lečenju povišene temperature ili bola u trudnoći. Ono što se uočava kao posebna opasnost je strah koji nastupa među onima koji su najviše ugroženi širenjem upozorenja, sa ili bez dovoljno relevantnih dokaza. Jer ukoliko se stavimo u kožu trudnica, pitanje je da li će one nakon ovoga, spokojno, bez zadržke, uzimati paracetamol onda kada je to indikovano. **N**

Željkov Partizan, od ratničkog do korporativnog

Uoči nove evroligaške sezone, a ispalo je i uoči 80. rođendana Partizana (4. oktobar), u izdanju Lagune je izašlo drugo, dopunjeno izdanje knjige Slobodana Vladušića „Košarka, to je Partizan“. Prvo izdanje je izašlo pre nepunih deset godina kada je Partizan bio nešto drugo u odnosu na ono što je danas

Razgovarao Veljko Miladinović

O košarkaškom klubu Partizan bi trebalo napisati knjigu je nešto što nije potrebno reći piscu Slobodanu Vladušiću.

KK Partizan i sve ono što ga prati je višeslojan – sportski, društveni, pa i politički – i često kontradiktoran, društveni fenomen koji nije najlakše objasniti, posebno kada se isključe navijačke emocije.

Uoči nove evroligaške sezone, a ispalo je i uoči 80. rođendana Partizana (4. oktobar), u izdanju Lagune je izašlo drugo, dopunjeno izdanje Vladušićeve knjige „Košarka, to je Partizan“. Prvo izdanje je izašlo pre nepunih deset godina kada je Partizan bio nešto drugo u odnosu na ono što je danas. Vladušić je „onaj“ Partizan nazvao ratničkim, a ovaj sadašnji „korporativnim“.

Koliko je vama bilo potrebno da razumete i osvestite taj fenomen „korporativnog“ Partizana, i imajući u vidu ono što je Partizan u prethodne dve decenije predstavljao – koliko je to u vašoj percepciji pozitivan fenomen?

Prvo izdanje knjige „Košarka, to je Partizan“ izašlo je 2016. godine, u trenutku kada se jedna era KK Partizan završila. Ta era se slobodno mogla nazvati ratničkom erom košarke, a karakteriše je shvatanje košarke kao rata kluba, njegovih igrača i navijača, za vidljivost i priznanje u svetu bogatih i moćnih kome ne pripadaju. Simbol takvog shvatanja košarke je Partizan koji je u Istanbulu osvojio titulu Kupa šampiona. Taj klub nije bio niti bogat, niti moćan, igrao je samo sa domaćim igračima, a kao što je poznato, bio je i prognan iz Beograda i Srbije, u Španiju da tamo igra domaće utakmice. Dakle, on je zai-

sta bio uljez ili, ako hoćete, buntovnik u tom Kupu šampiona, i po svemu se razlikovao od ostalih klubova, protiv kojih se takmičio i koje je na kraju pobedio. Međutim, treba primetiti i to da je za jednog takvog buntovnika još uvek bilo mesta u ondašnjem Kupu šampiona, jer je to ipak i dalje bilo sportsko takmičenje, a ne biznis.

U današnjoj Evroligi nema mesta za buntovnike, što znači da Partizan iz vremena pre 2016. u njoj više ne bi mogao da postoji. Da bi postao deo Evrolige, Partizan je morao da postane korporacija, a to znači da ima budžet i arenu u rangu drugih evropskih košarkaških korporacija. Korporativnost je postala nužnost i zato se moja knjiga sastoji od dva dela: „ratničkog“ i „korporativnog“.

Naravno, korporacije liče jedna na drugu, kao što NBA klubovi veoma liče

jedan na drugi. Nadam se da će KK Partizan korporativno poslovati, što znači da će iz realnih prihoda uspevati da obezbedi korektan budžet, ali da će, isto tako, sačuvati i ono po čemu se razlikovao od svih, a to su najbolji navijači na svetu i sposobnost stvaranja odličnih košarkaša – jer to je ono što čini identitet Partizana.

Način na koji se Partizan „korporativizovao“, možda i nije u potpunosti korporativan – niti je, na primer, povratak Željka Obradovića korporativan potez, posebno u tom trenutku. Ima li tu prostora – naravno, u okvirima percepcije navijača koji nisu obavezani apsolutnom istinom – da se sadašnji KK Partizan tumači kao „trojanski konj“ u svetu korporativnog sporta?

Verujem da je jako važno da Partizan, kao što ste vi kazali, bude „trojanski konj“ u svetu korporativnog sporta. Zašto to mislim? Pre svega zato što mi se čini da će bar šest-sedam klubova u Evroligi uvek imati veće budžete od Partizana, a neki od njih verovatno i osetno veće – Real, Pao, Olimpijakos, a sasvim sigurno i Barselona kada se finansijski oporavi. Jasno je zašto je to tako – to su klubovi koji vuku jedni druge. Da bi parirao tim klubovima sa ipak znatno većim budžetima, Partizan će morati da stvara igrače, a najbolje bi bilo da to budu srpski igrači, kako bi i reprezentacija imala koristi od toga.

Naravno, meni je poznato da stvoriti danas igrača u Srbiji jeste jako teško zato što koledži plaćaju veliki novac za mlade košarkaše koji su još uvek prospekti, dok oni najtalentovaniji odlaze u NBA u vreme kada možda još uvek nisu dovršeni igrači – i zato nije izvesno da li će ikada to i postati. Ne treba zatim zaboraviti ni stare drugare, Barsu i Real koji

U današnjoj Evroligi nema mesta za buntovnike, što znači da Partizan iz vremena pre 2016. u njoj više ne bi mogao da postoji

krstare našom zemljom i hvataju klinge i odvođe ih u Španiju, a koliko je meni poznato, onim najboljima, nude i veliki novac za promenu državljanstva.

Dakle, znamo da nije lako stvoriti velikog igrača od mladog igrača, ali znamo isto tako da nije bilo moguće osvojiti titulu Kupa šampiona, početkom devedesetih, pa smo je ipak osvojili. To je valjda ideja Partizana: neka bude šta biti ne može.

Ukratko rečeno, Real, Pao, Olimpijakos, Barselona, mogu da, metaforički rečeno, „kupe“ titulu prvaka Evrope, dok će Partizan ipak morati da je „stvori“ isto onako kako se stvorila i ona u Istanbulu. A da bi je stvorio, moraće da otkrije neki novi način kako to da uradi, onako kako je Aleksandar Nikolić, uz pomoć posete Americi, svojevremeno otkrio jedan novi koncept košarke, koji nam je doneo, otprilike, tonu zlata i ostalih dragocenih metala. Zato mislim da je potpisivanje ugovora o saradnji sa Metalcem iz Valjeva dobar prvi korak u tom „stvaralačkom“ pravcu, kako bi se napravila neka spona između juniorske i seniorske selekcije. Nadam se da će neki od mladih Partizanovih košarkaša doći do nivoa, da uskoro mogu da zaigraju za KKP i u Evroligi.

Legendarni Bata Radović je govorio kako je uvek postojala „viša sila koja je želela da Zvezda bude bolja“, to je ovako definisao: „Zvezda je imala Nebojšu Popovića, Stankovića i Šaper su igrali u Partizanu, ali su bili ofkovci, Olimpija je imala svoje ljude, Partizan nije imao nikog. Samo neki otpor koji je godinama rastao u nama...“ Kako vidite fenomen košarkaškog kluba u širem kontekstu onoga što je u ovoj zemlji predstavljao Partizan, dok je FK kao vojni klub imao različite faze i projekcije i gušenja u „onoj“ Jugoslaviji, što je bilo odraz dubljih sociopolitičkih procesa u SFRJ – košarkaški klub je češće bio neka vrsta autsajdera...

Problem sa istorijom klubova jeste u tome što svako od nas može da govori samo o onome što je sam video i doživeo. Primera radi, ja sam rođen 1973. godine, a o košarci sam mogao da počnem da razmišljam tek negde krajem osamdesetih, iako sam je, naravno, gledao i ranije, ali samo gledao i navijao, ali ne i razmišljao o njoj. U to vreme, KK Partizan, sa Divcem, Paspaljem, Đorđevićem, Grbovićem, Savovićem, haj-

de da tako kažemo, nije baš bio autsajder, nego je spadao među top-klubove u Evropi. Sem toga, poznato je da su pre toga u Partizanu igrali Kićanović i Dalipagić, koji su obeležili jednu košarkašku epohu. Ukratko, svaki klub ima svoje uspone i padove.

Pogledajte recimo Mančester junajted danas, to je danas stvarno smešan klub, ako ga uporedite sa Ferguson Junajtedom. Hoću da kažem da se sudbine klubova (kao i korporacija uostalom) odvijaju po zakonu „što bi dole sad je gore“, i obratno, što znači da nekadašnji autsajderi mogu u jednom trenutku da postanu glavne zvezde, dok nekadašnji heroji ulice, završavaju u podrumima. Stvar je u tome kako podnosite te teške trenutke, jer se onda vidi koliko ste utemeljeni u sebi, a koliko zavisite od spoljašnjeg priznanja. To važi za države, narode, ali isto tako i za klubove.

U jednom takvom recimo, delikatnom trenutku za KKP, ja sam objavio knjigu „Košarka, to je Partizan“, a sada mi je drago što novo, dopunjeno izdanje, ipak izlazi u mnogo boljoj atmosferi za klub. Sada nam preostaje da osvojimo (novu) titulu Evrolige, pa da opet dopunim svoju knjigu. **N**

Srčana slabost je sve češća kod mladih

Zato su veoma važni sistematski pregledi naročito kod osoba koje primete nepravilnost u radu srca ili u porodici imaju srodnika koji je u ranim godinama oboleo od srčane slabosti

Docent dr Mihailo Vukmirović, kardiolog aritmolog i sertifikovani elektrofiziolog Evropskog udruženja za poremećaje ritma i načelnik Odjeljenja za poremećaje ritma i elektrofiziologiju srca Kliničkog centra Crne Gore, pionir je invazivne elektrofiziologije i kateter ablacija tahikardija. Nedavno je bio jedan od domaćina Prvog simpozijuma za poremećaje srčanog ritma i srčanu slabost u Crnoj Gori. U intervjuu za Nedeljnik govorio je o borbi protiv kardiovaskularnih bolesti i inovacijama u lečenju.

Šta je bila glavna ideja i motivacija da organizujete ovako značajan kongres elektrofiziologije u Crnoj Gori?

Motiv za organizovanje simpozijuma za poremećaje ritma i srčanu slabost bio je da dosadašnja stečena znanja i iskustva iz ove kompleksne oblasti prenese-mo drugim lekarima. Nije se bilo lako odlučiti za ovaj korak jer se radi o prilično uskostručnoj i specifičnoj oblasti, ali sam zajednički uz pomoć prijatelja kardiologa aritmologa iz zemalja okruženja koji su eksperti iz ove oblasti uspio da odaberemo teme koje će biti savremene i vrlo edukativne.

Koja su ključna predavanja ili teme koje smatrate da će najviše uticati na praksu kardiologa u Crnoj Gori?

Sve prezentovane teme bile su veoma interesantne i prilagođene učesnicima simpozijuma da mogu bolje da se upoznaju sa invazivnim načinom liječenja

poremećaja srčanog ritma i tehnologijama koje se za to koriste. Stečena znanja će im pomoći da bolje delegiraju pacijente za ovakav terapijski tretman i da ih nakon urađenih procedura bolje prate.

Koliko ovakvi kongresi doprinose edukaciji mladih lekara i njihovom uključivanju u savremene tokove evropske kardiologije?

Simpozijumi ovakvog karaktera izuzetna su prilika da mladi lekari upoznaju vrhunske stručnjake, da se zbliže sa njima i da im se kroz stečena poznavanja otvori put edukacije u savremenim evropskim centrima.

Kako ocenjujete trenutno stanje kardiologije u Crnoj Gori i gde vidite najveći prostor za napredak?

U Crnoj Gori u postojećim uslovima puno smo napravili. Mogućnosti za napredak postoje, najprije kroz nove prostorne kapacitete odnosno dodatne angi sale, uvođenje mladih lekara u svijet poremećaja ritma, kao i implementaciju novih tehnologija u invazivno liječenje poremećaja ritma.

Nažalost i u Crnoj Gori kao i u svijetu uprkos napretku medicine odnosno kardiologije sve veći je broj oboljelih od srčane slabosti. Nerijetko se dešava da su to mlade osobe sa napredovalim stepenom srčane slabosti u momentu otkrivanja

Koje su inovacije u elektrofiziologiji i lečenju aritmija već dostupne u Crnoj Gori, a koje tek treba da uvedete?

U Crnoj Gori rutinski se rade metode radiofrekventne i krio ablacije. Radiofrekventna ablacija je metoda koja podrazumijeva da se radiofrekventnom energijom modifikuje aritmogeni substrat tkiva odgovornog za nastanak poremećaja ritma u vidu barijera kojima se sprečava da patološke struje remete normalno odnosno fiziološko širenje struje srca. Krio ablacijom se takođe formiraju barijere ali smrzavanjem tkiva preko kojih se šire patološke struje upotrebom specijalnog balona. U planu je uvođenje ablacija pulsirajućim poljem što je jedna od najsavremenijih tehnologija u liječenju poremećaja ritma. Takođe je u planu uvođenje intrakardijalnog ultrazvuka koji pomaže u direktnoj vizuelizaciji anatomskih regiona srca u toku intervencije čime se bezbjednost ali i efikasnost procedure podiže na najviši nivo.

Srčana slabost je u porastu u svetu – koliko je taj trend izražen i u Crnoj Gori?

Nažalost i u Crnoj Gori kao i u svijetu uprkos napretku medicine odnosno kardiologije sve veći je broj oboljelih od srčane slabosti. Nerijetko se dešava da su to mlade osobe sa napredovalim stepenom srčane slabosti u momentu otkrivanja. Zato su veoma važni preventivni odnosno sistematski pregledi naročito kod osoba koje primijete nepravilnost u radu srca ili kod onih koji u porodici imaju srodnika koji je u ranim godinama obolio od srčane slabosti.

Gde je danas granica između medicamentne terapije i potrebe za implantabilnim uređajima kod pacijenata sa srčanom slabošću?

Srčana slabost liječi se savremenim lijekovima koji su dostupni i besplatni u Crnoj Gori. Ukoliko se srčana slabost i pored toga i dalje održava, onda je zbog prevencije životno ugrožavajućih poremećaja ritma neophodno implantirati kardioverter defibrilatore odnosno srčanu resinhronizacionu terapiju kojom se kod određenih grupa pacijenata koji imaju interventrikularne smetnje sprovođenja struje srca može popraviti srčana snaga.

Šta pacijenti i lekari treba da znaju o prevenciji srčane slabosti, a da se često zanemaruje?

Jako su bitne zdrave navike sa svakodnevnim umjerenom fizičkom aktivnošću, kao i mediteranska ishrana kojom

U planu je uvođenje ablacija pulsirajućim poljem što je jedna od najsavremenijih tehnologija u liječenju poremećaja ritma

Srčana slabost liječi se sa savremenim lijekovima koji su dostupni i besplatni u Crnoj Gori

se održava vitalnost, sprečava gojaznost odnosno nastanak kardiovaskularnih bolesti.

U svojoj biografiji imate značajan broj edukacija širom Evrope – koliko je kontinuirano učenje važno u savremenoj medicini?

Još kao mladi ljekar, stipendista Evropskog udruženja za poremećaje ritma (EHRA), prepoznao sam značaj edu-

kacija i kontinuiranog usavršavanja u savremenim evropskim centrima. Ovakva usavršavanja oblikuju mladog lekara da se razvija na savremeni način, da prati ubrzani razvoj medicine i biomedicinskog inženjeringa koji je nezaobilazni segment invazivne aritmologije. Boravkom u savremenim inostranim centrima produbljuju se prijateljstva, razmjenjuju stečena znanja i iskustva, omogućava se zajednički naučnoistraživački rad kroz razne projekte.

Kako gledate na put od početaka do današnjeg nivoa razvoja invazivne elektrofiziologije u Crnoj Gori?

Razvojni put od početaka do ekspertskog nivoa bio je veoma dug, zahtjevan, pun odricanja, ali neizmjereno lijep i nezaboravan. Sa druge strane veliko je bilo odricanje i žrtva i moje porodice bez čije podrške i neizmjerne ljubavi ovaj put ne bih mogao preći.

Еуромедик на 15 локација

1

**НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ**
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
МоБ: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; МоБ: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
МоБ: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
МоБ: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; МоБ: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
МоБ: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевиха 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; МоБ: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
МоБ: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

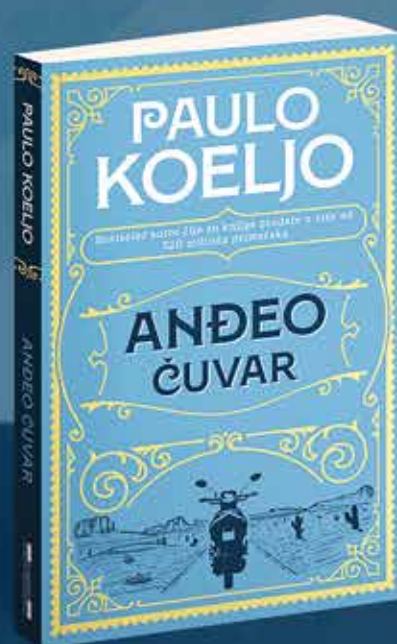
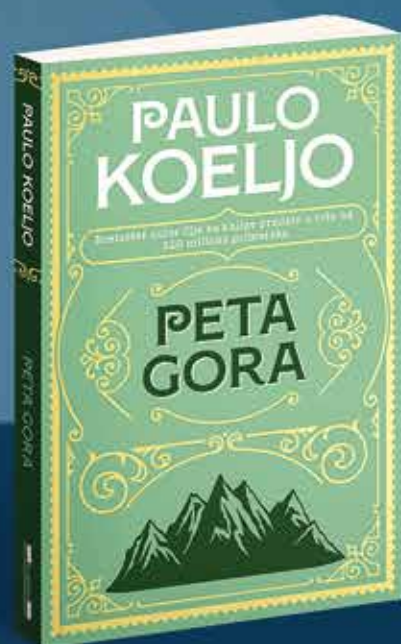
ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

OD BESTSELER
AUTORA KNJIGA
PRODATIH U VIŠE OD
320 MILIONA
PRIMERAKA

Laguna
www.laguna.rs

SVE O NOVOM FILMU, ULOGAMA

JANA IVANOVIĆ

Pristanak na žrtvu

Mlada glumica Jana Ivanović tumači glavnu žensku ulogu u filmu „Sedef magla“ koji će imati beogradsku premijeru 1. oktobra u 20 časova u MTS dvorani. Radnja filma smeštena je u 1889. i predstavlja specifičan triler u kome se prepliću fikcija i stvarne istorijske ličnosti i okolnosti. Kao osnova za scenario poslužio je istoimeni roman Dragoljuba Stojkovića.

Vaš lik u filmu je ranjiv, ali veoma slojevit, rastrzan između teških okolnosti i potencijala... Kako ste doživeli svoju ulogu prvi put kada ste pročitali scenario, odnosno knjigu?

Kada sam prvi put pročitala scenario, odmah sam se zaljubila u lik Vide. U samom scenariju se osećala njena duboka empatija, požrtvovanost, krhkost i čistota. Uprkos veoma prljavom svetu oko sebe, ona ostaje neuprljana duša. Podsetilo me je to na sudbinu Sonje iz „Zločina i kazne“ kod Dostojevskog, Vida podnosi, kao i Sonja, žrtvu bez prigovora, zbog svoje porodice. Ona trpi, ali kroz to pokazuje ogromnu unutrašnju snagu. Takođe, postoji taj ljubavni sloj, prepoznavanje dve vrlo slične duše, a opet tako različite, gde ljubav negde biva izlaz i beg iz svega. Scenario mi je bio jako inspirativan, tako da sam odmah osetila intuitivno kakva je Vida i sa njom se povezala.

Sa Miloradom Milinkovićem i Dragoljubom Stojkovićem već ste radili na filmu, tako da vam iskustvo rada s ovim autorskim dvojcem nije novost. Kakvo je bilo iskustvo na setu filma „Sedef magla“?

Milorad i Dragoljub su zaista bili poseban tandem. Pružaju slobodu i poverenje, a istovremeno jasno znaju šta žele.

Tokom procesa uvek sam imala milion pitanja, a i Milorad i Dragoljub su imali strpljenja da pronađu odgovore i pomognu mi da u potpunosti realizujem svoj lik. Ta sloboda i poverenje su za glumca neprocenjivi – daju vam sigurnost da se emotivno otvorite i budete autentični, što mi je posebno značilo u procesu, jer je ova uloga od mene zahtevala krhkost i emotivnu ranjivost.

Mlada ste glumica, ali već sa opipljivim iskustvom i na televiziji i na filmu. Šta su vam specifičnosti i razlike u radu na filmu i seriji?

Pristup rada na seriji i na filmu, što se tiče same glumačke pripreme, ne razli-

kuje se mnogo – uvek je to razumevanje lika, njegovih težnji, unutrašnjih borbi, preispitivanje, razgovor sa rediteljem, probe sa kolegama, i, tek na kraju, prepuštanje trenutku. To je negde finalni deo kada dodete na set i stajete pred kameru – tada se prepustite tom trenutku i već živite svoj lik. Sve što ste prethodno otkrili o liku tada pustite da diše, i zajedno sa partnerima se prepustite razmeni i imaginarnom svetu. Čitav proces mi je vrlo dragocen i put je do pronalaska istine i suštine uloge koju ćete igrati. Jedina razlika je u vremenu, serija daje više prostora da lik raste i razvija se kroz vreme, dok je u filmu taj vremenski prostor suženiji.

Da li ste zadovoljni ulogama koje ste do sada dobijali? Imate li možda neke maštarije, želje o ulogama koje biste voleli da igrate u budućnosti, bilo da se radi o istorijskoj ličnosti ili o nekom specifičnom karakteru?

Zahvalna sam na svim ulogama koje sam do sada igrala – svaka od njih je bila različita i svaka je donela neki novi izazov. Kroz različite uloge upoznajte i različite delove sebe, bolje razumete ljude oko sebe i pronalazite istinu lika koji tumačite. Postoje kvalitetne i složene ženske uloge, a svaka uloga koju sam igrala do sada nosila je svoju slojevitost. Trudila sam se da ih oživim u potpunosti i dam im autentičan glas, sa svim krhkostima i snagama koje nose u sebi. Najviše me inspiriše kada uloga sadrži dubinu, a najvažnije je pronaći istinsku emociju, jer smo mi svi vrlo složeni, i svako je autentičan na svoj način. Tako i svaka uloga donosi nešto potpuno novo. Baš to bih i volela – da i u budućnosti imam prilike da igram raznovrsne likove, u različitim žanrovima, koji su izazovni i kompleksni. **N**

Knjižara zabranjenih knjiga

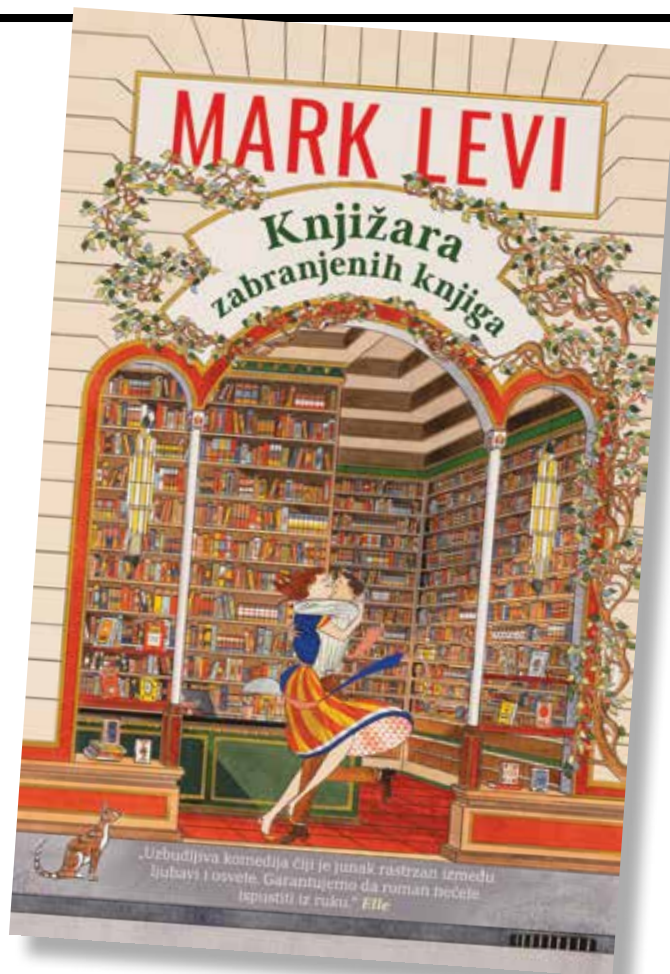
UZBUDLJIVA KOMEDIJA O JUNAKU
RASTRZANOM IZMEĐU LJUBAVI I OSVETE

Specijalno za **Nedeljnik** piše književnica i
književna kritičarka **Aleksandra Đuričić**

Dvanaesta po redu knjiga francuskog bestseler pisca Marka Levija prevedena na naš jezik ima veoma aktuelnu temu zabrane knjiga koja se iz distopij-skih okvira prelila u stvarnost. Dekreti nove Tram-pove administracije koji određuju podobna i nepodobna knji-ževna dela u bibliotekama američkih škola i fakulteta inspirisali su Levija na zabavan, dinamičan, na momente ko-mičan roman koji ima gorku pozadinu.

Jedan mladi i ambiciozni knjižar i posvećenik čitanja suočava se sa diktaturom u neimenovanoj mu domovini koja prvo zabra-njuje literaturu koju smatra neprikladnom u novom poretku. Sklanjanjem dragocenih primeraka knjiga koje su ga formirale i kojih ne može da se odrekne, knjižar rizikuje ne samo zatvor već i život. U atmosferi sve većih pritisaka on okuplja bivše kup-ce svoje knjižare i organizuje tajni klub čitanja i razmene. U tom poduhvatu biće mnogo prepreka, istraga, poneko ubistvo i lju-bavni susret obavljen tajnama koje se polako otkrivaju.

Sve ovo mogao bi biti siže nekog od sada već brojnih roma-na o cenzurama, zabranama i knjigama kao žrtvama totali-tarnih režima koji opstaju i u savremenom svetu i čini nam se sve dublje puštaju korenje. Ali Mark Levi uspeo je da napi-še komediju sa primesama trilera i čitaoca izvede kroz mrač-ne hodnike diktature misli i zabrane dela kao pobednika. Jer, osim ljubavi, nema drugog načina da se pobedi zlo, a ljubav

LJUDSKE SLOBODE

**Knjiga u slavu čitanja ali i u slavu ljudskih sloboda
da izaberemo šta i koga ćemo voleti**

prema čitanju je najranija i najduže traje, bez prevara i izdaja, postojana koliko i mi sami.

Ova simpatična oda književnosti svakako je i inspirativna za dalje čitanje jer Levi ne može da zaobiđe čuvene romane iste ili slične tematike koji su opstali, uprkos svim zabrana-ma i cenzurama koje su im samo povećavale popularnost. A popularnost dela pokrenula je u ovoj priči lavinu otpora koji se nije ograničio samo na tajno umnožavanje spasenih knjiga.

Iako na matrici romantične komedije, roman se bavi ozbilj-nom temom kojoj ne bi smelo da bude mesta u savremenom svetu deklarativnih sloboda mišljenja i delanja na polju umet-nosti. Ali nije tako i poigravajući se stvarnim činjenicama on stvara parodiju koja ima jasnu poruku. Da niti jedna isključi-vost, jednodimenzionalnost i nasilje nad sopstvenim stanovništvom nisu trajali večno, da je ljudska misao slobodna i kada nije na pa-piru (koji ipak gori) ili ekranu, onda je neotuđivi deo svesti. A svestan čovek je slobodan bez obzira na trenutne okolnosti.

Knjiga u slavu čitanja ali i u slavu ljudskih sloboda da izabe-remo šta i koga ćemo voleti. **N**

Sedam dana za večnost Mark Levi

Želeći da stave tačku na večito rivalstvo, Bog i Lucifer zadaju jedan drugome poslednji izazov. Šalju u misiju dvoje svojih najboljih agenata. Lukas i Zofija će se sedam dana boriti na zemlji za prevlast dobra ili zla. Bog i Lucifer su sve predvideli, osim jednog detalja. Anđeo i demon bi se mogli sresti. On je đavolski neodoljiv i šarmantan. Ona ima snagu anđela. **N**

Pogasite sve i zasijajte život Mark Levi

Roman koji je oda intimnosti i pokazuje da prava ljubav ima neverovatnu moć: na istoj palubi istog broda na kome je pre dvadeset godina upoznala Danija, Adela posmatra jednog mladog muškarca. Dok plovi morem da se poslednji put pozdravi sa ljubavlju svog života, oseća da je nešto povezuje sa ovim mladim čovekom. Zato Adela želi da mu priđe, da sazna njegovu priču. **N**

Piše Hana Piščević

Zar već

Bili smo kod drugara koji se s devojkom uskoro seli u Češku. Okupio nas je u stanu svoje pokojne babe u koji će se, kada on ode, useliti Erasmus studenti. Bilo nas je desetak odraslih i jedna beba. Naša beba. Među našim bliskim prijateljima koji znaju da svuda ide sa nama, ona više nije plus jedan, već zvanično pozvani gost. Čak je ponekad ona pozvana a mi smo njeni plus dva.

ALI OVE VEČERI, BILO JE I onih sa kojima se znamo samo iz viđenja, pa je bilo zabavno gledati kako ti ljudi reaguju kad ni najmanje ne očekuju da će u prostoriji ugledati bebu. Jedna devojka, tek što je ušla, s vrata nas je sve pogledala kako sedimo za okruglim stolom i rekla: „Baš ste smešni, delujete kao neki odrasli ljudi.“ Onda joj se učinilo da je čula nešto pod stolom i dvaput je morala da se sagne da bi se uverila da joj se nije učinilo. U sobi punoj, između ostalog umetnika, lako je pomisliti da je to rekvizit, deo nekog performansa ili možda samo dobri, stari pas. Jer budimo iskreni, bebe dok četvoronoške bauljaju, dosta liče na kućice.

Bilo kako bilo, kada su konačno svi prihvatili da je to pravo, ljudsko mladunče, ona postaje žanrovska odrednica čitave večeri. Za one koji vole decu, sedeljka se pretvara u spektakl poput očaranosti malom životinjom u zoološkom vrtu ili nekakvom interaktivnom pozorišnom predstavom. A za one koji nisu naročiti ljubitelji čovečjih beba,

isprva im se njeno prisustvo čini kao plot twist, momenat prevarenog očekivanja, da bi se tokom večeri ispostavilo da ih dosta dobro zabavlja. Jedan od naših prijatelja pokušava da dešifruje njen nemušti jezik. Ubrzo se i drugi priključuju. Ona sve prati, prija joj što je u centru pažnje. I tako beba, u par sekundi, potpuno promeni dinamiku okupljanja.

POMISLIM KAKO BI OVO VEČE, NA istoj lokaciji, u isto vreme s istim ljudima, bilo kompletno drugačije da ona nije tu. A u sledećem trenutku kao da me je neka sila podigla sa poda i u tu istu sobu sada gledam kroz prozor. I shvatam kako smo nekako ipak svi porasli, odrasli. Mi imamo bebu, taj naš drugar kod koga smo došli sada ima devojku i zajedno se sele u Češku da započnu novi život. Moj kum prvi put živi s devojkom. Drugi drugar je u toliko ozbiljnoj vezi da ju je večeras doveo da je upoznamo.

Jedna drugarica je dala otkaz u firmi koju je mrzela i sada konačno radi ono što je oduvek želela. Za neke ne mogu da uperim prstom i kažem zašto su tačno odrasli, neko nema ni posao ni devojku, ili momka, ništa im se opipljivo nije desilo, a nekako im je glava probila krov. Posmatram taj prizor i dođe mi da viknem: Vau, vidite nas! Kao u onoj pesmi od Dr. Dog, Where did the time go?

Još juče smo se lomili na koji after da idemo i polemisali šta bismo voleli da radimo u životu, a sad odjednom živimo taj život. **N**

Hedonizam i utočište

Piše Marija Milošević

IZLOŽBA „WC – VISKI I CIGARE“ koja se održava od 1. do 15. oktobra u Galeriji Art Dor All nije samo izložba. To je konceptualno utočište. Krhki prostor između apsurdne svakodnevice i večne ljudske potrebe da nečemu damo smisao.

Ruski umetnik Dmitry Sokolenko i japanski umetnik Shunsuke Ohno okupljaju se u Beogradu kako bi predstavili duboko ličan i filozofski vizuelni dijalog o radu i dokolici, izdaji i preživljavanju i smislu. U svetu gde moć donosi dogovor koji svi poštuju, „WC“ nudi trenutak pauze, zajednički udah, gest ka nečemu ljudskijem.

Izložbu čine originalne fotografije velikog formata i interaktivna instalacija „Mrtve prirode“ u prostoru galerije, koja poziva posetioce da se ne samo za-

gledaju već i zaista urone u atmosferu „WC“ univerzuma. Instalacija podseća na retro enterijer iz doba socijalističkog realizma, vraćajući nas u domove slične onima u kojima smo živeli u nekadašnjoj Jugoslaviji i Sovjetskom Savezu. To su prostori svakodnevice, intime i tihe

unutrašnje borbe – jednostavni, duboko emotivni i puni slojeva značenja.

„WC“ znači „viski i cigare“ – simboli uživanja, razmišljanja i rituala. Ali i poslednje privatno mesto u svetu opsednutom produktivnošću: WC, toalet, mesto gde je čovek konačno oslobođen društvenih zahteva, maski i obaveza.

„Naša izložba je idealni svet. Uspavanka. Vrsta leka. Ne želimo da rušimo, već da plešemo. Želimo da stvaramo i povezujemo – čak i kad ne govorimo isti jezik. Uz viski kao eliksir i cigaru kao čarobni štapić, pokazujemo kako se preživljava... kako ne izdati. Ni druge, ni sebe“, rekao je Dmitry Sokolenko.

Kustos izložbe je Bjorn Stern, londonski trgovac umetninama i kolekcionar sa više od tri decenije prakse. **N**

REPERTOAR – OKTOBAR 2025.

ONLINE PRODAJA ULAZNICA preko sajta www.pozoristeterazije.com

POZORIŠTE NA TERAZIJAMA

Sve predstave počinju u 19.30 časova

1. **Cigani lete u nebo**
Sreda Mjuzikl u režiji Vladimira Lazića
3. **Balkan ekspres**
Petak Mjuzikl u režiji Darijana Mihajlovića
4. **Veče mjuzikla na Terazijama**
Subota U režiji Darijana Mihajlovića
8. **Mamma Mia!**
Sreda Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
9. **Neki to vole vruće**
Četvrtak Mjuzikl
10. **Žene na ivici nervnog sloma**
Petak Mjuzikl u režiji Nebojše Bradića
11. **Balkan ekspres**
Subota Mjuzikl u režiji Darijana Mihajlovića
12. **Sa druge strane jastuka**
Nedelja Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
14. **Mister Dolar - 50. izvođenje**
Utorak Mjuzikl u režiji i adaptaciji Vladimira Lazića
21. **Neki to vole vruće**
Utorak Mjuzikl
22. **Zona Zamfirova**
Sreda Mjuzikl u adaptaciji i režiji Kokana Mladenovića

23. **Sa druge strane jastuka**
Četvrtak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
25. **Mister Dolar**
Subota Mjuzikl u režiji i adaptaciji Vladimira Lazića
26. **Producenti**
Nedelja Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
28. **Brodvejske vragolije**
Utorak Mjuzikl u režiji Nebojše Bradića
29. **Žene na ivici nervnog sloma**
Sreda Mjuzikl u režiji Nebojše Bradića
30. **Mamma Mia!**
Četvrtak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
31. **Cigani lete u nebo**
Petak Mjuzikl u režiji Vladimira Lazića

Novembar

- 2.11. **Balkan ekspres**
Nedelja Mjuzikl u režiji Darijana Mihajlovića

Gostovanje

18. **Mamma Mia!**
Subota Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića

The Rolling Stones „Shame, Shame, Shame“

Skoro pet decenija nakon originalnog izdanja, legendarni The Rolling Stones će proslaviti svoj revolucionarni album iz 1976. godine, „Black and Blue“, uz Super Deluxe Box Set, koji stiže širom sveta 14. novembra 2025. Originalno objavljen u aprilu 1976, album „Black and Blue“ obeležio je hrabro novo poglavlje za bend, a sada se vraća u remiksovanom i proširenom pakovanju, dostupnom u više formata. Kao dodatak reizdanju, objavljen je i novi muzički spot za „Shame, Shame, Shame“. Režiran od poznate holandske filmske autorke Camille Boumans, spot je kolaž Stones istorije i stava, spajajući retke arhivske fotografije sa ručno crtanom animacijom i modernim stilom. „Black and Blue“ je 13. studijski album sastava The Rolling Stones, i prvi nakon odlaska bivšeg gitariste Micka Taylora, koga je na kraju zamenio Ronnie Wood. U novom intervjuu uključenom u novi box set, Ronnie se osvrće na pridruživanje bendu 1976. godine rečima: „Baš tada, shvatio sam da je to mesto gde treba da budem.“ Muzički, album „Black and Blue“ je prikazao avanturistički duh grupe The Rolling Stones ulivajući reggae, funk, i soul u njihov prepoznatljiv rock zvuk. Reizdanje „Black and Blue“ 2025. godine sadrži disk sa šest ranije neobjavljenih snimaka, uključujući kompoziciju Jagger/Richards „I Love Ladies“, plus visokoenergičnu obradu pesme „Shame, Shame, Shame“ grupe Shirley & Company. Kao obavezno štivo za fanove Stonesa, tu je celokupni snimak koncerta sa šestodnevne rezidencije benda u Earls Court Exhibition Centru u Londonu, gde su im se na bini pridružili Ian Stewart, Billy Preston i Ollie Brown – od kojih su svi doprine-li studijskom albumu. **N**

DELA KOJA SU ME OBLIKOVALA

Sara Arsenović

KNJIGE

Prvo mesto svakako zauzima serijal o Hariju Poteru, kroz koji sam učila o važnosti zajedništva, obrazovanja, iskrenosti i doslednosti. Kroz maglu se sećam i stare edicije Bajke naroda sveta, koje su mi roditelji čitali. Posebno sam uživala u japanskim, o Haticugi i njenom ocu, samuraju Sanataki. Bitno mi je da pomenem i makar dve knjige koje sam prvi put čitala u adolescenciji, a kasnije sa velikom radošću i drugačijim iskustvom – „Nečistu krv“ Bore Stankovića i Kamijevog „Stranca“. Sa druge strane, bitnička poezija – najviše Ginzberg i Keruak – zauzimaju posebno mesto u mom čitalačkom formiranju.

MUZIKA

Dorsi. Ove redove i pišem na aerodromu „Šarl de Gol“ u Parizu, gde je Džim Morison sahranjen. Nedavno sam posetila njegov grob. Čini mi se ponekad da su mi prve asocijacije na muziku uopšte „Alabama Song“, „LA Woman“, Džimova harizma i duga kosa. Kod nas se uvek slušala raznorazna muzika, ali sećam se svoje snažne reakcije na tatino slušanje Štulićevih stihova u „Usne vrele višnje“ i pesme „Money“ od Pink Floyda. Nisam mogla da verujem da to može biti muzika. Te dve pesme su urezane negde duboko u meni.

FILM

Jedno sam od one dece koja su volela da gledaju filmove i da slušaju iste priče iznova i iznova. Tako je bilo sa skoro svim Diznijevim crtačima koji su bili na VHS-u. Sigurno je to mnogo uticalo na mene. Prerano sam gledala dva filma koja danas obožavam, a jako sam ih se plašila – Hičkokov „Psiho“ i Kjubrikovo „Isijavanje“. Nikad neću zaboraviti kako tata stavlja pauzu na onom kadru u „Psihu“ kada se Perkinsov portret preklopi sa lobanjom i govori: vidi, Saki, vidi lobanju! Imala sam sedam godina. **N**

Some might say

Pre nekoliko minuta priča se u redakciji o novom terminu na Instagramu čiji sam naziv već zaboravio, a radi se valjda o nekom soft varanju gde zauzeti muškarci lajkuju fotke žena s kojima nisu zauzeti. Pre toga, koleginica priča o jednoj drugoj stvari na Instagramu, o sreći i zavisti. Ljudi kače uglavnom fantastične prizore svog života, koliko su kilometara prepešaćili, pretrčali, provozali biciklom tog dana koji su okačili za ponos. Ili su uslikali i postavili fotke svoje dece koja su briljirala na priredbi, ili oni na idiličnoj plaži sa decom koja su briljirala na priredbi i sa ženom koja ne zna da joj muž lajkuje druge žene na istoj mreži.

Ali na Instagramu je sve idealno pa i ja sam kačim samo svoje srećne trenutke uhvaćene kada sam netaknut anksioznošću koja je sve češća. Pre neki dan, na aerodromu u Londonu imao sam vremena da razmišljam o raznim vrstama sreće. Recimo, baš London, 1994, na slici u jednom srpskom muzičkom magazinu i u londonskom stanu naši zemljaci Raša, Čuki, Koja Disciplina kičme...

Gledao sam tu sliku u Beogradu u periodu kada je plata bila nekoliko maraka i kada sam mislio da ni London ni bilo koju stranu zemlju neću videti do kraja života jer bi tada samo za avionsku kartu trebalo da radim skoro desetak godina. Raša, Čuki, Koja, sa te slike, u tom londonskom stanu izgledali su mi toliko srećni nasuprot meni koji se valjam u nezadovoljstvu jer sam ostao u Beogradu umesto da kao i oni klišem 1991. odavde. Desetak godina kasnije saznao sam u pričama sa junacima ove fotografije da niko od njih nije bio srećan iako su tako izgledali na fotografiji. Migrantski život u novoj sredini, poslovi kao npr. deljenje flajera na hladnim ulicama iako su u Beogradu bili pa i rok zvezde.

I ništa nisam naučio iz tog primera i često mi se čini da su neki ljudi srećni iako nema nikakve garancije i dokaza da to i jesu. Ta frustracija što nisam otišao devedeset i prve i ljubomora dok gledam tu sliku 1994. javila mi se i pre neki dan u avionu za London kada sam zemljakinji koja živi tamo video u novčaniku karticu za jednu tamošnju samoposlugu. Eto i ona se sredila i otišla iz ove naše večne nesigurnosti.

Odmah sam se osvestio, i pre nego što je zaklopila novčanik. Možda ta žena uopšte nije srećna, kartica za samoposlugu nije garant sreće, možda joj je sin na kreku, ona izgubila posao, muž joj lajkuje slike komšinica na Instagramu... A ja, u avionu, sedište do njenog, putujem na koncert Oasisa a srešću uskoro Glena Metloka iz Sex Pistolsa na ulici. Gde ćeš više? I još imam i aplikaciju za Maxi samoposluge. **N**

Komedija na saudijski način

Kako su Saudijski, posle golfa, fudbala i video-igara, kupili i najveće, najlajavije i najpoznatije standap komičare

Mislili smo da smo sa bizarnostima završili kada smo prošle nedelje na ovom mestu detaljno pretresli Interviziju, ruski pokušaj da naprave muzički BRIKS, ali stvarnost ima drugačije namere.

Nego, jeste li čuli za festival komedije u Saudijskoj Arabiji?

Zvuči kao *bit* iz nekog specijala na Netfliksu, tačno možete da zamislite Dejva Šapela ili Bila Bura kako se sa mikrofonom u ruci šetka po bini, izgovara rečenicu „Nego, jeste li čuli za festival komedije u Saudijskoj Arabiji?“ i čeka grohot, jer grohot čeka poentu. Sad će nešto o odsecanjima glave, sad će nešto o robovima, sad će nešto o ženama, sad će nešto kad su isekli novinara na froncle i nikom ništa, sad će nešto o Kristijanu Ronaldu...

(Kad bih znao šta, ja bih bio Kevin Hart ili Aziz Ansari ili Louis CK, ovako mogu samo da nagađam.)

ALI NE, FESTIVAL KOMEDIJE U SAUDIJSKOJ Arabiji stvarno postoji. Traje desetak dana, već je počeo i trajaće i nakon što ovaj broj Nedeljnika – u kojem je i Zoran Kesić, a Kesić lepo priča o tome šta znači biti duhovit a kada je smrtno ozbiljno, i lepo priča o Džimiju Kimelu i svemu što se dešava sa komedijom kada je na padne politika – blago požuti na ranije senjoj kiši.

Dobro, sigurno je nešto *smiješno* – not in a good way – pa bi čak valjalo, onako iz krindža, pogledati kako to Saudijski doživljavaju komediju i o čemu se to oni šale.

Opet ne, festival komedije u Saudijskoj Arabiji ne okuplja (samo) domaće talente, već skoro-pa-krem-de-la-krem današnje komičarske scene. U Rijadu su ovih dana i Dejv Šapel i Bil Bur, i Kevin Hart i Aziz Ansari, i Louis CK i Pit Dejvidson, svi oni veseljaci koji se, eno, na turnejama po Americi i na televizijskim specijalima ubiše oko brige za slobodu govora,

sve podižući glasove protiv „woke“ ideologije i kenselovanja.

VELIKI I VAJNI BORCI – KRIV sam si i sam, volim si ih pogledati, živa duša, voli popit voli se nasmiyat – protiv svih zala tako su se, nema tu bolje reči, prodali državi koja bez blama pazaru naklonost i pažnju čitavog sveta. Prvo su došli po golf i fudbal (dobili su, čuješ mene kupili, i Svetsko prvenstvo 2034, na polzu svog velikog prijatelja Danija Infantina), onda su krenuli na turizam, a dok traje „Riyadh Comedy Festival“, svet je obišla vest i da će Javni investicioni fond (PIF) Saudijske Arabije, zajedno sa Džaredom „Generalštab“ Kušnerom, zetom predsednika Donalda Trampa, uskoro kupiti i giganta u svetu video-igara, Electronic Arts. Industrijom zabave, reklo bi se, polako će zavladata država u kojoj ništa nije zabavno.

Sasvim je jasno šta su Saudijski namerili kada su pozvali vrhunske standap komičare u svoju zemlju, u okviru „Vizi-je 2030“, a koja treba od petromonarije da napravi „najveću destinaciju za globalni turizam“. Evo, žele oni da vam poruče, kod nas je komedija ne samo dozvoljena nego je, dodite i uverite se sami, i promoviramo; to nije ništa drugo nego prebacivanje burke preko lica sveta. U isto vreme, organizacije poput Human Rights Watcha nanovo podvlače – kao da i treba podsećanje – da u kraljevini porodice Saud ne postoji opozicija, da je na delu brutalna represija slobode govora i rašireno kršenje ljudskih prava, koje uključuje – ali se na tome ne ograničava – doslovno ropstvo.

Igrom sudbine ili podlim planom autokrata, kako god, Rijadski festival komedije pada baš u dane kada se obeležava sedma godišnjica ubistva novinara Džamala Kašogija. Ubila ga je, tako makar kaže nikada nepodignuta optužnica, lična stráža princa Muhameda bin Salmana; ču-

veni MBS sada je ponosni sponzor šala i dosetki.

I cenzor, naravno: neki od komičara koji ipak drže do integriteta i koji se nisu prodali, svedočili su o uslovima. O njima je, doduše, govorio i komičar Tim Dillon, koji je priznao da je dobio 375.000 dolara za nastup, dok je honorar za neke njegove kolege išao i do 1,6 miliona dolara. „Kupili su komediju“, suvo je objasnio Dillon. „A što se mene tiče, imam li ja problem sa njihovom politikom glede slobode govora? Naravno da – da, ali verujem i u sopstveno finansijsko blagostanje.“

KOMIČARKA ACUKO OKACUKA DETALJNO JE OPISALA kako je izgledala ponuda: nastup koji traje između 60 i 75 minuta, u sali koja je za 900 ljudi. Svaki učesnik trebalo je i da objavi nekoliko postova na društvenim mrežama. U ugovoru je, tu smo vas čekali, doslovno stajala i *stipulacija* da komičari ne smeju da izvedu „nikakav materijal koji bi mogao da bude uvredljiv, degradirajući ili da dovede Kraljevinu Saudijsku Arabiju, saudijsku kraljevsku porodicu, njen pravni sistem, vladu i religiju, u vezu sa bilo kakvim skandalom, ismevanjem ili sramotom“.

Onaj isti Tim Dillon je u međuvremenu ostao kratkih rukava: napravio je neku aluziju na nešto iz ovog pod navodnicima pa je, ima toga i u pustinji, kenselovan sa festivala. „Nisam ni mislio da odem tamo i da vređam ljude koji me plaćaju. Ali na svom nastupu, u svojoj zemlji, gde imam slobodu da pričam i da kažem sve što želim, mislim da biram da budem duhovit.“

Do zaključenja ovog broja, kako se to kaže, nijedan od učesnika, tih dičnih standap komičara, tih glasnogovornika slobode govora, nije otkazao nastup, niti je imao ni jednu jedinu foru na račun svojih domaćina. Ni o Kašogiju, ni o ženama, ni o robovima, ni o prodaji nafte, ni o kupovini naklonosti. **N**

PON - ČET U 21.30

OVDE SADA

MALI KORACI VOĐE
KA VELIKIM STVARIMA.

Hajde da pričamo o sledećem koraku za tvoju porodicu.